

МЕТОДИЧКИ УЗЛЕТИ

ЗБИРКА ИЗАБРАНИХ ПРИПРЕМА ЗА ЧАСОВЕ
ИЗ ОБЛАСТИ ФИЛОЛОГИЈЕ И ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Рецензенти

Доц. др Гордана Ђигић
Проф. др Наталија Јовановић

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

МЕТОДИЧКИ УЗЛЕТИ

Збирка припрема за часове у основној и средњој школи
- филологија, друштвено-хуманистичке науке

Приредиле:

Доц. др Снежана Божић

Проф. др Снежана Милосављевић Милић

Проф. др Марина Јањић

Ниш, 2020.

САДРЖАЈ

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ФИЛОЛОГИЈЕ

Марија Црвенко: Увод у готску књижевност	13
Наташа Марковић Стевановић: На скривено те водим место	25
Милена Милошевић: <i>Плава гробница</i> Милутина Бојића	33

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Александра Манић: Врсте културе, култура у свакодневном животу	49
Ивана Радоњић: Крсташки ратови	67
Слађана Радојловић: Отварање текућег рачуна правном лицу и одобравање готовинског динарског кредита	79

ДОДАТНИ ИЗБОР МЕТОДИЧКИХ ПРИПРЕМА

Лидија Ђоковић: Јасминка Петровић, <i>Бонтон</i>	97
Саша Костадиновић: Врсте речи	111
Јелена Станковић: <i>Покондирена тиква</i> Јована Стерије Поповића	123
Милица Стојиљковић: Лексичке и семантичке вежбе	137
Јелена Ћетковић, Весна Андрејевић: Ана Франк, <i>Дневник</i>	149
Весна Филиповић: Интервју	163

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

Центар за професионално усавршавање Филозофског факултета у Нишу школске 2018/2019. године први пут је расписао Конкурс за избор најбоље методичке припреме из области филолошких и друштвено-хуманистичких наука, с циљем да се постојеће везе и сарадња коју Факултет на различите начине, више деценија, одржава са предметним наставницима основних и средњих школа, додатно ојачају и прошире, у правцу обостраног обогаћивања искустава, теоријских и практичних знања. Намера нам је да овај конкурс постане традиционалан, а показано интересовање наставника учврстило нас је у тој намери. Спонтано се, након успешне реализације Конкурса, родила мисао да би вредне методичке припреме награђених наставника, као и оне које су се својим квалитетом у одређеним сегментима такође издвојиле, требало публиковати и понудити стручној јавности на увид и као помоћ у наставној пракси. Тако је настала збирка припрема *Методички узлети*, такође с намером да буде прва у низу – будућих и, надамо се, још бољих и инспиративнијих.

На конкурс је стигао велики број методичких припрема из различитих наставних предмета, из области филологије и друштвено-хуманистичких наука: српског језика, књижевности и културе изражавања, затим из француског, руског и немачког језика, из историје, социологије, основа економије и банкарства, с примерима пројектне и тематске наставе.... Због разнородности предмета било је неопходно формирати три комисије које су, након аналитичких разматрања и процена, дошле до одлука о томе које ће припреме бити награђене. Комисије су се приликом избора руководиле следећим критеријумима: оригиналност и креативност у приступу, стручност (методолошка утемељеност у предметној науци/предметним наукама), постојање свих елемената методичке припреме (целовитост), иновативност у концепцији часа и у примењеној методичкој методологији, подстицање индивидуалног и групног рада ученика, примена савремених наставних средстава, испуњеност свих стандарда савремених образовних стратегија.

Награђене припреме у великој мери задовољавају већину наведених критеријума. С обзиром на то да од учесника Конкурса није тражено да се при писању припрема служе задатим/одређеним обрасцем (како би били потпуно неспутани у представљању својих идеја и концепција рада), пристигли радови нису формално уједначени и та разлика задржана је и у овој збирци. Разноликост видимо као квалитет који сведочи о различитим наставничким приступима, о припадности различитим *методичким школама*, о другачијим професионалним искуствима и стиловима, што не мора да буде повезано ис-

кључиво са предметом и садржајима којима се баве, него и са њиховим личностима, сензибилитетом и афинитетима.

Свака припрема у овој збирци публикована је у ауторској верзији, са незнатним стилским корекцијама тамо где се указала потреба. Пропраћене су, појединачно, сажетим методичким коментаром којим се упућује на ону вредност која је издвојена као посебан квалитет дате припреме.

У нади да ће први успешни *узлети* мотивисати нове сигурне летове и све заједно нас (у)чинити професионално активнијим, самосвеснијим и успешнијим, са задовољством препуштамо *Методичке узлете* да се вину „небу под облаке“ и пронесу *добар глас* на све четири стране света.

Уреднице

САДРЖАЈ

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ФИЛОЛОГИЈЕ.....	6
Марија Црвенко: Увод у готску књижевност.....	7
Наташа Марковић Стевановић: На скривено те водим место.....	21
Милена Милошевић: <i>Плава гробница</i> Милутина Бојића.....	30
НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА.....	44
Александра Манић: Врсте културе, култура у свакодневном животу	45
Ивана Радоњић: Крсташки ратови.....	65
Слађана Радојловић: Отварање текућег рачуна правном лицу и одобравање готовинског динарског кредита.....	77
ДОДАТНИ ИЗБОР МЕТОДИЧКИХ ПРИПРЕМА.....	92
Лидија Ћоковић: <i>Јасминка Петровић, Бонтон</i>	93
Саша Костадиновић: Врсте речи.....	106
Јелена Станковић: <i>Покондирена тиква</i> Јована Стерије Поповића..	115
Милица Стојиљковић: Лексичке и семантичке вежбе.....	129
Јелена Ћетковић, Весна Андрејевић: Ана Франк, <i>Дневник</i>	141
Весна Филиповић: Интервју.....	155

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ФИЛОЛОГИЈЕ

Прву награду у области филологије добила је припрема *Увод у готску књижевност* наставника Марије Црвенко која ради у Са-временој гимназији у Београду.

Другу награду освојио је опис пројекта *На скривено те водим ме-сто*, чији је аутор Наташа Марковић Стевановић, наставница српског језика у ОШ „Душан Радовић” у Нишу.

Трећа награда припала је методичкој припреми за обраду песме *Плава гробница* Милутина Бојића. Аутор овог рада је Милена Милошевић, запослена у ОШ „Краљ Александар I”, у Пожаревцу.

Марија З. Црвенко
Савремена гимназија, Београд

УВОД У ГОТСКУ КЊИЖЕВНОСТ

Наставни предмет: Српски језик и књижевност

Наставна област: Књижевност

Наставна јединица: Увод у готску књижевност¹

Тип часа: Обрада

Облици рада: Фронтални, индивидуални

Наставне методе: Монолошка, дијалoшка

Наставна средства: Видео-пројектор, презентација, наставни листићи, свеска

Наставни циљеви

Образовни циљеви: Ученици стичу нова знања о периоду средњег века који се назива готика, упознају се са основним одликама поменутог правца и савладавају појмове који су за њега карактеристични.

Васпитни циљеви: Развијање љубави према читању и стварање књижевног укуса. С тим у вези, ученици треба да уоче и усвоје основне разлике уметничких дела готске књижевности у односу на тривијалну хорор књижевност која је настала на темељима готске уметничке литературе.

Функционални циљеви: Проучавање и разумевање основних карактеристика готске књижевности у смеру оспособљавања ученика да самостално приступају обради одређеног књижевног дела које је творевина овога правца. Ученици ће бити способни да обављају мисаоне радње које су неопходне за стицање знања и самообразовање: запажање, упоређивање, закључивање, уочавање битних детаља и сличности између готске књижевности и поезије симболизма. Ученици развијају смисао за уочавање значајних појединости, стилских и стваралачких, целокупне готске књижевности.

---

¹ Наведена наставна јединица је део посебног Оксфорд програма који се реализује и у неким нашим школама. Може се успешно примењивати у различитим разредима средње школе будући да повезује градиво више наставних предмета.

Ток часа

Уводни део часа

Час започињем тако што најављујем наставну јединицу. Активирам припремљену презентацију на чијем се првом слајду налази тема часа. Ученицима делим наставне листиће на којима се налазе две понуде туристичке агенције.² Понуде се односе на путовање у познате европске градове и обилазак најпознатијих споменика готске архитектуре који се у њима налазе (видети прилог број 1). Од ученика ћу тражити да обрате пажњу на примере готске уметности које ћу помињати у току обраде и чије ће фотографије бити истакнуте на видео-платну, а који се налазе у туристичкој понуди, јер ће на крају часа добити задатак да размисле за коју би се понуду одлучили, при чему ће свој одабир аргументовано образложити.

Главни део часа

На слајдовима који следе су фотографије катедрале Сен-Дени и Нотр-Дам, које представљају прве споменике готске архитектуре у Француској и катедрала у Велсу која представља споменик готике у Великој Британији. Напомињем да је катедрала Нотр-Дам постала популарна туристичка дестинација захваљујући роману Виктора Игоа *Звонар Богородичине цркве*, а катедрала у Велсу захваљујући томе што су у њој снимани делови филма о Харију Потеру.

Нотр-Дам, Француска

Сен-Дени, Француска

Катедрала у Велсу,
Велика Британија

² С обзиром на то да туристичкој агенцији нисам дала посебан назив, у случају да ученицима буде интересантно, остављам им могућност да се самостално договоре око њеног имена.

Док ученици посматрају поменуте грађевине, објашњавам основне карактеристике готске архитектуре, њен временски и географски контекст.

Готика је уметнички правац који се јавља после романике и који је трајао три стотине година и односи се на доба касног средњег века, тачније на XIII и XIV век када је на врхунцу. Тешко је говорити о самом пореклу појма *готика* јер су Готи варварски народ из Скандинавије који као номади нису развили особене облике архитектуре, а с обзиром на то да су били пагани, нису градили ни катедрале. Претпоставља се да су италијански хуманисти из доба ренесансе прихватили израз *готика* као синоним за варваризам јер су готску уметност сматрали варварском, тако да је сам назив првобитно био коришћен у негативном контексту. Готика се јавља већ у првој половини XII века у Француској, када настају и први споменици овог уметничког правца, а задржаће се до средине XVI века у Италији. Специфична за готску архитектуру јесте скелетна конструкција и виткост форми које се крећу према вертикали навише, при чему се посебно истиче шиљати торањ који висином превазилази остале делове грађевине. Јавља се изломљени лук, за разлику од дотадашњег кружног, који се употребљавао на прозорским отворима. Они су били украшени витражима³ који се први пут јављају у овом периоду и представљају врсту примењене уметности. У готском стилу су се градили дворци, градске грађевине, а свој пуни домет готика је остварила у изградњи катедрала. Арнолд Хаузер у *Социјалној историји уметности и књижевности* истиче да је појава готског стила обележила најдубљу промену у целокупној историји уметности. Из тог периода потичу сви идеали који важе и данас, као што су верно одражавање природе и дубина осећања, фигуре које имају нормалне сразмере, природне покрете и лепоту у правом смислу речи.

Након тога, почињем причу о моди готике и показујем фотографије које је илуструју.

³ Витраж је врста примењене уметности. Настаје тако што се обојени комади стакла спајају оловом, при чему настаје слика.

Како изгледају мушкарац и жена са слике? Уочите специфичност њиховог изгледа? Како су обучени? Шта карактерише њихов начин одевања? На кога вас подсећа одевна комбинација мушкараца? Које елементе готског стила препознајте у савременом модном свету?

Од ученика очекујем да одговоре да моду готике карактерише бледо лице, тамна шминка, црна хаљина и одело. Што се тиче женског начина одевања, у првом плану је корсет који ће се као чест модни детаљ задржати до савременог тренутка. Црна хаљина која прати линију тела је одевни класик те је као таква и данас присутна као израз елеганције и стила. Одевна комбинација мушкараца са слике није препознатљива у светлу савремене моде, али јесте позната из филмова чија су тема вампири⁴. Вампири често имају као одевни комад плашт преко рамена и боје које их прате свакако јесу црна (боја ноћи, страха, смрти, зла, мистерије, опасности) и црвена (боја крви, смрти, агресиве, борбе, опасности)⁵. Подсетићу ученике на филм и серију *Породицу Адамс* и изглед Мортише (Morticia) који умногоме подсећа на изглед жене у време готике. Пуштам слајд на коме се налази њена слика и слика Среде (Wednesday) Адамс, Мортишине кћерке, која је, такође, одевена у готском стилу са одређеним модификацијама које су одраз савремене моде. Истаћи ћу чињеницу да поменуто филмско остварење представља сатиру идеалне савремене америчке породице.⁶

Кристина Ричи као Среда Адамс   Анџелика Хјустон као Мортиша Адамс

⁴ Реч *вампир* је једини интернационализам који је потекао из српског језика.

⁵ Црна и црвена боја имају читав спектар значења и представљају контрадикторне симболе. Поред наведених негативних значења, црна боја симболизује и префињеност, елеганцију, ауторитет, моћ, а црвена боја симболизује снагу, енергију, сексуално узбуђење, страст, мужевност.

⁶ Породица Адамс је богата и ексцентрична породица која ужива у морбидним стварима, а не схвата да је нормални свет сматра застрашујућом. Ово филмско остварење, поред начина одевања који је посебно изражен у Мортишином изгледу, у себи има инкорпориране и друге готске елементе као што су специфично место одвијања радње, односно вила која подсећа на средњовековни замак, тајне одаје и др.

Након кратког увода о архитектури и моди, почињем разговор о готској књижевности. Ученици виде на слајду која су основна обележја готике у уметничкој литератури (место радње: средњовековни замкови и куле окружени рекама, ливадама и виноградима; тајни пролази и одаје; дворане; атмосфера језе, страха, ужаса, напетости; главни ликови су усамљени, уплашени, јури их зликовац или фантастично биће; симболика простора⁷ и предмета). Објашњавам свако обележје посебно и потом питам ученике каква је симболика замка, куле, сандука, ковчега:

Размислите о симболици замка, куле, сандука и ковчега? Управо сте чули главне карактеристике готске књижевности. Повезите са њима симболику поменутих простора и предмета. Како се ти простори и предмети уклапају у атмосферу готске књижевне творевине? Шта они омогућавају творцу једног готског остварења?

Од ученика очекујем да одговоре да замак и кула симболизују власт, освајање; симболизују скровиште, место скривања, одбране, а у исто време место заробљеништва. Чињеница да су окружени рекама, ливадама и виноградима доприноси њиховој изолацији и издвојености у односу на остатак света. На тај начин се успоставља врста оградe којом се јасно успоставља подела на оне којима је допуштено да буду унутра и оне којима то није дозвољено.

Сандук и ковчег симболизују, такође, место скривања на коме се налазе одређене драгоцености које се желе склонити од очију јавности те се тако јавља потреба за њиховим неотварањем (насупротив њиховој примарној намени да, по потреби, буду отворани).

Поменути простори и предмети се уклапају у атмосферу коју тежи да представи готска књижевност зато што су они подесни за изазивање осећања страха, нелагодности, напетости, потребе за откривањем мистерије. Управо напуштени средњовековни замкови и куле погодни су за ноћне визије и мрачне злочине.

Након очекиваног одговора ученика, говорим о утицају готске књижевности на потоњу уметничку литературу. Ученици ће на одређеном слајду видети да је реч о XVIII веку и готском роману који се јавља у том периоду. Оно што је ова врста романа преузела из готске књижевности јесте место одвијања радње. Крајем XVIII века јавља се посебно интересовање за средњовековну прошлост те се тако радња романа смешта у рушевине средњовековних замкова и манастира. Главног јунака јури зликовац или фантастично биће које по правилу мора бити побеђено. Можемо рећи да је то била једна врста схеме која је била незаобилазна, са мањим или већим модификацијама. На слајду се

---

⁷ Дворана, нарочито тзв. велика дворана, често је место одвијања радње у готским романима. Велика дворана је место за разоноду, окупљања поводом неког ритуалног датума. Често је место величања јунака, али исто тако, често је место угодно за објаву одређених лоших вести.

налазе и четири репрезентативна дела готског романа. Од ученика тражим да увиде одређену специфичност у вези са њиховим изгледом и ауторима:

На слајду се налазе најистакнутији творци готског романа и њихова остварења. Како изгледају корице приказаних књига? Шта нам оне сугеришу? Обратите пажњу на имена аутора. Коју специфичност уочавате? Како бисте протумачили чињеницу да су жене писале готске романе чешће него мушкарци?

Од ученика очекујем да уоче да се на корицама књига које су истакнуте на слајду налазе рушевине замка, усамљени дворач и лик човека застрашујућег изгледа и да све слике наговештавају напету и језиву радњу. Већ на основу изгледа корица можемо да наслутимо о каквој врсти романа је реч. Од ученика, такође, очекујем да одговоре да су писци готских романа у великом броју биле жене и да им је тај податак занимљив зато што су сматрали да се фантастика чешће везује за мушке ауторе.

Констатоваћу да је савременој теорији књижевности готски роман постао занимљив управо због те чињенице и да феминистичка критика објашњава да су поједина обележја ове врсте романа резултат потиснуте женске сексуалности у патријархалном друштву у којем је жена била спутавана да изрази своје таленте, жеље, уверења.

Пре него се фокусирамо на следећи слајд, истичем да је готски роман, а самим тим и готска књижевност, утицао на развој приповедака сличне тематике које су називане готске, односно хорор приче. Најпознатији писац ових прича био је Едгар Алан По⁸. У његовим књижевним остварењима повезано је мистично и реално, и свака ирационална појава има рационално објашњење. Такође, карактеристична за његове приче јесте и симболика мрака и затвореног простора. У својим причама По се бавио и одређеном психолошком карактеризацијом ликова, стањима човекове душе која је на граници стварног, физичког и нестварног, метафизичког света, односно душе која је у стању лудила. Такво стање духа ће се у каснијем временском периоду уочити и код Бодлера, што ће рећи да је на његово стваралаштво осетан утицај оставио управо По.

Тражим од ученика да прочитају одломак из Поове приче *Пад куће Ушерових* који се налази на следећем слајду:

„Ту ја опет нагло заћухтах, сада са осећањем безумног запрепашћења — јер није могло бити никакве сумње да сам у том тренутку заиста чуо (мада ни-

⁸ По је амерички писац, али се сматра и једним од највећих стваралаца у европској традицији. Школовао се у Европи, те тако његово дело припада и књижевној баштини европске културе. Његове најпознатије готске приче су: *Црна мачка*, *Ђаво у звоннику*, *Маска црвене смрти* итд.

сам могао рећи из ког правца допире, неки дубок и очигледно удаљен, али оштар, отегнут и сасвим необичан, пиштав или шкрипав звук, потпуно истоветан с оним што га је пишев опис змајевог неприродног крика већ био изазвао у мојој машини).“

Прочитајте и уочите специфичности одломка из Поове приповетке Пад куће Ушерових. Каква атмосфера је представљена у наведеном одломку? Које људско чуло је највише ангажовано? Како се понаша јунак у одломку? Које га је осећање обузелo?

Од ученика очекујем да одговоре да је у одломку Поове приче дочарана атмосфера страха, језе и напетости. Јунак приче је ослушнуо звук који не може јасно да дефинише те је зато заћутао и концентрисао се не би ли га још једном чуо, при чему је његово чуло слуха максимално ангажовано. Обузима га страх од непознатог и знатижеља да открије шта или ко производи звук који је чуо.

Након уочених специфичности готске приче, пуштам слајд на коме се налази пример готске поезије (Перси Биш Шели, *Загробне поеме* - погледати прилог број 2). Објашњавам да се таква поезија називала гробљанска, јер је представљала језовите пределе, смрт и промовисала естетику ружног. Такође, представљала је једну врсту еротизма смрти који ће потрајати и врхунац морбидности досегнути крајем XIX века⁹. Појава овакве врсте песништва покренула је низ питања која се односе на идеју уживања која је до тада била у вези искључиво са естетиком лепог. Док једни представљају пределе ужаса, други се питају о разлозима због којих ужас може да изазове уживање. Истичем да је и Едгар Алан По писао ову врсту поезије и да његове песничке слике као да су предосетиле теорију француских симболиста и њихово схватање песничког израза и језика као феномена музике. Након тога, тражим од ученика да прочитају стихове и уоче готске елементе у њима:

Прочитајте стихове Шелијеве „Загробне поеме“ и пронађите у њима елементе готске књижевности на основу сазнања која смо утврдили разговарајући о основним карактеристикама овога правца. Који песнички простор отварају Шелијеви стихови? Каква је атмосфера у песми? Како се осећа лирски субјект? За чим трага?

Од ученика очекујем одговор да се у Шелијевим стиховима спомиње простор старих двораца и њихових рушевина који је карактеристичан за готику као језиви простор који доприноси страшној и нелагодној атмосфери. Осим тога, одлике гробљанске поезије која у себи има инкорпориране готске елементе,

---

⁹ Иначе је карактеристично за крај XIX века измештање естетичке перцепције са лепог на ружно, јер је авангарда тежила томе да се модерна уметност мора ослободити од традиционалних стега за које се везује искључиво естетика лепог.

а који се препознају у овим стиховима, јесу смрт и мистичност која се јавља као основно полазиште за пишење размишљање о пролазности. Жеља лирског субјекта јесте да успостави везу са оностраним и да посредством духова опет ступи у контакт са својом мртвом драгом.

Треба подвући ученицима разлику између готске и тривијалне књижевности која у себи има инкорпорирани готске елементе, јер су махом таква дела представљала кич и шунд. Наиме, остварења готске књижевности, а самим тим и готски романи и приче, имају рационално објашњење натприродних појава (спој рационалног и ирационалног). Битно својство јесте и симболика места и предмета која не постоји у тривијалној књижевности. Занимљиво је да су многа дела готске књижевности екранизована (*Франкенштајн*, *Дракула*) и да су представљала плодно извориште за настајак хорор филмова и филмова научне фантастике.¹⁰

Шта су кич и шунд? Које су карактеристике такве књижевности? Како препознајемо истинско уметничко дело у односу на тривијалну литературу? Поткрепите одговоре адекватним примерима.

Од ученика очекујем да одговоре да кич представља дела која су бледа или лоша копија већ постојећих уметничких дела и стилова. То су лоша литерарна остварења, комерцијализована, банална и без имало уметничког у себи. Одредница кич се не приписује само јефтиним делима, већ и њиховим конзументима, а то су читаоци који не могу да препознају изворну вредност па пристају на лошу замену, а управо њихово постојање омогућава кичу да опстаје (људи који или производе кич или су његови потрошачи). Много суштинских елемената разликује уметност од кича. За уметност су од кључног значаја детаљи који су у потпуности сувишни када је у питању кич. Права уметност је аутентична и непоновљива, док је кич стереотипан и конвенционалан. Он из аутентичне уметности узима само оно што је могуће лако обликовати да буде пријемчиво широкој публици.

Шунд¹¹ је део кича који се односи на књижевност и представља књижевност лишена било које уметничке вредности. То су књижевне творевине које утичу искључиво на најпримитивније побуде човековог бића. Не окупирају читаочеву свест и не покрећу дубља размишљања, већ су само фокусирана на изазивање површних и тренутних осећања, тзв. мелодрамских, као што су смех, туга,

¹⁰ Ова чињеница отвара могућност да се са ученицима разговара и на тему разлика између књижевног и филмског остварења. *Какав је утицај књижевности на филмску уметност и обрнуто? Које су предности књижевног текста у односу на филм? Колико је простора омогућено читаоцу да учествује као једна врата коаутора у субјективном пројектовању онога што нуди литерарно дело у односу на простор који добија гледалац филма?*

¹¹ Напоменути ученицима да је термин *шунд* настао у немачкој критици у 18. веку, али никада није јасније теоријски утемељен нити јасно разграничен у односу на *кич*, који је као термин настао касније, те зато многи књижевни проучаваоци сматрају да га треба избегавати у озбиљнијим научним студијама.

плач, страх итд. Дела тривијалне књижевности имају детеримнисане схеме у фабули, приказивању ликова, у језику (детективски романи, романи научне фантастике, сентиментални љубавни романи). Поред тога, оно што одаје дело ниске уметничке вредности јесте његова довршеност и једнозначност, јер истинско уметничко дело увек је дело отвореног типа¹² и оно пружа неколико различитих тумачења која су последица одређене перцепције читаоца, односно право уметничко дело се држи недовршености као естетског принципа.

Међутим, уочљива је и једна позитивна страна кича и шунда. Наиме, многи часописи и новине прибегавају управо оваквој врсти текстова како би нпр. одређена научна достигнућа приближили масовној публици, што је донекле прихватљиво.

Осамдесетих година XX века са појавом постмодернизма границе између тзв. високе и ниске уметности посебно бивају замагљене. Српски постмодернисти попут Павића и Пекића махом у своја дела инкорпорирају елементе готске књижевности¹³, чак Пекићева збирка приповедака *Нови Јерусалим* има поднаслов *готска хроника* као једну врсту жанровске одреднице. Павићев *Хазарски речник* врви од фантастичких елемената, као и цео његов књижевни опус, стога представља прототип фантастичке компоненте у српској постмодернистичкој прози.

Како бисмо направили врсту синтезе и како би ученици формирали што потпунију слику о готској књижевности, пуштам кратак одабрани инсерт из филма *Хари Поттер* који је, претпостављам, познат свим ученицима и у којем се лако може препознати сијасет готских елемената које смо истакли и утврдили у току часа обраде.

Где се одвија радња филма? У које доба дана? Са ким се у инсерту сусрећу Хари Поттер и његови пријатељи, Рон и Хермиона? Које елементе готике уочавате у овом инсерту? Каква је музика која прати целокупно одвијање радње?

Од ученика очекујем да одговоре да се радња филма одвија у средњовековном замку који је изолован и окружен природом и који представља прототипско место радње готске књижевности. У инсерту се могу уочити и витражи, као вид готске архитектуре, који се налазе у ходнику кроз који пролазе Хари и Рон. Радња се одвија у вечерњим сатима, при чему је напољу олуја праћена јаком грмљавином, што доприноси смањењу видљивости, а самим

¹² У вези са вишезначношћу одређене књижевне творевине, можемо споменути *Отворено дело* Умберта Ека у којем је аутор раздвојио појмове *отворено* и *затворено* дело, при чему отвореним делом сматра дело које нема само један значењски кључ, већ их има два или више, и они су у потпуности раноправни, наспрам затвореног дела које има само један значењски кључ.

¹³ Херман Брох је у својој књизи *Песништво и сазнање* упозорио на чињеницу да у свакој уметности постоји „кап“ кича која је неизбежна.

тим и повећању напетости. Хари Потер и његови пријатељи сусрећу се са чудовиштем што је, такође, одлика готике. Уопште се у филму појављују тајни пролази и просторије који су карактеристични за готску књижевност. Музика која прати дешавања је специфична и доприноси напетости ситуације, тако да је целокупан доживљај добар пример утицаја готских елемената у књижевности, а самим тим и у филмском остварењу које се на њу ослања.

Завршни део часа

Уз инсерт из филма направили смо кратку синтезу основних карактеристика готске књижевности, тако да ћу на самом крају часа задужити једног ученика да подели папириће на којима ће ученици написати име земље из туристичке понуде коју су добили на почетку часа за коју су се определили. Након тога, на табли ћемо записати све гласове, пребројати их и прогласити која туристичка дестинација од понуђених је изгласана. Прозваћу неколико ученика да образложе свој избор.

На основу приказаних примера готске уметности које сте видели на часу, размислите за коју бисте се понуду туристичке агенције одлучили. Припремите се да образложите због чега бисте одабрали баш ту од наведених земаља. Размислите да ли би осим Француске и Велике Британије још нека од земаља могла бити занимљива дестинација у понуди обиласка знаменитости готске културе.

На самом крају часа ученицима задајем задатак да за следећи час размисле како би гласила њихова прича са готским елементима на тему *Београд испод Београда*.

ПРИЛОЗИ

Прилог број 1 –

Туристичка агенција „“

Европа

Споменици готске уметности

I Француска – Париз (3 дана, 2 ноћења – авионом)

Познатији као Град светлости, Париз је место зачећа готске уметности. Прва грађевина готске архитектуре јесте катедрала Сен-Дени (XII век) на периферији Париза где су сахрањени готово сви француски краљеви до краја XVIII

века. Друга значајна грађевина готске архитектуре јесте Богородичина црква, познатија као Нотр-Дам, која се налази у самом центру Париза. Популарна туристичка дестинација постала је захваљујући роману Виктора Игоа *Звонар Богородичине цркве*.

Програм путовања:

1. дан – Састанак путника на београдском аеродрому *Никола Тесла* у 04:40 часова. Полетање за Париз у 06:40 часова. Слетање у Париз на аеродром *Шарл де Гол* у 09:15 часова. Одлазак на панорамско разгледање града аутобусом: Трг Вандом, Лувр, Ајфелова кула, **Богородичина црква (Нотр-Дам)**. Смештај у хотелу. Слободно време. Ноћење.

2. дан – Доручак. Слободно време. Састанак са водичем у 11:00 часова и одлазак у Богородичину цркву. Након тога, одлазак у катедралу **Сен-Дени**. Слободно време. Организовано књижевно вече посвећено **Виктору Игоу** у свечаној сали хотела. Ноћење.

3. дан – Доручак. Слободан дан или факултативна посета Лувру који је један од највећих и најпознатијих музеја на свету. Трансфер путника аутобусом из хотела до аеродрома. Полетање за Београд у 20:30 часова. Слетање у Београд у 22:50 часова.

II Велика Британија – Лондон, Кембриџ, Велс (3 дана, 2 ноћења – авионом)

Катедрала у Велсу је пример готске енглеске архитектуре. Посебно је постала популарна као туристичка дестинација пошто су у њој снимани неки делови филма о Харију Потеру. Друга занимљива дестинација ове понуде јесте Универзитет у Кембриџу. Лепезасти свод капеле овога универзитета сматра се једним од најбољих примера касне готске архитектуре у Енглеској.

Програм путовања:

1. дан – Састанак путника на београдском аеродрому *Никола Тесла* у 04:00 часова. Полетање за Лондон у 05:00 часова. Слетање у Лондон на аеродром *Хитроу* у 08:05 часова. Одлазак на панорамско разгледање града аутобусом: Биг Бен, **Лондонска кула**, катедрала Св. Павла. Смештај у хотел. Слободно време. Ноћење.

2. дан – Доручак. Састанак са водичем у 11:00 часова и одлазак аутобусом у Кембриџ. Разгледање знаменитости Универзитета (**капела са сводом готске архитектуре**). Повратак у хотел. Слободно време. Организовано књижевно вече **енглеског готског романа** на којој ће се говорити о његовим најзначајнијим представницима и читаће се најпрезентативнији одломци. Ноћење.

3. дан – Доручак. Састанак са водичем у 10:00 часова и одлазак аутобусом у Велс. Посета **Катедрали у Велсу**. Слободно време. Трансфер путника аутобусом из хотела до аеродрома. Полетање за Београд у 19:05 часова. Слетање у

Београд у 22:10 часова.

Прилог број 2 –

*Још док бејаш дечак трчао сам трагом
Духова кроз спиље, рушевине, дворе
Плаха корака кроз месечеве горе,
С надом за беседом са мртвима драгом,
Звао отровна имена која снагом
Младост поје;*

Литература:

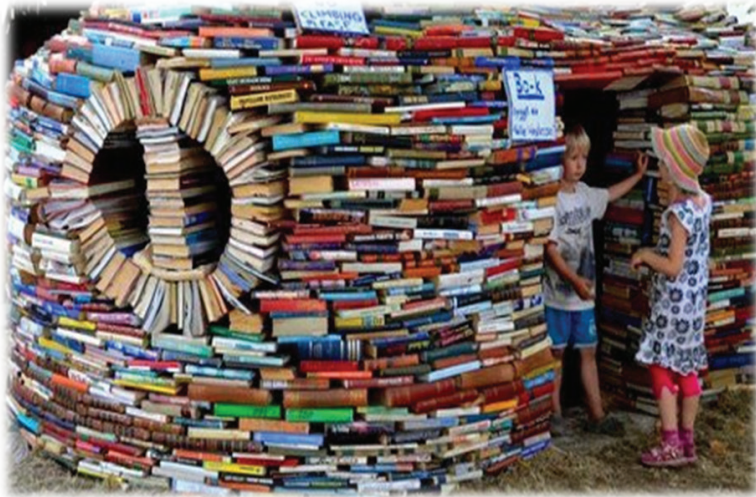
- Аријес, Диби 2001: Филип Аријес и Жорж Диби, *Историја приватног живота*, Клио, Београд.
- Божиловић 2002: Nikola Božilović, *Kič*, Zograf, Niš.
- Еко 2004: Umberto Eco, *Istorija lepote*, Plato, Beograd.
- Константиновић 1980: urednik Zorica Konstantinović, *Gotika*, izdavačko preduzeće Vuk Karadžić, Beograd.
- Костић 1983: Veselin Kostić, *Engleska književnost 2*, Nolit, Beograd.
- Петровић 2006: Сретен Петровић, *Кич као судбина*, Чигоја штампа, Београд.
- Пискел 1969: Ђина Пискел, *Општа историја уметности* (свеска друга), издавачко предузеће Вук Караџић, Београд.
- По 2006: Edgar Alan Poe, *Sabrane priče i pesme*, Rad, Beograd.
- Поповић 2007: Tanja Popović, *Rečnik književnih termina*, Logos Art, Beograd.
- Хаузер 2015: Arnold Hauzer, *Socijalna istorija umetnosti i književnosti*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci.

Методички коментар

Ову припрему занимљивом чини сама тема одабрана за рад на часу, као и начин на који јој се приступило – контекстуализацијом и повезивањем са филмом и другим видовима/сферама културе и социјалног живота, као и са садржајима који постоје у наставном програму (готска књижевност и поезија симболизма). Припрема је развијена, добро теоријски утемељена, а притом укључује и садржаје с којима се ученици сусрећу у свакодневном животу и подстиче их на критичко мишљење.

Наташа Стевановић Марковић
ОШ „Душан Радовић”, Ниш

УГЛЕДНИ ЧАС „НА СКРИВЕНО ТЕ ВОДИМ МЕСТО“

Назив	„На скривено те водим место“
Време реализације	септембар, октобар, новембар 2018. године
Датум приказа	26.11.2018.
Одељење	VI 4
Предмети ¹⁴	српски језик, техника и технологија, биологија, географија, историја
Међупредметне компетенције	Сарадња, рад са подацима, предузимљивост и предузетништво, комуникација, одговоран однос према учењу, решавање проблема, естетичка компетенција, дигитална компетенција, одговоран однос према околини

¹⁴ Сараднице на пројекту, наставнице:
Оливера Тикић (Историја), Маријана Бачанин (Техника и технологија), Јелена Цветковић (Биологија), Тања Антанасијевић (Географија).

<p>Обухваћене наставне теме</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хвала сунцу, земљи, трави • Животно и радно окружење • Европа и ваневвропски континенти • Техничка и дигитална пименост • Конструкторско моделовање • Биолошка разноврсност/ значај и заштита (5. разред) • Царство животиња (6. разред) • Цивилизације Старог века
<p>Наставне јединице</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „ Буре“, приповетка Исидоре Секулић • Мој омиљени кутак - говорна вежба • Ентеријер и екстеријер – дескрипција у књижевном делу • Угроженост и очување биљака, алги и гљива и биолошка разноврсност- биодиверзитет (5. разред) • Разноврсност живог света (6. разред) • Настанак, развој и разноврсност животиња (6. разред) • Стари Египат • Цивилизације Старог истока • Цивилизације Инка и Маја • Култура становања у урбаним и руралним срединама • Распоред просторија и уређење стамбеног простора • Поступци и фазе у реализацији грађевинских објеката - планирање, пројектовање, извођење грађевинских радова • Техничко цртање у грађевинарству - котирање, размера, техничко писмо, симболи • Графичко представљање грађевинских објеката скица, ортогонално пројектовање, цртеж у перспективи, хоризонтални и вертикални пресек • Креирање планске документације и израда техничке документације • Израда макете/модела ручном обрадом од различитих материјала • Планирање и припрема потребног материјала и алата • Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа • Источна Азија, Аустралија, Северна Европа, Јужна Америка и Африка
<p>Циљеви</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Развијање смисла за правилно, јасно усмено изражавање; - Развијање критичког односа према тексту; - Оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза у уметничком тексту, за исказивање властитих судова у разним говорним ситуацијама; - Разумевање значаја биолошке разноврсности потребе за одрживим развојем; - Развијање одговорног односа према животној средини и другим живим бићима; - Оспособљавање ученика да предмет покажу скицом и техничким цртежом; - Оспособљавање ученика да користе и обрађују различите врсте материјала; - Оспособљавање ученика да користе географску карту и доносе закључке о условима живота на различитим континентима.

<p>Очекивани исходи</p>	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује екстеријер од ентеријера; - критички и логички процењује текст из других предмета; - развија сопствени стил писања и изражавања без стереотипних израза; - своју имагинацију преточи у речи и дела; - групише и набраја жива бића према областима која настањују; - доводи у везу услове живота у биому са живим бићима која га насељавају; - истиче карактеристичне врсте и наводи врсте које су угрожене; - наводи светске организације које се баве заштитом животне средине; - повезује знања са другим наставним предметима; - учествује у самопроцењивању и процени других; - повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења; - анализира карактеристике савремене културе становања; - скицира просторни изглед грађевинског објекта; - чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола; - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образложи избор; - самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ; - креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова); - припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; - израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду; - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређења постојеће макете/модела; - изради скицу предмета - одабира материјале и алате за израду предмета/модела ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате - самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ - активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима - пружи помоћ у раду другим ученицима - процењује остварен резултат и развија предлог унапређења - ученик ће бити у стању да сам доноси закључке о густини насељености; - да разликује различите типове насеља; - да уочи расне и националне разлике; - да анализира услове живота на различитим континентима; - да учествује у анализирању начина живљења на различитим континентима.
-----------------------------	--

Планиране активности ученика	<ul style="list-style-type: none"> - Прати упутства наставника; - Учествује у креирању тајног места; - Учествује у осмишљавању ентеријера и екстеријера; - Израђује скицу; - Бира потребне материјале; - Сарађује са члановима групе; - Израђује потребне делове макете; - Презентује и анализира продукте; - Бира адекватан текст из уџбеника и друге стручне литературе; - Обележава места највеће густине насељености користећи географску карту и пано; - Сарађује са члановима групе; - Презентује и анализира рад.
Планиране активности наставника	<ul style="list-style-type: none"> - Даје упутства; - Помаже и прати израду скривеног места; - Даје сугестије око избора материјала и поступака обраде; - Прати и вреднује понашање и рад ученика; - Усмерава и помаже у избору додатне литературе, као и интернет страница; - Континуирано прати напредовање ученика.
Провера остварености исхода	<ul style="list-style-type: none"> - Истакнут значај развоја грађевинарства и урбанизма у побољшању услова живљења; - Приказује карактеристике савремене културе становања; - Урађена техничка документација; - Делови макете су израђени; - Презентација пројектне идеје, поступка израде макете; - Показана одговорност и поштовање према осталим члановима групе; - Изнесена запажања о потешкоћама приликом израде задатка; • изнесени предлози за унапређење.

Сценарио часа

- Уводна активност (5 минута)

Петоро ученика изговара реченице на: португалском, норвешком, кинеском, арапском и енглеском језику. („Добро дошли на наше скривено место. Ово место је пуно тајни и лепота природе.“)

- Bem-vindo ao nosso lugar secreto. Este lugar é cheio de segredos e da beleza da natureza. (португалски)
- Velkommen til vårt hemmelige sted. Dette stedet er fullt av hemmeligheter og naturens skjønnet. (норвешки)
- Huānyíng lái dào wǒmen de mimi dìfāng. Zhège dìfāng chōngmǎnle mimi hé dà zìrán dì měilì. (кинески)
- Mrhbana bimakana alsiriyi , hdha almakan mali' bial'asrar wajamal altabieati. (арапски)

- Welcome to our secret place. This place is full of interesting things and the beauty of nature. (енглески)

Публика и остали ученици покушавају да открију на ком је језику изговорена реченица и да казивача сврстају у одређену групу, која носи назив одређеног континента.

Водитељи упознају публику са задацима група. Сваки члан петочлане групе био је задужен за одређени предмет, а заједно су израђивали пројектну документацију и макете тајног места на часу Технике и технологије.

- Главни део часа (35 минута)

Групе презентују најважније елементе свог пројекта који су радили од септембра до новембра. На часу српског језика писали су кратку причу на тему „На скривено те водим место“ после обраде приповетке „Буре“ Исидоре Секулић. Најбоље приче послужиле су за израду макета на часовима технике и технологије; проучавање биљног, животињског света подручја где се скривемо место налази на часу биологије; рељефа, климе, становништва на часу географије; старих цивилизација и историјских чињеница на часу историје. Називи група дати су према континентима.

АМЕРИКА

Српски језик: Чаробна кућица на дрвету у прашуми Амазона (кратка прича)

Историја: Цивилизација Инка и Маја

Биологија: Биљни и животињски свет Јужне Америке

Географија: Клима, рељеф и становништво Јужне Америке

Техника и технологија : Изглед макете, ентеријер, екстеријер (кућица у крошњи дрвета)

ЕВРОПА

Српски језик: Викиншки камп и поларна светлост (кратка прича)

Историја: Викинзи и њихова освајања и открића

Биологија: Биљни и животињски свет Норвешке

Географија: Клима, рељеф и становништво Норвешке

Техника и технологија: Изглед макете, ентеријер, екстеријер (камп са симболима Викинга и ефекат поларне светлости)

АЗИЈА

Српски језик: Забрањена шума (кратка прича)

Историја: Кинеска открића и Кинески зид

Биологија: Биљни и животињски свет Кине

Географија: Клима, рељеф и становништво Кине

Техника и технологија: Изглед макете, ентеријер, екстеријер (кућица по угледу на Забрањени град)

АФРИКА

Српски језик: Наша пирамида (кратка прича)

Историја: Египатске пирамиде и цивилизација у долини Нила

Биологија: Биљни и животињски свет Египта

Географија: Клима, рељеф и становништво Египта

Техника и технологија: Изглед макете, ентеријер, екстеријер (отворена пирамида)

АУСТРАЛИЈА

Српски језик: Кактуси који живот значе (кратка прича)

Историја: Откриће Аустралије

Биологија: Биљни и животињски свет Аустралије

Географија: Клима, рељеф и становништво Аустралије

Техника и технологија: Изглед макете, ентеријер, екстеријер (циновски кактус)

Завршни део часа (5 минута)

Евалуација часа од стране публике:

Публика лепа стикере у три боје (поред макета), којима бира најбољу причу, најбољу макету и најбољу презентацију.

Завршна реч чланова групе на истим језицима. („Хвала на посети!“)

Obrigado por visitor! (португалски)

Takk for besøket! (норвешки)

Xièxiè (sese) nǐ de guānglín! (кинески)

Shukraan liziaratik! (арапски)

Thank you for visiting us! (енглески)

Методички коментар

Скица пројекта представља пример добро и креативно успостављене корелације изабраних наставних јединица из књижевности, технике и технологије, биологије, географије и историје. Реализацијом оваког пројекта утиче се на развијање различитих ученичких знања, вештина и способности, а истовремено се остварује низ васпитних циљева, од којих је посебно вредно указивање на значај толеранције према према Другом и другачијем и поштовање различитости. С полазиштем у књижевном тексту који говори о „скривеном месту“ за усамљеничку игру (*Буре И. Секулић*), тема се отвара и шири тако да обухвата – цео свет.

Милена Милошевић
ОШ „Краљ Александар I”, Пожаревац

ПЛАВА ГРОБНИЦА МИЛУТИНА БОЈИЋА – ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПЕСМЕ

Предмет: Српски језик и књижевност

Одељење: 7/1, 7/2

Наставна област: Књижевност

Наставна јединица: *Плава гробница* – Милутин Бојић

Тип часа: Обрада

Облици рада: Фронтални, индивидуални, групни

Наставне методе: монолошка, дијалогска, текст метода, метода писаних радова, демонстративна метода.

Наставна средства: Читанка *Уметност речи 7*, звучни запис, табла, свеска, пано, План и програм рада, географска карта, фотографије, гитара

Објекат: Кабинет за српски језик и књижевност

Корелација: историја, географија, биологија, хемија, ликовна култура, музичка култура, информатика, веронаука, математика (статистика), техничко образовање.

Образовни стандарди:

СЈ. 1. 1. 5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима;

СЈ. 1. 4. 2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност);

СЈ. 1. 4. 3. разликује основне књижевне родове: лирику, епiku и драму;

СЈ. 1. 4. 6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту;

СЈ. 1.4.4. препознаје врсте стиха;

СЈ. 2. 4. 5. препознаје и разликује одређене стилске фигуре (тражене) у књижевноуметничком тексту;

СЈ. 2. 4. 6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму;

СЈ. 3. 4. 3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу;

СЈ. 3. 4. 4. проналази и именује стилске фигуре у тексту;

СЈ. 3. 4. 5. одређује и именује врсту стиха и строфе;

- СЈ. 3. 4. 6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела, позивајући се на само дело;
- СЈ. 3. 4. 7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже;
- СЈ. 3. 4. 8. повезује књижевноуметничке текстове са другим текстовима који се обрађују у настави.

Наставни циљ: Оспособљавање ученика за разумевање и тумачење књижевног дела.

Образовни задаци:

- читање, доживљавање и разумевање песме;
- упознавање са биографским подацима песника;
- повезивање знања из биологије, хемије, математике, историје, географије, музичке културе, ликовне културе и веронауке са садржајем песме;
- уочавање мотива и песничких слика;
- тумачење језичкостилских изражајних средстава;
- активно учествовање у разговору о Првом светском рату, као и активно учествовање у осмишљеним активностима.

Васпитни задаци:

1. оспособљављење ученика за логичко схватање и критичко процењивање текста;
2. развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима;
3. упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности;
4. развијање љубави према поезији.

Функционални задаци:

- оспособљавање ученика за читање, доживљавање, разумевање и тумачење књижевног дела;
- повезивање наставних садржаја из различитих наставних области (биологије, хемије, математике, историје, географије, музичке културе, ликовне културе, веронауке, математике, информатике, техничког образовања).
- **Исходи:** ученик зна да издвоји мотиве и песничке слике; зна да уочи стилска изражајна средства; усваја књижевнотеоријске појмове; зна врсте строфе и врсте риме; повезује знања из историје, географије, веронауке, музичке и ликовне културе, информатике и техничког образовања са садржајима из песме и елементима биографије Милутина Бојића;
- **ИОП:** Ученик који ради по ИОП-у: Одређује врсту књижевности и књижевни род дела; наводи аутора и учествује у групном раду уз вршњачку

подршку; одговараће на подстицајна питања у оквиру групе тако што ће давати своје мишљење о делу.

Активности наставника: подстиче, показује, упућује, координира рад ученика, пружа повратну информацију.

Активност ученика: слушају, истражују, закључују, дискутују, презентују.

Истраживачки задаци:

Интерпретација песме „Плава гробница“ песника Милутина Бојића трајаће један школски час, а претходиће јој ученички истраживачки радови. Ученицима се на претходном часу дају и образлажу истраживачки задаци, као припрема за рад коју ће они презентовати у главном делу часа. Наставник ученике дели по групама (пет група) на основу њихових интересовања, помоћу картица на којима су исписана мотивациона питања.

Прва група: Први светски рат (узрок, ток и последице Великог рата)

Друга група: Хемијско оружје у Првом светском рату (и остале врсте наоружања)

Трећа група: Епидемија пегавог тифуса

Четврта група: Хероине и деца хероји у Првом светском рату

Пета група: Познати књижевници – учесници Голготе (са освртом на краћу биографију М. Бојића).

Ток часа

Уводни део часа (око 5 минута) – психолошка припрема

Наставник презентује на видео-биму звучни запис у којем стихове говори Бранислав Цига Јеринић. Док глумац рецитије стихове, у позадини, на видео-биму, смењују се слике острва Вида, Крфа, маузолеја, Зејтинлика, Јонског мора – плаве гробнице. Ученици тако стичу и акустички и визуелни доживљај песме. Након приказа, ученици износе своја осећања и мишљења: туга, очај, бес, немоћ. Неки ученици исказују своје импресије присећајући се обиласка самог острва са својим родитељима, као и Зејтинлика.

Најава циља часа: Наставник најављује тему и циљ данашњег часа, а то је обрада песме Милутина Бојића „Плава гробница“ из збирке *Песме бола и поноса*.

Главни део часа (око 35 минута) – истраживачки рад:

Наставник на табли исписује наслов песме и име аутора.

Ученици су подељени у групе. Свака група има ограничено време излагања (око 3 минута). Сваки ученик узима учешће у оквиру групе по договору.

Прва група: Први светски рат (узрок, ток и последице Великог рата)

Увод у Први светски рат био је Сарајевски атентат. Гаврило Принцип је на Видовдан 1914. године пуцао на аустријског надвојводу Франца Фердинанда и његову супругу. У другој години рата, не желећи да се преда, српска војска се повукла преко Албаније. Евакуисани су на Крф, а након излечења поново регрутовани на фронт. Рат је завршен 11. 11. 1918. године капитулацијом Немачке и Аустроугарске.

Албанска голгота је најтрагичнији моменат у српској историји. Тада се српска војска са делом цивила повлачила преко Албаније до обала мора. Са албанске обале војска је евакуисана на Крф, а одатле након груписања снага, пребачена на Солунски фронт.

Солунски фронт је настао као покушај савезника да помогну Србији. Фронт се простирао од албанске обале Јадранског мора до реке Струме. Великом савезничком офанзивом 1918. године дошло је до ослобађања Србије. Наш песник Милутин Бојић није дочекао коначну победу.

(Географска карта – пут којим су прелазили Албанију и борбена линија Солунског фронта).

(Борбена линија Солунског фронта)

(Албанска голгота – правци којима су се Срби повлачили према Крфу)

Друга група: Хемијско оружје у Првом светском рату
(и остале врсте наоружања)

Бојни отров је Хашком конвенцијом 1899. године забрањен за употребу у ратне сврхе. Договор су први прекршили Французи, али напад није имао смртне последице. Први смртоносни напад извели су Немци код белгијског града Ипра, где је хлором отровано 16000 француских војника. Овај гас војници су удисали, при чему су им се плућа пунила течномшћу, након чега су им пуцали крвни судови, те је долазило до гушења и смрти. Војници су користили чарапе натопљене урином ради неутрализације хлора. Године 1917. поново код града Ипра, први пут је употребљен бојни отров иперит ($C_4H_8Cl_2S$ - безбојан кад је чист, иначе варира од бледожуте до тамносмеђе боје, има слаб мирис белог лука, токсичан и штетан по животну околину), популарно назван као *пликавац*, јер ствара велике пликове и опекотине на кожи и слузокожи. У Пр-

вом светском рату употребљено је више од 50000 тона бојног отрова. Око 1.200.000 људи је било затровано, а више од 85.000 људи је умрло од тровања гасом.

Од осталог наоружања најпопуларнији је био митраљез *максим* који је у минути испаливао од 450 до 600 метака и зато постоји изрека *Лупа као максим по дивизији*. Веома популарна је била и *Велика Берта* – немачка хаубица од 48 тона која је добила име по супруги Густава Крупа и могла је да испалије гранате од једне тоне на 15 км раздаљине. Немци су имали тринаест мегатопова.

(Велика Берта – топ немачка хаубица)

Трећа група: Епидемија пегавог тифуса

Епидемија пегавца у Србији 1914-1915. била је једна од најтежих инфективних болести епидемијског карактера која се јавила као последица лоших друштвених и економских прилика и ванредног стања, изазваног ратним условима у којима се Србија нашла у првим годинама Великог рата.

Велика епидемија тифуса у Србији избила је 1914/15. године током Првог светског рата. Процењује се да је умрло више од 150.000 лица.

На појаву епидемије, поред ратних дејстава, непрестане миграције становништва и лоших хигијенских и економских прилика у земљи, утицао је и велики број заражених аустријских војника, међу којима се болест прво и појавила.

Без обзира на чињеницу да су заробљени Аустријанци значајно допринели ширењу вашљивости са узрочницима пегавца и рекуренса, треба имати у виду и то, да су и без постојања епидемија пегавца и вашљивости тела, у

Србији постојала подручја (ендемска жаришта) у којима је у виду рецидива владао пегавца, познат и као *Brill Zinsserove* болест. Зато се *Brill Zinsserove* болест сматра једним од битних фактора за очување узрочника пегавца у међу-епидемијском периоду у Краљевини Србији.

Епидемија пегавца или пегатифус (*Typhus exanthematicus*) је тешка, акутна, генерализована, инфективна болест, која се карактерише дуготрајном температуром, главобољом, поремећајем стања свести, полиморфном оспом и наглим смањењем температуре у трећој недељи болести.

Узрочник болести је бактерија из групе рикеција (*Rickettsia prowazeki*), названа по Америчком истраживачу, *Howard Taylor Ricketts-y*, и Аустријском лекару *S. von Prowazek-y*, који су умрли од пегавца у току истраживања његове етиологије.

Четврта група: Хероине и деца хероји у Првом светском рату

О храбрости жена у Првом светском рату извештава француски књижевник и новинар Анри Барби који је са српском војском и сам преживао албанску голготу. Наше хероине, жене учеснице Великог рата су Софија Јовановић, наредник српске војске 1912-1918. године, тринаест пута одликована; друга је Ленка Рабасовић, трећа Милунка Савић, српска хероина наредник, девет пута рањавана, носилац највише одликовања у историји ратовања (жене); Славка Томић – наредник Војске Краљевине Србије.

Српкињама су се придружиле и хероине из других земаља: Марија Фјодоров Назиболд – прва жена лекар у Србији, вероватно и на Балкану. Друга, Елси Инглис – шкотска лекарка и прва жена која је добила највише српско одликовање „Орден белог орла“. Трећа је Кетрин Стјуарт Макфејл – хирург из Шкотске; основала је прво педијатријско одељење у Београду. Флора Сандс – британска болничарка, а касније и једина жена официр српске војске у Првом светском рату; одликована је са седам медаља.

Најпознатији дечак у униформи је Момчило Гаврић који са осам година постаје ратник. Учесник је Колубарске битке, Албанске голготе, рањен на Кајмакчалану, учествовао је у пробоју Солунског фронта и са дванаест година постаје најмлађи наредник на свету. Пошто је остао сироче, прикључио се српској војсци и зато су га прозвали *српским витезом*.

(Момчило Гаврић)

Пета група: Познати књижевници – учесници Голготе

Албанску голготу је преживео и велики број политичких првака и професора универзитета. Међу њима су и наши истакнути писци: Бранислав Нушић, Станислав Винавер, Милутин Бојић, Владислав Петковић Дис, Вељко Петровић, Сима Пандуровић.

Милутин Бојић рођен је 1892. године у Београду. Био је учесник Балканских ратова 1912. и 1913. године, као и Првог светског рата. Дрamu *Урошева женидба* коју је пренео преко Албаније 1915. године штампао је на Крфу, а збирку песама *Песме бола и поноса* објавио је у Солуну. Из ове збирке је и песма „Плава гробница“, посвећена страдању српских ратника. И сам песник лично је гледао како савезнички бродови одвозе гомиле лешева које уз звуке војничких труба спуштају у море. Дана 8. новембра 1917. године Милутин Бојић

је преминуо у Солуну у болници. Сахрањен је на војном гробљу на Зејтинлику. Опроштајни говор на сахрани је читао књижевник Иво Ћипико. Крајем лета 1922. године пренесени су посмртни остаци Милутина Бојића у Београд, где је сахрањен у породичној гробници на Новом гробљу. Поред тога што је био српски песник, био је и драмски писац, књижевни критичар и позоришни рецензент. Објавио је још и следећа дела: *Краљева јесен*, *Госпођа Олга*, *Деспотова круна*, *Ланци*, спев *Каин*.

Милутин Бојић и Станислав Винавер

Након рада на истраживачким задацима, постојеће групе се реорганизују, тако што се ученици поново сврставају у четири нове групе. Наставник им дели нове истраживачке задатке:

Прва група

1. Шта је песника инспирисало да напише ову песму?
2. Наведите осећања која изражава лирски субјект и објасните на који начин то чини.
3. Одредите композицију песме, врсту строфе, врсту стиха и врсту риме.
4. Дефинишите тему песме.

Предвиђени одговори ученика:

Повлачећи се преко Албаније, на ово острво долазе српски војници, односно моравска, чачанска и пиротска војна болница. На „Острво змија”, како су га Грци звали, српски војници се искрцавају 21. 1. 1916. године, тешко обеле-

ли од тифуса, дизентерије, упале плућа. Првих дана умирало је по 300 људи дневно, а како није било места за сахрану, они су бацани у море, без опела и сахране.

Ова „плава гробница“ за песника представља језиви чин тешке смрти, али и вечне славе, часне борбе за своју земљу, породицу, личну част. Они који су умрли за ове идеале треба да буду поштовани попут светаца, јер је њихова смрт мученичка па је и место смрти свето.

Песма је подељена у три целине, распоређене у 14 строфа, где 1. и 3. целина говори о прошлости, а 2. целина о будућности. Стих: „Стојте, галије царске!“ јавља се три пута, на почетку 6. строфе, 10. и 14. строфе и изазива осећај поноса, узвишен тон је попут оде или химне. Наговештава част и страхоту смрти, а нас упозорава да пред онима који су под њом поклекли треба да будемо понизни.

Последња строфа дата је као сажетак. Песма има 14 строфа (катрена), а стихови су са по 7, 12 и 14 слогова (седмерци, дванаестерци и четрнаестерци), а рима је укрштена. Четрнаестерачке строфе имају заједнички полустих првог стиха „Стојте, галије царске!“ (рефренска функција), а прва строфа једнака је последњој. Наставник ово записује на табли, као и тему песме коју ученици утврђују самостално.

Тема: Опело погинулим ратницима, који су сахрањени у Јонском мору за време Првог светског рата.

Друга група

1. Протумачите којим се редоследом јављају песничке целине и објасните какво се значење на тај начин постиже.
2. Запазите мотив којим лирски субјекат оживљава прошлост и протумачите његову симболику.
3. Уочите мотив којим песник наглашава будућност и протумачите његову симболику.
4. Докажите да је мир у песми привидан и објасните разлоге те привидности.

Могући одговори ученика:

- Три су поетске целине у песми - преплитање прошлости и будућности. Прва поетска целина позива на тишину и одавање поште минутом ћутања. Песник одаје пошту погинулима и Првом светском рату. Назива их „прометејима наде“ и „апостолима јада“, јер нису сахрањени уз опело и службу уз испраћај најмилијих, већ бачени у море. Због тога њихове душе лутају околу тражећи пут у царство небеско. Лирски субјект исказује поштовање, патриотску и личну љубав и тугу за умрлим ратницима који леже један до другог, као

браћа, међу алгата и уснулим шкољкама далеко од отаџбине.

- Друга песничка целина је окренута будућности у којој ће страдање и гробови бити светла тачка, понос и подстицај за наредне генерације којима ће у аманет остати слобода и отаџбина. Зато песник тражи да се не забораве преци који су оставили своје кости као темељ живота будућих генерација.

- Трећа целина поново нас враћа у „плаву гробницу“ борбу против силе и неправде. Опело је без речи и суза и уздаха, а у души се сједињује „тиха молитва“ и „бојни зов добоша далеких“. Ово море је јединствена гробница какву ни небо, ни свет видели никада нису, па је и опело свечано и несвакидашње.

- Мир је привидан, јер у домовини, тамо далеко одавде, чује се хук борбеног покрета; и док овде над гробницом наших дедова господари смртна тишина, у отаџбини наследници стварају историју.

Трећа група

1. Објасните симболику мора, галије и лађара у песми.
2. Уочите боје које доминирају у песми.
3. Запазите глаголске облике у стиховима и протумачите њихову естетску улогу у песми.
4. На који начин мотиви природе учествују у исказивању емоција?

Могући одговори ученика:

- Море је овде симбол велике трагедије и „гробница“ која је, са мотивима „поноћи“ и „савести“, хладна и мрачна, јер сву ту хладноћу очекујемо на дну мора. У 11. строфи мотив воде замењен је мотивом ватре, лаве и узвреле крви. Над „плавом гробницом“ више не лебди само туга и бол због великих губитака, већ се буди и нада и уверење да ће победа бити извојевана и коначна. Песник је преузео улогу свештеника и држи опело одајући пошту умрлима, а овим чином спасава душе умрлих како би пронашле свој мир. Лирски субјект води замишљени дијалог са царским галијама, захтевајући да утрну буктиње, да хујно веслање престане, да галије након опела нечујно отплове у ноћ. Сада овај захтев не представља више израз жеље за одавањем поште мртвима, већ жеља да кроз тишину мртви чују хук борбене лаве.
- Боје су суморне тамне, „црне трубе“, „плава гробница“, мада плава боја може означавати и наду, слободу, ширину небеску. Црна боја, жал и туга и поштовање према онима који су животе дали.
- Доминирају презент који нам приближава овај трагичан догађај и императив као инсистирање на тишини како би се у миру одржало опело и одала почаст херојима.
- Спомине се зрак месеца, јер и он види шта се дешава, небом пролази „уморним летом“. Сударење таласа на пучини, ту где су посмртни ос-

таци умрлих. Песник нам скреће пажњу да чак и море исказује поштовање према мртвима. Мирно је над овом гробницом „да не руши вечни покој палих чета“.

Четврта група

1. Одредите књижевни род и врсту.
2. Уочите стилска средства.
3. Издвојте најистакнутије мотиве у песми.
4. Издвојте поруке песме и образложите их.

Могући одговори ученика:

- Књижевни род је лирика, а књижевна врста је родољубива песма. Наставник ове податке записује на табли.

- Стилска средства у песми су бројна. На самом почеку је апострофа (наставник ученицима представља ову стилску фигуру). Читава песма је у форми обраћања. Има доста епитета (галије царске, крме моћне, тихи ход, језа ноћна, света вода....), метафора (света вода, прометеји наде, апостоли јада). Наставник објашњава мотив прометејства, његово порекло из грчке митологије. Прометеј је људима дао ватру и тиме разљутио Зевса који га је казнио тешким мукама, а ово се десило и војницима. Бранећи свој народ, војници су, попут Прометеја, кажњени тешким животом и мукама. Ученици, примењујући знање из веронауке, објашњавају израз „апостола“. Има и поређења („ко наш ум бескрајна“), хипербола („опело како не виде небо јоште“), персонификација („ту где се таласи љубе“, „зрак месеца шета“), контраст (мотив воде је замењен мотивом ватре „узавреле крви“), оноματοпеја („хујно веслање“).

- Најистакнутији мотиви су: поштовање, дивљње, пожртвованост, туга, бол, смрт, нада, понос, борбеност, гордост (пркос српског народа), вера, храброст, тишина, света вода....

- Поруку откривамо у последњој строфи, јер је она као сажетак, поента песме. Ученици истичу поруке уз помоћ наставника
Порука: Песник ће својом молитвом затражити рајско царство за све недужне и трагично преминуле...

Неке од порука наставник записује на табли.

Још једном треба истаћи циљ часа:

Заједно долазимо до закључка да жртве оних који су сахрањени у „плавој гробници“ зрачиће кроз векове, а будућим нараштајима биће узор. Страдање народа је „страшна тајна епопеја“, она је попут бајке и остаће вечно упамћена преносећи се с колена на колена. У тој бајци ће будуће генерације наћи своје корифеје (узоре, идоле) који ће их бодрити и давати им снагу. Јонско море је остало света вода и сведочанство прометејског страдања једног народа.

Завршни део часа (око 5 минута)

Наставник позива ученике који певају у хору да уз пратњу на гитари ученика старијих разреда отпевају песму „Тамо далеко”.

Домаћи задатак: Наставник упућује ученике да код куће погледају документарни филм *Србија у Великом рату* или *Где цвета лимун жут*.

Ученици који раде по ИОП-у покушаће да илуструју плаву гробницу.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

Милутин Бојић

(1892 – 1917)

Плава гробница (збирка *Песме бола и поноса*, 1917)

Тема: Опело погинулим ратницима који су сахрањени у Јонском мору.

Лирски субјект: песник

Стислке фигуре: апострофа, контраст, епитети, поређење, персонификација, метафора, оноματοпеја

Версификација: 14 строфа, стих: 7, 12 и 14 слогова, рима укрштена

Мотиви: поштовање, дивљење, пожртвованост, туга, бол, смрт, понос, борбеност, гордост, нада

Књижевни род: лирика

Књижевна врста: родољубива (патриотска) песма

Порука: „Стојте, галије царске! У име свесне поште

Клизите тихим ходом.

Опело држим како не виде небо јоште

Над овом светом водом!”

Порука: Песник ће својом молитвом затражити рајско царство за све недужне и трагично преминуле.

Литература за ученике

Наташа Станковић-Шошо, Бошко Сувајџић. (2016). *Уметност речи, Читанка за седми разред основне школе*. Београд: Нови Логос.

Литература за наставнике

Зорица Несторовић, Златко Грушановић. (2012). *Читанка за седми разред основне школе*. Београд: Клет.

Љиљана Николић и Босиљка Милић. (2007). *Читанка за трећи разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Милија Николић. (1988). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Наташа Станковић Шошо (2010). *Мали речник књижевних термина за основну школу*. Београд: Нови Логос.

Наташа Станковић-Шошо, Бошко Сувајџић. (2016). *Уметност речи, Читанка за седми разред основне школе*. Београд: Нови Логос.

Павле Илић. (2003). *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*. Нови Сад: Змај.

Симеон Маринковић. (1995). *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.

www.youtube.com/watch?v=AFCalmTwZKM [3. 1. 2020].

Методички коментар

Представљени модел обраде песме *Плава гробница* Милутина Бојића посебно је занимљив у припремном истраживачком делу, у коме се остварују интересантне и неуобичајене корелације – са наставом биологије, хемије, музичке и ликовне културе. Ова повезивања омогућавају ученицима да, пре читања и проучавања песме, створе упечатљиву представу о различитим аспектима и ширем контексту трагедије какву је представљао Први светски рат.

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Прво место припало је методичком раду из области социологије, о врстама културе и култури у свакодневном животу; аутор овог рада је Александра Манић, наставник Техничке школе у Пироту.

Друго место заслужио је методички рад из историје, наставна јединица *Крсташки ратови*. Припрему је урадила наставница Ивана Радоњић, запослена у ОШ „Милић Ракић Мирко“ у Прокупљу.

Треће место додељено је раду из области банкарске обуке, наставна јединица Отварање текућег рачуна правном лицу и одобравање готовинског динарског кредита. Аутор припреме је Слађана Радојловић, наставник Економске школе у Нишу.

ВРСТЕ КУЛТУРЕ, КУЛТУРА У СВАКОДНЕВНОМ ЖИВОТУ

Наставни предмет: Социологија
Разред: трећи

ОПШТИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ

Наставна тема	Основне области друштвеног живота
Наставна јединица	Врсте културе, култура у свакодневном животу
Тип часа	Обрада новог градива
Време за реализацију	45 минута
Облици рада	Фронтални, индивидуални
Наставне методе	Дијалoшка, монолошка, демонстративно – илустративна
Наставна средства	Рачунар, пројектор, табла, креда, штампани материјал
Циљеви и задаци часа	<p>Образовни: упознавање ученика са основним врстама културе, стицање знања о масовној култури и друштвеном контексту у коме се она развија, дефинисање појмова кич и шунд.</p> <p>Васпитни: подстицање и развијање критичности, развијање свести о утицају садржаја масовне културе на свакодневни живот, оспособљавање ученика за разликовање прaviх вредности од кича и шунда.</p> <p>Функционални: Препознавање кича у сопственом окружењу (стамбене зграде, дворишта, намештај, одећа, музика, филмови, ТВ серије...)</p>
Резултати – исходи часа	Ученик ће упознати колико култура коју свакодневно „конзумирамо“ – музика, серије, филмови – утиче и обликује наш свакодневни живот.
Кључни појмови	Кич, шунд, масовна култура, вредности
Место извођења наставе	Учионица

Корелација	Филозофија - вредности, култура
Литература и додатни материјал за наставнике	<p>Група аутора, <i>Социологија</i>, уџбеник за 3. разред средњих стручних школа и 4. разред гимназије, Завод за уџбенике, Београд, 2012.</p> <p>В. Вулетић, <i>Социологија</i>, уџбеник за 4. разред гимназије и 3. разред средњих стручних школа, Издавачка кућа <i>Klett</i>, Београд, 2012.</p> <p>З. Голубовић, <i>Култура и преображај Србије, вредносна усмерења грађана у променама после 2000. године</i>, Res publica и Службени гласник, Београд, 2010.</p>
Литература и додатни материјал за ученике	<p>Група аутора, <i>Социологија</i>, уџбеник за 3. разред средњих стручних школа и 4. разред гимназије, Завод за уџбенике, Београд, 2012.</p> <p>Др Драгољуб Б. Ћорђевић, <i>Социологија forever</i>, Ученичка задруга Гимназије „Светозар Марковић”, Ниш, 1996.</p>

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

Делови часа	Фазе рада на часу	Облици рада на часу	Метод рада	Наставна средства	Време трајања
<i>Уводни део часа</i>	Упознавање са темом часа и повезивање са предходним градивом	фронтални, индивидуални рад	монолошка и дијалошка	уџбеник, свеска	~5 мин.
<i>Главни део часа</i>	Обрада основних појмова наставне јединице кроз примере	фронтални, индивидуални рад	монолошка, демонстрат., дијалошка	уџбеник, свеска, презентација	~33 мин.
<i>Завршни део часа</i>	Понављање и увежбавање обрађеног градива.	фронтални, индивидуални рад	демонстрат., дијалошка	презентација	~7 мин.

ТОК ЧАСА

<p>Уводни део часа (5 минута)</p>	<p>Наставник уводи ученике у нову наставну јединицу постављајући питања којима се долази до наставне теме. Разговор започињем следећим питањима:</p> <p>1. Коју сте музику, односно песму слушали док сте се данас спремали за школу?</p> <p>Очекивани одговори: ученици набрајају омиљене турбо-фолк, поп-рок песме.</p> <p>2. Шта мислите, од чега зависи избор музике коју волимо?</p> <p>Очекивани одговори: музика коју слушамо је популарна, сви око нас слушају ту врсту музике, слуша се у кафићима, на журкама, често се чује преко телевизије...</p> <p>3. Зашто нико није поменуо да је, док се спремао за школу, слушао, рецимо, Моцартову „Чаробну фрулу“ или народну песму из пиротског краја „Врти, врти коло“?</p> <p>Очекивани одговори: такву музику млади не слушају, није популарна, не може нигде да се чује...</p> <p>Наставник се надовезује на претходна питања и истиче циљ часа. Циљ часа је да се ученици упознају са врстама културе и како култура утиче на свакодневни живот. Да то повежу са раније стеченим знањима како би развили критичност према садржајима који им се „сервирају“, нарочито преко масовних медија.</p> <p>Активности ученика:</p> <ul style="list-style-type: none"> - учествују у разговору - откривају кључне речи - утврђују критеријуме за проверу остварености циљева и исхода часа; <p>Активности наставника:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поставља тему, циљеве и очекиване исходе часа - усмерава презентовање одговора - формира запис на табли - отвара дискусију о критеријумима за проверу остварености циљева и исхода.
--	---

<p>Главни део часа (33 минута)</p>	<p>Ученици прате излагање наставника подржано презентацијом.¹⁵</p> <p>Наставник објашњава ученицима да је култура једна од најбитнијих карактеристика човека и друштва уопште, будући да ниједна друга врста не поседује културу. Култура може да дође до изражаја само ако се посматра у односу на друштвену средину и у њиховој узајамној интеракцији.</p> <p>Култура се може проучавати на различитим нивоима општости, па се тако, на најопштијем нивоу, може говорити о универзалној култури, као својству људског рода. О типовима културе се може расправљати као о културним епохама (цивилизацијама). Такође, могу се разликовати народна култура (стварају је анонимни појединци у свакодневници и она није одвојена од других активности заједнице), елитна или висока култура (стварају је познати, врхунски уметници за друштвену елиту), масовна култура (стварају је познати, али мање квалитетни ствараоци, за широке народне масе и она се преноси медијским путем) и популарна култура. Такође, значајно је споменути и термин глобалне културе, који се односи на културу неке политичке заједнице (државе у развијеном друштву) или етничке заједнице (национална култура). Субкултура или поткултура је, пак, култура неке друштвене групе (сеоска, омладинска, професионална, итд.), док се о контракултури најчешће говори као о противкултури, односно супротстављању владајућој култури и политици на разне начине.</p> <p>Ми ћемо се мало ближе упознати са високом, народном, масовном и популарном културом.</p> <p>1. Под високом, елитном, културом подразумевају се дела чија је вредност општепризната. То су творевине које имају висок друштвени и естетски статус и често се сматрају супериорном, вреднијом, у односу на остале врсте културе. Оцену о квалитету неког дела која спадају у високу културу дају историчари уметности, филмски, музички, позоришни, књижевни критичари. Ту спадају дела класичне уметности –књижевности, класичне музике, уметничког сликарства.</p> <p><i>Уз активно учествовање ученика набрајамо ауторе и њихова дела која се могу сврстати у високу културу.</i></p> <p>Висока или елитна култура је култура којој припадају само виши слојеви. Данас је она све мање присутна. Развојем потрошачког, индустријског друштва, порастом животног стандарда све мање можемо уживати у највреднијим уметничким остварењима.</p> <p>2. Народна култура представља културу „обичног народа“. Везује се за преиндустријска друштва, у складу је са руралним начином живота и изражава животна искуства припадника одређене заједнице. Настаје спонтано, из народа. Аутори прича, песама, игара, рукотворина и других израза народног стваралаштва најчешће су непознати. Ствараоци су истовремено и публика, а преноси се с колена на колено и тако постаје традиционална.</p>
---	--

¹⁵ Презентација се налази као прилог на стр. 56.

<p>Главни део часа (33 минута)</p>	<p><i>Постављам питање: ко данас најчешће негује овај тип културе?</i></p> <p><i>Очекивани одговор: Данас углавном културно-уметничка друштва негују ову врсту културе, чувајући је од заорава.</i></p> <p>3. Масовна култура је појава индустријског друштва и производ масовних медија. Она се наменски производи да би била продата на тржишту. У творевинама масовне културе садржај постаје најважнија ствар, а не естетска форма, односно начин на који је тај садржај приказан. Тако, на пример, није исти доживљај гледати Да Винчијеву „Тајну вечеру“ у доминиканском самостану у Милану – између осталог и због тога што је перспектива тако урађена да се поглед посматрача усмерава ка главној личности, Христу који је у средишњем делу слике, без обзира на то из ког угла да се посматра слика, и гледање исте слике одштампане на неком папиру или екрану монитора. Култура постаје роба која је доступна свима, приступачна за свачији џеп и укус, свако је у стању да је купи. Није потребно ни посебно образовање да би се оваква култура „трошила“. На тај начин се смањују стратификацијске разлике у друштву. Иако је у почетку за ову врсту културе било карактеристична масовна репродукција дела врхунске уметности, „културна индустрија“ успела је да изгради сопствене садржаје, чиме је постала самостална „стваралачка сила“. Изградила је митологију филмских звезда, певаче забавне и народне музике, подстакла стварање сценарија за „мамутске сапунице“ („Династија“ из осамдесетих година прошлог века, „Касандра“ из деведесетих, или пак „Мала невеста“ и друге), а изнедрила је и „старрлете“ које постају доминантни ликови последњих година.</p> <p>Масовна култура је скуп духовних и из ње изведених материјалних вредности садржаних у порукама које се преносе масовним медијима. Припадници масовне публике усвајају их као доминантан културни образац у индивидуалном и друштвеном животу. Отуда и тврдња Елизабет Томен да „масовни медији већ дуго не утичу на нашу културу, већ да су они наша култура“.</p> <p>Масовна култура је постала општа култура, тј. култура заједничка свим слојевима. Разлика у класној припадности конзумента се готово изгубила, односно одражава се само у начину прихватања и коришћења масовне културе. Многи аутори као једну од основних карактеристика ове врсте културе наводе и „американизацију“ културе која се све више огледа у наметању стилова и вредности „са стране“ без готово имало критичког отпора. Поред кока-коле и МекДоналдса, карактеристични примери американизације су и пахуљице за доручак, куће окружене уредно ошишаним травњацима, који су заменили баште са поврћем, минимализам стамбеног простора, „сведени стилови“...</p> <p>Данашњи садржаји масовне културе углавном су се свели на испразне приче и исповести о животима познатих, на венчања и разводе личности са естраде, очекивање принова, прославу слава... Раскош, срећа, уживање, еротизам, хару end, основне су одлике овог типа масовне културе. Овакви, потпуно безвредни садржаји, утичу не само са формирање уметничког укуса, већ и на обликовање појединца, пре свега младих, на њихово облачење, понашање, стварање идола, сору/paste генерације које све више личе на естрадне личности без развијања индивидуалног печата...</p>
---	---

**Главни
део часа**
(33
минута)

Први критичари масовне културе јављају се средином 20. века: Бернард Розенберг, Двајт Мекдоналд и Теодор Адорно. Они упозоравају да комерцијализација, руковођена профитом, разара саму суштину културе; истичу да се садржаји масовне културе намећу одозго пасивним потрошачима који престају да буду индивидуе са сопственим мишљењем и укусом и постају припадници безобличне, једнообразне масе.

Постављам питање: Које садржаје масовне културе бисте данас издвојили као доминантне?

Очекивани одговор: ријалити програми, talk show емисије, разне форме еми-сија које прате животе познатих...

Масовна култура није појава новијег датума, и до сада је била предмет бројних критика. Поједини аутори су ову врсту културе одређивали као шкарт, односно кич.

Кич је реч немачког порекла и означава безвредна уметничка дела. Његова основна особина је да се обраћа широкој публици која нема развијен уметнички укус. Таква дела обично пренаглашавају одређене елементе да би привукла пажњу на себе. Највећи број аутора се слаже да је кич пратећа појава масовне културе, коју велики број социолога изједначава са културом најнижег нивоа називајући је вулгарном. Уколико би се кич посматрао у ширем смислу, он би се могао изједначити са масовном културом, али у ужем, он се односи само на уметност и представља снижавање њене вредности.

Кич је производ који подсећа на уметност јер је, попут ње, доступан чулима. Разлика је у томе што је кич лоше изведена уметничка замисао и најчешће је фалсификат оригинала који се вреднује као уметничко дело. То не значи да кич стварају људи који су лишени естетског искуства; напротив, често га праве сами уметници.

Ученицима поделим текст Абрахама Мола „Групе предмета: кич као веза између елемената“. Ученици добијају задатак да, анализирајући текст, издвоје предмете данашње дневне собе који се могу подвести под кич.

Затим тражим од ученика да сами наведу примере кича.

Очекивани одговори: баштенски патуљци и фигуре разних животиња на капијама и оградама; црно-бела фотографија младе која држи бидермајер, где је само он у колору; шљокице на ноктима, све оно што се види у Гранду...

Шунд је онај део кича који се односи на књижевност, а свакако да га има и у музици, односно у песмама које свакодневно слушамо. Зачеци нових народних песама могу се везати за прве предратне и поратне тзв. радио-певаче и ширење шунда. Тада су одступања од народне лирике била незнатна, па чак и данас многе песме, тада настале (што опевају винограде, ливаде, баште, мостове и махале), своју идентификацију налазе у термину изворне песме. Међутим, домаћа дискографска индустрија 60-их година прошлог века је у овој врсти песама видела своју профитабилност, тако да се са истовременим ширењем мреже радио-станица, повећава број ових песама, њихових твораца, извођача, а самим тим се рађају хитови и звезде нове народне музике. Нове народне песме највише су слушали они са ниским образовањем, међутим, увек је ту било и људи који држе до свог музичког укуса и који су давали нека саркастична упозорења, на пример: „Отиш’о си сарму пробо ниси“; „Сад ме боли страна лева, о Милева, о Милева“...

<p>Главни део часа (33 минута)</p>	<p><i>Укључујем и ученике у дискусију да и они сами наведу примере кича у музици за коју кажу да је популарна.</i></p> <p>4. Популарна култура представља културне производе које прихвата велики број људи без претензије ка вишим културним вредностима, али и не искључујући их. Иако је по садржају слична појму масовна култура, разлика је у томе што публика није пасивна маса, већ свесно бира шта јој се допада и на тај начин учествује у стварању културе.</p> <p><i>Постављам питање: да ли је култура производ друштвеног раслојавања или је култура та која доводи до раслојавања у друштву?</i></p> <p><i>Очекивани одговор: Припадници вишег друштвеног слоја негују елитну, високу културу, док припадници нижег слоја негују масовну јер им је приступачнија и доступнија.</i></p> <p>Видели смо да култура није само оно што се чува у музејима, или чује у позоришту. Она чини саставни део свакодневног живота људи и налази се свуда око нас – у опхођењу према другима, у одевању, исхрани, у слободном времену, раду, хобију...</p> <p>Каква је веза између културе, човекове „судбине“ и друштвеног положаја? Како култура утиче на наш свакодневни живот?</p> <p>Сетимо се да је Вебер, говорећи о статусним групама, тврдио да њих чине припадници који су повезани истим начином живота и имају једнак углед. Модернизација је довела до тога да друштвени положај и животна судбина појединца све мање зависе од порекла, а све више од оног што појединац сам постигне.</p> <p>Развијање Веберових идеја довело је до настанка новог појма, а то је <i>стил живота</i>. Претпоставка постојања стила живота је да у окриљу истог друштва постоје различитости, да је друштво развијено, модернизовано, али и да постоји мноштво различитих група и слојева, друштвена покретљивост, развијено тржиште, висок животни стандард, урбанизација. Све су ово, према Веберу, предуслови за индивидуализацију, што омогућава појединцу да одабере како ће живети, какву ће одећу носити, коју ће храну јести, какву ће музику слушати, шта ће читати, како ће проводити слободно време...</p> <p>Социолошкиња Загорка Голубовић сматра да се културни модели у Србији данас могу раслојити на три групе:</p> <p>а) припаднике који воде освешћен живот, код којих доминира критичко мишљење и они заправо стварају културу, б) конзументе културних садржаја где спадају људи који купују културу као било коју другу робу. У оквиру овог модела она разликује два подмодела: оне који купују само „скупу културу“ како би истакли свој статус и издвојили се од осталих припадника који немају исту куповну моћ, и припаднике популистичке културе – „пинковиције“ које карактерише жеља да се буде у групи, у културном догађају који омогућује заједништво, да се осети заједничко усхићење, а како немају финансијска средства која могу несметано да троше, то је телевизија основни хоризонт упознавања света. И трећу групу в) чине они који се боре за голи живот и игноришу чак и популарну културу.</p>
---	--

<p>Главни део часа (33 минута)</p>	<p>Активности ученика: -пажљиво прате ток часа -пажљиво слушају и прате питања и упутства наставника -размишљају, уочавају, повезују закључују -постављају питања уколико неки проблем није довољно јасан или наставничко питање није јасно;</p> <p>Активности наставника: - поставља питања - усмерава дискусију на часу - прати рад ученика.</p>
<p>Завршни део часа (6 минута)</p>	<p>Рекапитулација градива кроз квиз питања урађена у презентацији. Ученике који су били активни похвалити и навести шта нам се допало у њиховим одговорима.</p>
<p>Домаћи задатак (око 1 минут)</p>	<p>Ученицима дајем задатак да за следећи час понесу своје, или фотографије објављене на интернету, са прославе пунолетства и да се припреме за дискусију о томе колико садржаји који се нуде преко масовних медија утичу на њихово одевање и изглед. Шта је потребно променити у друштву како би се променио доминантни културни модел?</p> <p>Активности ученика: - учествују у процени остварености циља часа.</p> <p>Активности наставника: - организује евалуацију часа - даје домаћи задатак.</p>

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

<p style="text-align: center;">ВРСТЕ КУЛТУРЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> - висока (елитна) култура - народна култура - масовна - популарна култура <p>Критичари масовне културе: Бернард Розенберг, Двајт Мекдоналд и Теодор Адорно</p> <p>Индивиде постају припадници безобличне, једнообразне масе</p> <p>Кич – фалсификат оригинала   Шунд – део кича који се односи на књижевност, а заступљен је и у музици коју слушамо</p> <p>Макс Вебер: различити стилови живота</p> <p>3. Голубовић: три типа културних модела у Србији: а) припадници који воде освешћен живот   б) конзументи културних садржаја – „пинковизија“   в) „борци за голи живот“</p>

Методички коментар

Начин на који су обрађени садржаји ове наставне јединице подстиче критичко мишљење ученика, развија њихову критичку свест и освешћује их у правцу успостављања критеријума за исправно вредновање медијских и других садржаја којима су изложени у свакодневном животу.

Прилог:

ВРСТЕ КУЛТУРЕ

- Висока (елитна) култура
- Народна култура
- Популарна култура

НАРОДНА КУЛТУРА

- Народна култура представља културу „обичног народа”.
- Везује се за преиндустријска друштва, у складу је са руралним начином живота и изражава животна искуства припадника одређене заједнице.
- Настаје спонтано, из народа.
- Аутори прича, песама, игара, рукотворина и других израза народног стваралаштва најчешће су непознати.
- Ствараоци су истовремено и публика, а преноси се са колена на колена и тако постаје традиционална.

ВИСОКА КУЛТУРА

○ **Карактеристике:**

- означава уметничка и интелектуална дела највишег естетског домета;
- односи се на духовну културу и уметничко стваралаштво;
- дела чија је вредност општепризната, оригинална, непоновљива;
- њихову вредност оцењују културни критичари.

НАРОДНА КУЛТУРА

НАРОДНА КУЛТУРА

- Народна култура представља културу „обичног народа”.
- Везује се за преиндустријска друштва, у складу је са руралним начином живота и изражава животна искуства припадника одређене заједнице.
- Настаје спонтано, из народа.
- Аутори прича, песама, игара, рукотворина и других израза народног стваралаштва најчешће су непознати.
- Ствараоци су истовремено и публика, а преноси се са колена на колена и тако постаје традиционална.

МАСОВНА КУЛТУРА

- Масовна култура је постала општа култура, тј. култура заједничка свим слојевима.
- Многи аутори као једну од основних карактеристика ове врсте културе наводе и „американизацију” културе која се све више огледа у наметању стилова и вредности „са стране” без готово имало критичког отпора.

МАСОВНА КУЛТУРА

- Масовна култура је појава индустријског друштва и производ масовних медија.
- Она се наменски производи да би била продата на тржишту.
- Култура постаје роба која је доступна свима, приступачна за свачији џеп и укус, свако је у стању да је купи.
- Није потребно никакво посебно образовање да би се оваква култура „трошила”.
- На тај начин се смањују стратификацијске разлике у друштву.

МАСОВНА КУЛТУРА

- Иако је у почетку за ову врсту културе било карактеристична масовна репродукција дела врхунске уметности, „културна индустрија” успела је да изгради сопствене садржаје, чиме је постала самостална „стваралачка сила”.

МАСОВНА КУЛТУРА

- Масовна култура је постала општа култура, тј. култура заједничка свим слојевима.
- Многи аутори као једну од основних карактеристика ове врсте културе наводе и „американизацију” културе која се све више огледа у наметању стилова и вредности „са стране” без готово имало критичког отпора.

МАСОВНА КУЛТУРА

- Данашњи садржаји масовне културе углавном су се свели на испразне приче и исповести о животима познатих.
- Овакви, потпуно безвредни садржаји, утичу не само са формирање уметничког укуса, већ и на обликовање појединца, пре свега младих, на њихово облачење, понашање...

МАСОВНА КУЛТУРА

- **Кич** је реч немачког порекла и означава безвредна уметничка дела.
- Његова основна особина је да се обраћа широкој публици која нема развијен уметнички укус. Таква дела обично пренаглашавају одређене елементе да би привукла пажњу на себе.

КУЛТУРНИ МОДЕЛИ У СРБИЈИ

- Социолошкиња Загорка Голубовић сматра да се културни модели у Србији данас могу раслојити на три групе:
- а) припаднике који воде освешћен живот, код којих доминира критичко мишљење и они заправо стварају културу,
- б) конзументе културних садржаја где спадају људи који купују културу као било коју другу робу. У оквиру овог модела она разликује два подмодела: оне који купују само „скупу културу” и „пинковизија”
- в) они који се боре за голи живот и игноришу чак и популарну културу.

КУЛТУРНИ МОДЕЛИ У СРБИЈИ

- Социолошкиња Загорка Голубовић сматра да се културни модели у Србији данас могу раслојити на три групе:
- а) припаднике који воде освешћен живот, код којих доминира критичко мишљење и они заправо стварају културу,
- б) конзументе културних садржаја где спадају људи који купују културу као било коју другу робу. У оквиру овог модела она разликује два подмодела: оне који купују само „скупу културу” и „пинковизија”
- в) они који се боре за голи живот и игноришу чак и популарну културу.

ПИТАЊА ЗА ОБНАВЉАЊЕ

1. Које смо врсте културе данас поменули?
2. Ко ствара сваку од њих?
3. Када се јавља масовна култура?
4. Шта о њој мисле Б. Розенберг, Д. Мекдоналд и Т. Адорно?
5. У чему је разлика између масовне и популарне културе?

КУЛТУРНИ МОДЕЛИ У СРБИЈИ

- Социолошкиња Загорка Голубовић сматра да се културни модели у Србији данас могу раслојити на три групе:
- а) припаднике који воде освешћен живот, код којих доминира критичко мишљење и они заправо стварају културу,
- б) конзументе културних садржаја где спадају људи који купују културу као било коју другу робу. У оквиру овог модела она разликује два подмодела: оне који купују само „скупу културу” и „пинковизија”
- в) они који се боре за голи живот и игноришу чак и популарну културу.

ПИТАЊА ЗА ОБНАВЉАЊЕ

1. Које смо врсте културе данас поменули?
2. Ко ствара сваку од њих?
3. Када се јавља масовна култура?
4. Шта о њој мисле Б. Розенберг, Д. Мекдоналд и Т. Адорно?
5. У чему је разлика између масовне и популарне културе?

Ивана Радоњић,
ОШ „Милић Ракић Мирко“, Прокупље

КРСТАШКИ РАТОВИ

Наставни предмет: Историја

Разред и одељење: 6/1

Назив теме: Европа у позном средњем веку

Назив наставне јединице: Крсташки ратови

ТИП ЧАСА: Обрада

ОБЛИК РАДА: Фронтални, индивидуални, рад у пару, групни рад

МЕТОДА РАДА: Монолошка, дијалoшка, илустрaтивно-демонстрaтивна, текст метода

НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, историјски атлас, карта, илустрaције, компјутер, пројектор

КОРЕЛАЦИЈА : Географија (ишчитавање карте и проналажење места која су попришта дешавања, као и путања којим су се кретали крсташи), **Српски језик** (читање са разумевањем одабраних историјских извора, излагање уз поштовање књижевнoјезичке нормe), **Информатика и рачунарство** (PPT презентација, обрада текста и фотографије, анимација).

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ: компетенције за учење; комуникација, рад са подацима и информацијама (текстуалне, фотографије, илустрaције), сарадња (учешће у заједничким активностима на конструктиван начин, у раду групе или пара, стављање интереса групе изнад сопствених).

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ (РЕЗУЛТАТИ) ЧАСА

Циљ часа је упознати ученике са узроцима који доводе до избијања крсташких ратова, са самим током ратова; оспособити их да уочавају последице истих. Код ученика развијати одговорност према раду, навику понављања усвојених садржаја, оспособити их за рад у групи: тумачење, анализа, закључци кроз сарадњу; развијати способност лепог и јасног изражавања сопственог мишљења; оспособити их да се служе историјском картом.

Разумевање основних обележја религије и културе, њихове међузависности и утицаја на друштво, државу и појединца средњовековне епохе.

Ученик ће знати основне одлике хришћанства и ислама и разумети последице верских ратова.

Разумевање представа о свету и начину живота људи у средњем веку и њихове условљености политичким, друштвеним и културним приликама.

Ученик ће знати основне одлике свакодневног живота људи у средњем веку, уочити условљеност свакодневног живота политичким, културним, привредним и верским утицајима, увидеће разлике у свакодневном животу људи из различитих друштвених група, као и њихове тежње и стремљења.

СТИЦАЊЕ ОСНОВНИХ ЗНАЊА О ДРУШТВЕНОЈ И ДРЖАВНОЈ СТРУКТУРИ СРЕДЊО-ВЕКОВНЕ ЕПОХЕ.

Ученик ће знати основне карактеристике државног уређења у раном средњем и позном средњем веку, уочиће сличности и разлике међу различитим облицима државног уређења у истој епохи, као и везе и међусобне односе међу најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана.

СТАНДАРДИ

Основни ниво

1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч;

1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима;

Средњи ниво

2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену;

2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена;

Напредни ниво

3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен);

3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања;

3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА :

Шуица Марко, Кнежевић Снежана, *Историјска читанка и радна свеска за шести разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд 2010.

Пеинтер Сидни, *Историја средњег века*, Клио, 1997.

ТОК ЧАСА:

УВОДНИ ДЕО ЧАСА:

Актуелизација претходно стеченог знања путем разговара :

- Шта је политеизам?
- Шта је монотеизам?
- Које су монотеистичке религије ?
- Ко је оснивач ислама?
- Како је ислам звао припаднике других вера?
- Које територије су заузеле Арабљани приликом својих освајања?

Наставник обавештава ученике да су муслимани приликом својих освајања заузеле и Свету земљу и Христов гроб у Јерусалиму. Истиче циљ часа и упознаје их са називом лекције: Крсташки ратови.

Предвиђено време 5 мин.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА:

На ово „путовање” наставник води ученике путем презентације у Power Pointu.¹⁶

Започиње разговор са ученицима везан за сам наслов лекције, одн. појам *крсташки*. Пита: од које речи је добијена реч *крсташки*? Крст је симбол чега? Циљ је да самостално закључе да су се у овим ратовима сукобили хришћани и муслимани. Пита их да ли на основу фотографије са слајда број 2 могу да претпоставе како су ратови добили име? Циљ је да уоче пришивене крстове. Упознаје их са временом трајања ратова (1095. до 1270. године). Истиче да је повод за покретање тих ратова било муслиманско заузимање Христовог гроба у Јерусалиму. Саопштава да је на сабору у Клермону 1095. године папа упутио позив свим хришћанима да крену у ослобађање Христовог гроба. Ис-

¹⁶ Презентација се налази као прилог на стр. 70.

тиче да су се позиву најпре одазвали племићи – витезови. Пита их како би се подсетили: Ко су витезови? Ком друштвеном слоју припадају? Шта им је занимање? Које особине одликују витеза? Информише их да су се позиву за рат одазивали и сиромашни слојеви и тражи мишљење ученика о томе шта је мотив и која су њихова очекивања. Један од закључака је да су у рату подели прилику да се ослободе сиромаштва. На карти у атласу на 39. страници наставник показује путеве крсташа: Дунавом, копном и морем и захтева од ученика да пронађу у свом атласу. Саопштава да је Први крсташки рат вођен против Турака и да је 1099. године освојен Јерусалим.

Упознаје ученике с витешко–монашким редовима. Објашњава у каквом су се окружењу нашле крсташке државе. Саопштава када је и како дошло до пада Јерусалима и упознаје ученике с војсковођом Саладином.

Ученици добијају задатак да са паром у клупи пажљиво погледају карту на 80. и 81. страници у уџбенику и да:

- пронађу Свету земљу
- нађу град Јерусалим
- наведу земље из којих долазе крсташки-витезови.

Истиче Четврти крсташки рат и заузимање Цариграда 1204. године као и последице. Објашњава значај крсташких ратова.

Предвиђено време за рад је 25 минута.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА:

Након излагања лекције сви ученици изађу испред табле и наставник их дели у групе по принципу „воћне салате” (насумично – јабуке, крушке, шљиве). Групишу се на основу воћа којим су именовани, заузимају места и додељују им се задаци из Историјске читанке.

Прва група: добија фотографије на којима се налазе остаци крсташких утврђења на територији Палестине. Задатак је да уоче чему служе оваква здања, да ли уливају сигурност, и да објасне на који начин крсташки организују власт у новоформираним државама. (Приликом израде могу се служити и уџбеником).

Друга група: добија текст који говори о витезовима – Темпларима. Задатак је да уоче када и ко је основао овај монашко-витешки ред, чиме се баве након крсташких ратова и када је и зашто укинут овај ред.

Трећа група: добија одломак из дела историчара Никите Хонијата. На основу текста има задатак да опише понашање крсташа приликом заузимања Цариграда и да да објашњење за такво понашање.

Време за рад група је око 10 минута. Након тога следи излагање закључака око 5 минута. Уколико ученици не заврше задатке на часу, овај истраживачки задатак ће бити део домаћег задатка.

Циљ је да се уочи усвојеност садржаја као и повезивање са већ усвојеним садржајима, развије способност уочавања битног, аргументовања и поштовања мишљења других.

ДОМАЋИ ЗАДАТАК: Научити лекцију из уџбеника од 64. до 66. стр. и попуни-ти подсетник након лекције и евентуално завршити истраживачки задатак.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ :

КРСТАШКИ РАТОВИ

- Крсташки ратови 1095–1270.
- 1095. год. на сабору у Клермону, римски папа позива вернике да ослободе Христов гроб
- Први крсташки рат (1096-1099)
- Трећи крсташки рат (1189-1192)
- Четврти крсташки рат (1202-1204)

Методички коментар

Представљени приступ подразумева активно учешће ученика, групни истраживачки рад којим се они навикавају на коришћење различитих историјских извора и неговање критичког односа према тим изворима.

Прилог:

КРСТАШКИ РАТОВИ

Крсташки ратови

- Сукобљавају се хришћани и муслимани;
- Рат добио име по крсту на одећи и штитовима витезова;
- Постоји 9 крсташких ратова;
- Време трајања крсташких ратова (1095–1270)

Сабор у Клермону

- Папа Урбан II на сабору у Клермону 1095. год. позива у борбу против “неверника” и за ослобођење Христовог гроба.

Хришћански витезови

- Хришћанску војску чине витезови – ратници;
- На одећи је пришиван крст као симбол Божије заштите.

Први крстшаки рат (1096-1099)

Ток рата:

Војску предводе истакнути феудални моћници;

До Свете земље путују: Дунавом, копном и морем;

Сламају отпор Турака Селџука и освајају градове у Малој Азији;

Последице рата:

✓ Крсташки освајају Јерусалим;

✓ Формирају крсташке државе (Јерусалимска краљевина).

✓ Оснивају се витешко – монашки редови.

Карта бр. 1: Крсташке државе

Крак де Шеваље, крсташка тврђава

Трећи крстшаки рат (1189-1192)

Повод за избијање рата:

- Саладиново заузимање Јерусалима.

Поседице:

- ✓ Јерусалим остао у рукама муслимана.

Војску предводе :

1. Фридрих Барбароса, немачки цар
  2. Ричард Лављег Срца, енглески краљ
  3. Филип II Август
- Састанак: Фридриха Барбаросе и Стефана Немање у Нишу.

Задатак 1:

Пажљиво погледајте карту на 80. и 81. страници у уџбенику и :

- Покажите Свету земљу;
- Нађите град Јерусалим;
- Наведите земље из којих су долазили крсташи-вitezови.

Четврти крсташки рат (1202-1204)

- Окупљени у Венецији, за рачун Млетачког дужда заузели Задар;
- Показало се право лице крсташа (пљачка, разарање, уништавање уметничких дела).

Поседице:

- ✓ Крсташи освојили Цариград и први пад Византије;
- ✓ Формирано Латинско царство.

Ратни плен, Тријумфална квадрига, Црква Св. Марка, Венеција

Значај Крсташких ратова

- Ојачале су трговачке везе између истока и запада;
- Обогаћили су се италијански градови (Ђенова, Венеција);
- Европљани се упознају са источњачком културом и новим производима.

Задатак 2:

- Прва група: добија фотографије на којима се налазе остаци крсташких утврђења на територији Палестине. Задатак је да уоче чему служе оваква здања, да ли уливају сигурност, и да објасне на који начин крсташки организују власт у новоформираним државама (приликом израде могу се служити и уџбеником) .
- Друга група: добија текст који говори о витезовима – Темпларима . Задатак је да уоче када и ко је основао овај монашко-витешки ред, чиме се баве након крсташких ратова и када је и зашто ред укинут.
- Трећа група: добија одломак из дела историчара Никите Хонијата. На основу текста има задатак да опише понашање крсташа приликом заузимања Цариграда и да да објашњење за такво понашање.

ОТВАРАЊЕ ТЕКУЋЕГ РАЧУНА ПРАВНОМ ЛИЦУ И ОДОБРАВАЊЕ ГОТОВИНСКОГ ДИНАРСКОГ КРЕДИТА

ПРЕДМЕТ	Банкарска обука
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ	IVБ
НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	ОТВАРАЊЕ ТЕКУЋЕГ РАЧУНА ПРАВНОМ ЛИЦУ И ОДОБРАВАЊЕ ГОТОВИНСКОГ ДИНАРСКОГ КРЕДИТА
ОБРАЗОВНИ ЗАДАЦИ	Увежбавање алогаритма - поступка, односно процедуре отварања текућих рачуна и одобравање кредита правним лицима.
ФУНКЦИОНАЛНИ ЗАДАЦИ	Оспособљавање ученика да учествују у пословима отварања текућих рачуна правним лицима и одобравању кредита са потребном пратећом документацијом и кроз рад у апликацији.
ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ	Стицање навика одговорности, тачности у раду, педантности и ажурности; развијање такмичарског духа; схватање научног за примену у пракси; неговање потребе перманентног стицања знања; примена знања у свакодневном животу кроз праћење сопственог напредовања.
ТИП ЧАСА	Вежбе
ОБЛИК РАДА	Групни рад и рад у пару
НАСТАВНЕ МЕТОДЕ	Игра улога, практични рад, рад на тексту
НАСТАВНА СРЕДСТВА	Визуелна и текстуална средства
ЛИТЕРАТУРА	Збирка задатака за полагање матурског испита
КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Банкарско пословање и Банкарска обука

ТОК ЧАСА

УВОДНИ ДЕО ЧАСА

На почетку часа (фаза мотивације) ученицима причам кратку причу о једном Ирцу који је био предавач на семинару који сам похађала у Народној банци Србије, који је цео радни век провео на банкарским пословима и његовом лошем искуству када је једном приликом одобрио кредит предузећу које није успело да га врати.

Истичем колико је важна процена кредитне способности клијента, односно кредитна анализа коју ћемо данас одрадити за једно предузеће коме отварамо текући рачун и које је аплицирало за кредит у нашој банци.

У наставку истичем и значај вештине привлачења клијената јер је то активност која доприноси расту профита банке и њеном бољем позиционирању на међубанкарском тржишту. Истичем циљеве часа и записујем назив наставне јединице коју ћемо увежбавати на данашњем блоку од 4 часа.

Упознајем ученике са ситуацијом за учење (задатком) и објашњавам план рада и методе које ћемо користити. Следе консултације о задатку, припрема радног места и документације. Циљ је да се ученици суоче са ситуацијом из привредне банкарске праксе, из живота.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА

Постављам питање:

Како да мотивишемо клијенте да узму кредит баш у нашој банци?

Ученици се деле у групе и након 15 минута, време предвиђено за рад у тиму и изношење предлога, они презентују решења до којих су дошли и картице са предлозима постављају на таблу за модерацију.

Они приступају изради задатка кроз следеће кораке:

- Ученици износе кораке алгорита и презентују их;
- Ученици објашњавају потребну документацију;
- Ученици читају задатке - на основу задатка их делим у 3 групе по четворо, јер их је на часовима вежби укупно 12 и захтевам да се на основу задатка симулира и одглуми састанак Кредитног одбора банке на коме ће се извршити анализа кредитне способности клијента – предузећа *Леда* на основу компаративних биланса стања

и успеха које им том приликом делим. На основу исхода Кредитног одбора банке донеће се одлука о одобравању или неодобравању кредита клијенту.

Ученици приступају седници Кредитног одбора банке на коме воде дебату о кредитној способности предузећа које је аплицирало за кредит, рачунајући важне параметре, односно показатеље који ће бити пресудни у доношењу одлуке.

Свака група саопштва своју одлуку.

С обзиром на то да су параметри задовољавајући, очекујем да ће све групе предложити одобравање кредита правном лицу.

У наредном кораку ученици се деле на „клијенте“ и „банкарске службенике“. Почине процедура одобравања кредита предузећу *Леда*. Следи разговор између „клијента“ и „банкарских службеника“ (овај корак ученици остварују кроз наставну методу игре улога радом у пару).

- Попуњавање документације (ученици „клијенти“ потписују одређену документацију, док ученици у улози банкарског службеника врше попуњавање осталих елемената, склапају уговор са представником предузећа и пуштају кредит на текући рачун фирме).
- Рад у ПЕКСИМ апликацији (отварање текућих рачуна правним лицима и одобравање кредита) – ученици, користећи банкарски софтвер ПЕКСИМ, спроводе поступак одобравања кредита правном лицу.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА

Ученици у пару међусобно прегледавају урађене задатке користећи приложене чек листе, маркирају евентуалне грешке и бележе остварен број поена. Врши се анализа онога што је урађено на часу уз идентификовање одређених пропуста и давање предлога за њихово отклањање.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

Алгоритам отварања текућег рачуна и одобравања кредита правном лицу:

- - -
- - -

Потребна документација:
(ученици ће попуњавати празна поља)

Евалуација часа: Наставник захтева од ученика да оцене час (вредновање часа).

Ученици ће радити задатак из збирке за полагање матурског испита Б 8.1

ПРИЛОГ БР. 1 РАДНИ ЗАДАТАК

Образовни профил:	БАНКАРСКИ СЛУЖБЕНИК - оглед
Шифра радног задатка:	А 1.1.
Назив радног задатка:	Отварање текућег рачуна физичком лицу и одобравање краткорочног кредита
Препоручени програм:	ПЕКСИМ

Ситуација за учење:

Запослен/запослена си у Виртуелној банци као банкарски службеник. Клијент Драган Вуковић долази у банку са намером да отвори текући рачун. Пошто клијент задовољава услове наше банке, спроведи потребну процедуру за отварање текућег рачуна.

Клијент је добио награду у износу од 10.000,00 динара и тај износ уплаћује на свој рачун. Након извесног времена, подиже са свог текућег рачуна 4.000,00 динара и плаћа обавезе за струју у Новом Саду, у износу од 1.200,00 динара.

Поднео је захтев за кредит у износу од 70.000,00 динара, на 6 месеци. Кредитни одбор банке је, на основу извршене анализе и позитивног извештаја Кредитног бироа, донео позитивну одлуку. Спроведи процедуру пуштања кредита на текући рачун клијента.

Поштујући поступке и процедуре отварања текућег рачуна и одобравања кредита физичком лицу приступи изради радног задатка.

ТЕХНИЧКЕ НАПОМЕНЕ

- Користи ПЕКСИМ-ов програм.
- Потребну документацију штампај из базе података.
- Документацију попуни хемијском оловком, ћириличним писмом.
- За сваку партију одштампај преглед.

ПРИЛОГ БР. 2.

Компаративни биланс стања предузећа *Леда*

Редни број	опис	31. 12. 2017.	31. 12. 2018.
1.	АКТИВА		
	<i>ОБРТНА СРЕДСТВА</i>		
	1.1 Готовина	24.000,00	20.000,00
	1.2 Купци	80.000,00	90.000,00
	1.3 Залихе	66.000,00	80.000,00
	Укупно	170.000,00	190.000,00
2.	<i>ОСНОВНА СРЕДСТВА</i>		
	2.1 Набавна вредност	310.000,00	350.000,00
	2.2 Исправка вредности	50.000,00	70.000,00
	2.3 Садашња вредност	260.000,00	280.000,00
3.	УКУПНА АКТИВА (1 + 2)	430.000,00	470.000,00
	ПАСИВА		
4.	Краткорочне обавезе		
	4.1 Укалкулисане обавезе	13.000,00	25.000,00
	4.2 Добављачи	35.000,00	40.000,00
	4.3 Краткорочни кредити	22.000,00	15.000,00
	Укупно	70.000,00	80.000,00
5.	Дугорочно дугови	130.000,00	150.000,00

6.	УКУПНЕ ОБАВЕЗЕ (4 + 5)	200.000,00	230.000,00
7.	Сопствени извори – почетна улагања	160.000,00	160.000,00
8.	Акумулирани добитак	70.000,00	80.000,00
9.	Укупно	230.000,00	240.000,00
10.	УКУПНА ПАСИВА	430.00,00	470.000,00

Биланс успеха предузећа *Леда*

Позиција	31. 12. 2018.
Приходи од реализације, нето	370.000,00
- Цена коштања реализованих производа	230.000,00
Бруто добитак	140.000,00
- Трошкови продаје	31.000,00
- Трошкови управе и администрације	40.000,00
- Трошкови амортизације	20.000,00
Пословни добитак	51.000,00
- Финансијски расходи	5.300,00
Добитак пре опорезивања	45.700,00
- Порез на добитак	17.200,00
Нето добитак	28.500,00

**ПРИЛОГ БР. 2
РАДНИ ЗАДАТАК**

Образовни профил:	БАНКАРСКИ СЛУЖБЕНИК – оглед
Шифра радног задатка:	Б 3.1.
Назив радног задатка:	Отварање текућег рачуна правном лицу и рад са инструментима платног промета
Препоручени програм:	ПЕКСИМ

Ситуација за учење:

Запослен/запослена си у Виртуелној банци, у сектору платног промета. Предузеће ДЕНИКС ДОО отвара текући рачун у нашој банци. Спроведи потребну процедуру за отварање текућег рачуна и осталих трансакција.

У наредном периоду, правно лице је имало следеће трансакције:

- власник уплаћује позајмицу за ликвидност, у износу од 50.000,00 динара,
- предузеће¹⁷ СОЛИД МОДА ПРОДУКТ (МБ: 08648875) уплаћује новоотвореном предузећу 350.000,00 динара, по фактури број 127/2009 и 125.000,00 динара, по фактури 128/2009,
- ДЕНИКС ДОО подиже за потребе благајне 25.000,00 динара,
- уплаћује дневни пазар, у износу од 26.000,00 динара,
- за повраћај позајмице власнику, предузеће издаје налог на 50.000,00 динара.

Предузеће је проширило обим производње, па се сели на нову адресу. Спроведи потребну процедуру за промену адресе клијента.

Поштујући поступке и процедуре отварања текућег рачуна правном лицу и правила одвијања платног промета приступи изради радног задатка.

ТЕХНИЧКЕ НАПОМЕНЕ

- Користи ПЕКСИМ-ов програм.
- Потребну документацију штампај из базе података.
- Документацију попуни хемијском оловком, ћириличним писмом.
- За сваку партију која је имала промену одштампај преглед.
- Маску КДП одштампати помоћу пречице Принт Скрин.

---

¹⁷ Подаци о предузећу се налазе у бази података.

ПРИЛОГ БР. 3
ОБРАЗАЦ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ РАДНОГ ЗАДАТКА

Образовни профил:	БАНКАРСКИ СЛУЖБЕНИК – оглед		
Шифра задатка (заокружити):	БС-А-1.1		
Назив радног задатка:	Отварање текућег рачуна физичком лицу и одобравање краткорочног кредита		

Елементи за оцењивање		Број бодова		
1. ТЕКУЋИ РАЧУН - максимални број бодова 51				укупно
Досије клијента (тачно је само комплетно решење само са наведеним документима)				4
1. захтев за отварање текућег рачуна	2. фотокопија личне карте			
3. потврда о запослењу	4. приступница			
5. уговор за текући рачун	6. чековна картица			
Захтев за отварање текућег рачуна				
потписано од стране клијента и потписан и печатиран од стране БС				1
Приступница-власник				
1. лични број (ЈМБГ)	2. име презиме	број елемената		
3. број личне карте	4. држава, место и адреса	До 5	5-7	8
5. датум и место рођења	6. име родитеља	бодови		
7. приступница потписана од стране клијента		0	2	4
8. приступница потписана и печатирана од стране БС				
Уговор за текући рачун (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)				
1. број партије	2. презиме и име клијента	3. ЈМБГ		
4. основ отварања	5. место, адреса	6. датум и место склапања уговора		
7. уговор потписан од стране клијента				5
8. уговор потписан и печатиран од стране БС				
Чековна картица власника (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)				
1. име и презиме клијента	2. бр.текућег рачуна			2
3. чековна картица својеручни потпис клијента				
4. чековна картица печатирана и потписана од стране БС на полеђини				

Налог за уплату (интерни) (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)					
1. валута	2. износ	3. број партије		5	
4. име и презиме уплатиоца	5. адреса	6. број личне карте			
7. место и датум уплате	8. потпис уплатиоца	9. печат и потпис БС			
Налог за уплату (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)					
1. име уплатиоца	2. сврха	3. прималац	4. потпис уплатиоца		5
5. место и датум пријема	6. шифра плаћања	7. износ	8. бр. рачуна примаоца		
9. потпис уплатиоца	10. печат и потпис БС				
Налог за исплату (интерни) (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)					
1. валута	2. износ	3. број партије		5	
4. име и презиме исплатиоца	5. адреса	6. број личне карте			
7. место и датум исплате	8. потпис клијента	9. печат и потпис БС			
Апликација - промет по партији текућег рачуна					
1. отварање	2. уплата	број активности (А)		А x 5	
3. исплата	4. уплата кредита и накнаде				
2. КРЕДИТ - максимални број бодова 49					
Кредитни досије клијента (тачно је само комплетно решење само са наведеним документима)				поени	
1. захтев за кредит				4	
2. сагласност за прибављање извештаја од К. бироа - захтев кредитном бироу за издавање извештаја					
3. овера података за тражиоца кредита					
4. одлука кредитног одбора					
5. уговор о кредиту					
6. меница-менично овлашћење					
7. административна забрана					
8. план отплате кредита- преглед битних елемената о кредиту					
Захтев за кредит			Број елемената		
1. име и презиме	2. износ цифрама		0-4	5-7	8
3. износ словима	4. потпис и печат БС				

5. датум захтева	6. потпис клијента	бодови		
7. број личне карте клијента	8. врста захтева	0	2	4
Административна забрана				
1. подаци о предузећу без матичног броја	2. име и презиме клијента	Број елемената		
3. износ кредита и рок	4. износ месечне рате-ануитета	0-5	6-9	10
5. датум првог ануитета	6. број рачуна банке	бодови		
7. позив на број	8. место и датум издавања	0	2	4
9. потпис клијента-	10. печат и потпис предузећа			
Меница – попуњени подаци за трасанта (само комплетно решење)				
1. име	2. име оца	3. презиме	2	
4. адреса	5. ЈМБГ	6. својеручни потпис		
Менично овлашћење (само комплетно решење)				
1. серијски број менице	2. бр. кредитне партије	3. датум закључења уговора	2	
4. име и презиме дужника	5. адреса	6. ЈМБГ		
7. својеручни потпис клијента	8. датум и место давања овлашћења			
Уговор (само комплетно решење)				
1. број кредитне партије	2. датум	3. име и презиме	5	
4. адреса	5. датум одлуке	6. износ		
7. износ словима	8. рочност	9. каматна стопа		
10. ниво каматне стопе	11. број текућег рачуна корисника кредита	12. датум прве рате		
13. датум последње рате	14. број рата	15. износ ануитета		
16. износ накнаде	17. место и датум	18. печати и потпис БС		
19. име и презиме	20. број личне карте	21. број телефона клијента		
План отплате кредита и преглед битних елемената(само комплетно решење)				

1. број кредитне партије	2. валута	3. износ кредита	13
4. износ анuitета	5. накнада	6. каматна стопа	
7. почетак отплате кредита	8. датум прве рате	9. ефективна каматна стопа	
10. потпис клијента			
Налог за пренос (интерни) - уплата кредита на текући рачун (само комплетно решење)			
1. назив уплатиоца	2. број рачуна на терет	3. број рачун у корист	5
4. печат и потпис БС			
Налог за пренос (интерни) - уплата једнократне накнаде (само комплетно решење)			
1. назив уплатиоца	2. број рачуна на терет	3. број рачун у корист	5
4. потпис клијента	5. печат и потпис БС		
Преглед по кредитној партији			
1. штампање картице на којој је видљив износ пушеног кредита			5
ЗБИР БОДОВА ПО ЕЛЕМЕНТИМА РАДНОГ ЗАДАТКА:			Укупно бодова
Елементи	1	2	
Бодови			

ОБРАЗАЦ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ РАДНОГ ЗАДАТКА

Образовни профил:	БАНКАРСКИ СЛУЖБЕНИК – оглед		
Назив радног задатка:	Отварање текућег рачуна правног лица и одобравање готовинског динарског кредита Б 3.1		
Елементи за оцењивање		Број бодова	
1. ТЕКУЋИ РАЧУН - максимални број бодова 39		укупно	

Досије клијента (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)				
7. Уговор за текући рачун	8. Захтев за отварање текућег рачуна			
9. Решење АПР	10. ОП образац			
11. Фотокопија личне карте	12. КДП и КДП из апликације			
13. Решење о ПИБ-у	14. Основни подаци о текућем рачуну			
Тачан редослед докумената у досијеу				1
Картон депонованих потписа		Број елемената		
1. Назив и број рачуна		0-2	3	4
2. Подаци о правном лицу и датум		бодови		
3. Подаци о овлашћеном лицу		0	2	4
4. Печат и потпис клијента и печат и потпис банке				
Уговор за текући рачун (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)				
1. Назив правног лица	2. Место и адреса правног лица			5
3. Матични број	4. Име и презиме заступника			
5. Назив и број рачуна	6. Датум и место склапања уговора			
7. Потпис и печат правног лица	8. Потпис и печат БС			
Апликација-преглед основних података о текућем рачуну				
1. одштампан КДП помоћу принт скрина		Број активности (А)		Ах4
2. активност – укључен у платни промет				
Апликација – преглед основних података о текућем рачуну				
1. Матични број	2. ПИБ	3. ПТТ број	Број елемената	
4. Назив	5. Место	6. Адреса	0-9	10-16
7. Кратак назив	8. Контакт телефон	9. Контакт особа		

10. Оснивач	11. Делатност	12. Облик организовања	Бодови		
13. Тип својине	14. Порекло капитала	15. Величина предузећа			
16. Начин добијања извода	17. Број рачуна	18. Датум отварања	0	4	7
Апликација – извештај о промету на текућем рачуну					
1. Уплата одобреног кредита		Број активности (А)	А x 5		
2. Плаћање накнаде					
2. КРЕДИТ - максимални број бодова 61					
Кредитни досије клијента (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)					4
1. Захтев за кредит					
2. Одлука Кредитног одбора					
3. Захтев/Сагласност клијента за повчачење извештаја КБ					
4. Уговор о пласману					
5. План отплате кредита					
6. Преглед битних елемената					
7. Меница					
8. Менично овлашћење					
Тачан редослед докумената у досијеу					1
Захтев за кредит					
1. Подаци о подносиоцу захтева		Број елемената			
2. Износ кредита		До 2	3	4	
3. Рочност кредита		Бодови			
2. Датум, печат и потпис одговорног лица предузећа		0	2	4	
Сагласност и захтев кредитном бироу (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)					

1. Датум	2. Назив банке	2
3. МБ	4. Сврха	
5. Начин доставе	6. Потпис и печат бс	
7. Подаци о предузећу	8. Потпис и печат предузећа	
Меница (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)		
1. Назив предузећа	2. Адреса	2
3. Седиште	4. МБ	
5. Потпис овлашћеног лица	6. Печат предузећа	
Менично овлашћење (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)		
1. Серијски број менице	2. Број кредитне партије	2
3. Дужник	4. Седиште	
5. Место	6. МБ	
7. Датум и место	8. Потпис клијента	
Одлука (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)		
1. Датум	2. Назив предузећа	4
3. Износ	4. Рок	
5. Каматна стопа, грејс, период рате	6. Накнада	
7. Средства обезбеђења	8. Потпис и печат Кредитног одбора	
Уговор о дугорочном кредиту (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)		
1. Назив корисника кредита	2. Седиште	5
3. Износ кредита цифрама	4. Износ кредита словима	
5. Рок отплате	6. Каматна стопа и накнада	
7. Број текућег рачуна	8. Број рата	
9. Датум доспећа прве рате	10. Датум доспећа последње рате	
11. Намена кредита	12. Инструменти обезбеђења кредита	
13. Потпис и печат правног лица	14. Потпис и печат банке	
Налог за пренос – пуштање кредита (тачно је само комплетно решење са свим наведеним елементима)		

1. налогодавац	2. Сврха плаћања	5	
3. прималац	4. печат и потпис налогодавца		
5. шифра плаћања	6. валута		
7. износ кредита	8. број текућег рачуна банке (налогодавац)		
9. број текућег рачуна правног лица (прималац)	10. печат и потпис БС		
11. место и датум пријема			
Налог за пренос – плаћање накнаде (тачно је само комплетно решење са свим елементима)			
1. налогодавац	2. Сврха плаћања	5	
3. прималац	4. печат и потпис налогодавца		
5. шифра плаћања	6. валута		
7. износ кредита	8. бр. Тек. рачуна правног лица (налогодавац)		
9. број текућег рачуна банке (прималац)	10. печат и потпис БС		
11. место и датум пријема			
План отплате кредита (тачно је само комплетно решење са свим елементима)			
11. број кредитне партије	12. валута	13. износ кредита	13
14. износ анuitета	15. накнада	16. каматна стопа	
17. почетак отплате кредита	18. датум прве рате	19. ефективна каматна стопа	
20. потпис клијента			
Апликација – фактурисање једнократне накнаде			
1. износ накнаде		2	
2. печат и потпис БС			
Апликација – промет по кредитној партији			
1. пуштање кредита и раскњижавање кредита	Број активности (А)	Ах 6	
2. уплата накнаде и раскњижавање накнаде			

ЗБИР БОДОВА ПО ЕЛЕМЕНТИМА РАДНОГ ЗАДАТКА:			Укупно бодова
Елементи	1	2	
Бодови			

СКАЛА ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ЗАДАТКА:

До 100 поена	(1)
101 - 126	(2)
127 - 150	(3)
151 - 174	(4)
175 -200	(5)

**ПРИЛОГ БР. 5
ЕВАЛУАЦИЈА ЧАСА ОД СТРАНЕ УЧЕНИКА**

1. На часу ми је било:
  - а) интересантно и поучно
  - б) досадно и једнолично

2. Како сам разумео/разумела отварање текућег рачуна и одобравање кредита физичком и правном лицу и послове платног промета?
  - а) у потпуности сам разумео/разумела
  - б) делимично сам разумео/разумела
  - в) ништа нисам разумео/разумела

3. Овакав начин рада ми:
  - а) одговара у потпуности
  - б) одговара делимично
  - в) апсолутно ми не одговара

4. Да ли је по твом мишљењу знање које си стекао из Банкарске обуке на данашњем часу примењиво у пракси?
  - а) применљиво је
  - б) није применљиво

5. Ако би данашњи час оценио/ла оценом од 1 до 5, која би твоја оцена била?

Објашњење: .....

Твоје сугестије и коментари:
.....
.....

ХВАЛА НА САРАДЊИ!

Методички коментар

Представљена методичка припрема, уз прилоге, нуди увид у час који је усмерен ка практичној примени стеченог знања. Симулација одређене процедуре о којој је било речи на часу (улоге клијената и банкарских службеника) и активно учешће ученика у процени и вредновању часа представљају његову посебну вредност.

ДОДАТНИ ИЗБОР МЕТОДИЧКИХ ПРИПРЕМА

На првом Конкурсу за избор најбоље методичке припреме за час који је расписао Филозофски факултет у Нишу највећи број пристиглих припрема био је из области књижевности и српског језика. Све три комисије¹⁸ које су учествовале у прегледању и оцењивању конкурсног материјала сложиле су се да неке од њих завређују да се нађу у Збирци, заједно са награђеним радовима.

Наводимо имена наставника аутора изабраних методичких припрема и називе тема којима су се бавили.¹⁹

Методичку припрему за обраду наставне јединице *Бонтон* Јасминке Петровић послала је Лидија Ђоковић, наставница ОШ „Иво Лола Рибар“ у Краљеву.

Наставник Саша Костадиновић, ОШ „Коле Рашић“ у Нишу, у својој методичкој припреми бавио се врстама речи.

Јелена Станковић, наставница ОШ „Бранко Миљковић“ у Нишу, методички је обрдила дело *Покондирена тиква* Јована Стерије Поповића.

Рад Милице Стојиљковић, наставнице ОШ „Предраг Девеџић“ у Врањској Бањи, презентује методички приступ лексичким и семантичким вежбама.

Наставница Јелена Ћетковић, из ОШ „Карађорђе“ у Горњем Матејевцу, и наставница Весна Андрејевић, из ОШ „Стеван Синђелић“ у Каменици, на Конкурсу су учествовале припремом за обраду *Дневника Ане Франк*.

Весна Филиповић, наставница ОШ „Дринка Павловић“ у Куршимлији, представила је методичку припрему за обраду наставне јединице „Интервју“.

---

¹⁸ Методичке припреме пристигле на Конкурс читале су и оцењивале три комисије. Радове из области националне филологије прегледала је комисија у саставу: проф. др Снежана Милосављевић Милић, доц. др Снежана Божић, проф. др Марина Јањић; комисију за прегледање припрема из страних филологија чинили су: доц. др Весна Симовић, др Николета Момчиловић и проф. др Зоран Станковић; припреме из области друштвено-хуманистичких наука прегледала је комисија у саставу: проф. др Марија Јовановић, проф. др Сузана Марковић Крстић и проф. др Мирослав Пешић.

¹⁹ Припреме нису рангиране, већ су распоређене азбучним редом, према првом слову презимена аутора.

Лидија Ћоковић
ОШ „Иво Лола Рибар“, Краљево

ЈАСМИНКА ПЕТРОВИЋ: БОНТОН

Наставни предмет: Српски језик

Наставна јединица: Јасминка Петровић, *Бонтон*

Разред: осми

Тип часа: обрада

Време реализације: један школски час

Циљеви часа:

Образовни:

Рад на усвајању нових и понављању познатих правила лепог понашања.

Развој навике да књижевно дело ученици посматрају из различитих углова, служећи се различитим техникама анализе.

Усвајање нових начина понашања у већ виђеним ситуацијама. Уочавање богатства књижевног језика и различитих видова његове примене.

Васпитни:

Усвајање нових и понављање познатих правила лепог понашања.

Упућивање ученика на самостално истраживање.

Неговање тимског рада и сарадње.

Афирмисати позитивне вредности код ученика.

Развијати креативност, стваралачку радозналост и радост.

Повезивање књижевног текста и његове примењивости у свакодневном животу.

Развијање критичког става према појавама у друштву.

Неговање поверења и сарадње између ученика и наставника.

Функционални:

Оспособљавање ученика да се, кроз интерактивно учење, научено примени у стварности. Примена новоусвојених правила понашања кроз нове задатке и активности.

Стицање навика за коришћење књиге као извора знања и информација.

Развијање способности повезивања информација и знања из различитих области.

Оспособљеност да посредством рада уче и уживају у томе.

Указивати да је обузетост решавањем проблема и преданост послу – прави пут.

Неговање сензибилитета и укуса, као и животног стила.

Указивати на могућности примене уметности у свакодневном животу.

Наставне методе: дијалoшка, демонстративна, текст метода, истраживачка, илустративна

Облици рада: фронтални, групни

Активности ученика: Уочавање правила лепог понашања и њихова примена у свакодневном животу. Истраживање текста. Решавање сопствених недоумица.

Активност наставника: Припрема примера за час. Води час и помаже у решавању недоумица. Подстиче ученике на самостално истраживање и закључивање. Усклађивање пређашњих и новостечених знања. Рукује опремом потребном за реализацију часа.

Резултати часа - исходи: Ученици проширују своја знања из опште културе. Остварују корелацију између опште културе и књижевног текста. Уочавање одређених правила. Битно је да знања не остану чисто теоријска. Промена евентуалног лошег понашања или лоших навика. Наставак примене научног.

Иновација у настави: Практична примена научног из књижевног текста. Корекција постојећег понашања. Промоција књиге и читања уопште кроз примену информационих технологија.

Корелација: Унутарпредмена; општа култура.

Коришћена литература:

Несторовић, Зорица и Златко Грушановић. Српски језик 8: Читанка: *Речи мудрости*. Београд: Клет, 2010.

Петровић, Јасминка. *Бонтон*. Београд: Креативни центар, 2008.

Наставни материјали: Наставни листићи, књиге Јасминке Петровић *Бонтон*, презентација и у оквиру ње игра асоцијација и квиз.

Услови за реализацију часа: учионица, потребна опрема - рачунар, интернет, пројектор, видео-бим.

Табеларни приказ садржаја рада:

планирани садржај рада	активност наставника	активност ученика	планирано време у минутима	методе и облик рада	начин праћења рада ученика	очекивани ефекти
Уводни део Игра асоцијација и откривање значења и значаја речи Бонтон	Вођење и усмеравање разговора мотивисање подстицање	Истраживање коментари сање изношење мисли	10 мин.	Дијалогска фронтални групни	На основу учешћа у разговору	Уочавање везе
Главни део часа Читање и тумачење текста Истраживачко читање текста и примена научног кроз квиз	Организаторска услеривачка	Истраживање презентација дискусија доношење закључака примена	30мин.	Текст демонстра- тивна тимски фронтални	На основу резултата рада коментара	Примена научног заинтересованост
Завршни део Сумирање резултата Домаћи задатак	Разговор услеривачка	Истраживачка стваралачка	5 мин.	Дијалогска	На основу резултата рада	Примена научног заинтересованост креативност

ТОК ЧАСА

Мото часа: *Није тешко бити фин*

Идеално би било кад би на одмору, а пре почетка часа ученици били подељени на групе.

Групе су састављене случајним избором. Ученици извлаче цедуљице са јасним асоцијацијама на: **ГОСТЕ** (посета, најавити се, одазвати се, гостовати);

ПОКЛОНИ (Деда Мраз, рођендан, слављеник, дародавац); **ЖУРКА** (музика, плес, провод, бука); **БИОСКОП** (филм, кокице, тишина, платно); **ТРПЕЗА** (нож, тањири, чаше, храна); за то време на столовима су постављени називи група и ученици одлучују уз помоћ извучене цедуље где им је место на којем ће седети.

Уводни део часа (10 минута)

*Ученици поља асоцијација откривају и решавају групним обликом рада. Њеним решењем открива им се и тема (Бонтон) и основни циљ часа (Значење и значај лепог понашања и његова примена).

Потом се ученици упознају са непознатим речима, односно тумачењем речи *бонтон* у различитим језицима. Закључују кратком причом Шопенхауера да бонтон у свим језицима носи исту поруку: поштовање и неговање односа међу људима.

ЗНАЧЕЊЕ РЕЧИ –БОНТОН

* Реч БОНТОН потиче из француског језика и значи „добро понашање. За исту ствар Французи користе израз *умети живети*.”

* У једној старој енглеској књизи стоји да је бонтон штит од насртаја бесрамних и неотесаних грубијана. Одбрана од испада који нису обухваћени законом.

* У Вујаклијином лексикону пише да је бонтон „фино понашање” и отмено држање, леп начин изражавања добро васпитаних и образованих људи.

* Под пристожним понашањем Шпанци подразумевају прилагођавање карактера тренутним околностима и обуздавање нагона у правом тренутку.

*Италијани су у прошлости изучавали начине контактирања, обичаје и укус свог времена; ти описи дати су у популарној књизи *Дворани*;

* За америчке стручњаке бонтон је све оно што добро васпитана особа мора да зна о понашању у свакодневном животу.

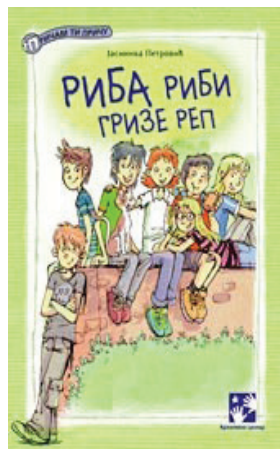
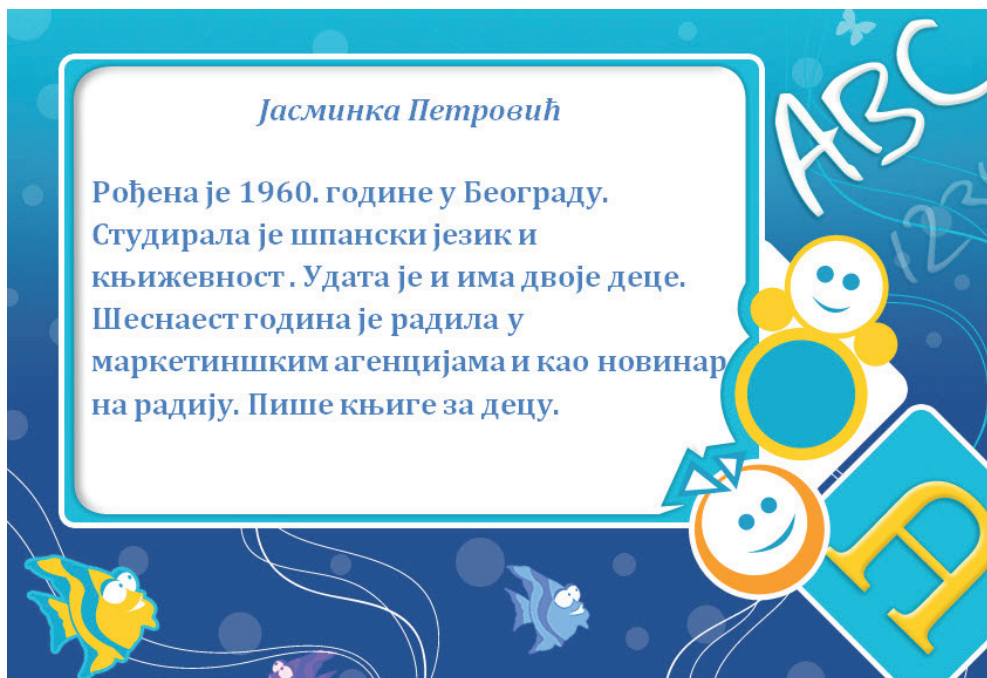
О лепом понашању најпоетичније и најтачније је говорио Артур Шопенхауер

„ Кад је хладно, бодљикаво прасе тражи другу бодљикаву прасад да леже заједно, да се збију, јер им је тако топлије. Да немају бодље, то би било лако. Али, бодљикава прасад имају дуге и оштре бодље. Кад се збију у гомилу, боду једно друго. То није добро. А није добро ни када им је хладно. Зато се бодљикава прасад дуго муче док не нађу неко згодно растојање да буду једно уз друго. А да се не боду. То растојање зове се лепо понашање. То је лепо понашање: да ја не повредим тебе, да ти не повредиш мене; да помогнемо једно другом, да и теби и мени буде добро.

Ово је уједно и прави тренутак да се најави наставна јединица и сазна нешто о њеном аутору, а потом локализује одломак.

Главни део часа (30 минута)

- *Изражајно читање. Разговор о непосредним доживљајима и разумевању текста.
- *Навести примере који су можда до сада били непознати ученицима или су их из било којег разлога изненадили.
- * Наставити рад у оквиру група на наставним листићима, а с циљем откривања правила лепог понашања.

* Уколико постоји примерак књиге *Бонтон* за сваку групу, исти задаци могу се решавати и на тај начин, с тим што се ученицима обавезно поред задатка наведе и број странице у књизи где се налази материјал за њихово истраживање.

* **Рад на наставним листићима:**

А група: *Сваког госта, три дана доста*

Kroz istoriju čovečanstva, može se slobodno reći, nosilo se sve i svašta. I dugačko i kratko i tesno i široko i tamno i svetlo i onako i ovako. Doduše, nekada su norme oblačenja bile strože i čvršće, dok se danas ljudi oblače znatno slobodnije i ležernije. Ipak, valjalo bi zadržati meru dobrog ukusa. Preterivanje u bilo čemu može delovati napadno, neukusno, pa i smešno. Zato, pre nego što se pristupi oblačenju trebalo bi se setiti sopstvenih godina, kilograma, zanimanja, vremenske prognoze, doba dana itd. Prilika takođe utiče na stil odevanja – nije svedjedno da li se ide u neobaveznu posetu ili na tetkino venčanje

O ukusima, naravno, nećemo diskutovati, ali o higijeni hoćemo. Ona je deo bontona. Ma kako neformalna poseta bila, na gostu je da bude čist, uredan, oprane kose. Blatnjavu obuću neću ni da pominjem.

Li u goste sa jakim nazebom predstavlja prvoklasnu nebrigu kako prema sebi, tako i prema drugima. Posebno ako se ide u kuću gde žive mala deca, trudnice i starije osobe. Još veća greška (čitaj: vrhunsko nevaspitanje) jeste otići u posetu sa stomaćnom tegobom.

Ako je gost pozvan na ručak, a posti, drži specijalnu dijetu, alergičan je na jaja, vegetarijanac je i sl., trebalo bi o tome na vreme da upozori domaćine. U suprotnom, njima će biti neprijatno, a gostu će krčati creva.

Najzgodnije vreme za posetu je između 17h i 19h, radnim danom, a najnezgodnije nedeljom oko 15h, osim ako smo pozvani na ručak. Nenajavljeno upadanje u tuđe stanove sa veselim, raskalašnim društvom, posebno u sitne sate, odaje manjak kulture, ali i zdrave pameti.

Потруди се да из датог текста издвојиш што више правила лепог понашања. Области твог истраживања су правила којих треба да се придржаваш као гост; пре него што одлучиш да кренеш у посету, упознаћеш и нека од правила приликом даривања.

Илустрације су из књиге Јасминке Петровић *Бонтон* у издању Креативног центра.

Потражи је у библиотеци наше школе!

Б група: *Поклону се у зубе не гледа*

Потруди се да из наведеног текста издвојиш што више правила лепог понашања. Поље твог истраживања се односи на правила приликом поклањања цвећа и поклона уопште, али и на оне норме понашања које треба да поштујемо приликом добијања поклона.

Do sada nije bilo uobičajeno da žena poklanja cveće muškarcu, a ni muškarac muškarcu. Ako se tuđoj devojci uruče crvene ruže sa ljubavnim stihovima, nije isključeno da se taj buket vrati ravno u facu. Isto se može dogoditi pri poklanjanju parnog broja hrizantema ili ljiljana. To cveće se smatra grobljanskim, pa tako neka i ostanе. Strogi bonton-stručnjaci smatraju da muškarci poklanjaju samo rezano cveće. Cveće u saksijama rezervirano je za relaciju žena – žena. Buket ne treba da bude prevelik. On nije ni ulaznica ni nadoknada, već znak pažnje. Izbor cveća se prepušta darodavcu. Važno je da cveće ne bude uvelo, polomljeno i da mu drška nije skraćena, jer takav buket ukazuje na svoju mračnu prošlost i mučnu sadašnjost, a pre svega asocira na sumnjivu nabavku.

Cveće se isključivo nosi na privatne proslave. Ako se radi o službenom pozivu na proslavu ili ručak, pored cvećare se može proći mirno i hladnokrvno. Isto važi ako se u kuću ide zbog nekakvog posla (npr. popravke TV prijemnika ili kupoprodaje stana). Ako se u goste dolazi u paru, buket predaje muškarac. Dobro je da se papir skinе ispred vrata, pre nego što se pozovni. Cveće se može i poslati. U toj prilici je neophodna pismena čestitka ili bar vizitkarta (tj. posetnica, a ne podsetnica kao što neki misle da treba reći). Osoba koja dobije cveće na poklon, a ne stavi ga odmah u vazу, smatra se za prvoklasnu izdajicu leпог понашања.

PODSETNIK:

Rezano cveće se ulicom nosi cvetovima okrenutim nadole, a ne nagore.

Илустрације су из књиге Јасминке Петровић *Бонтон* у издању Креативног центра.

Потражи је у библиотеци наше школе!

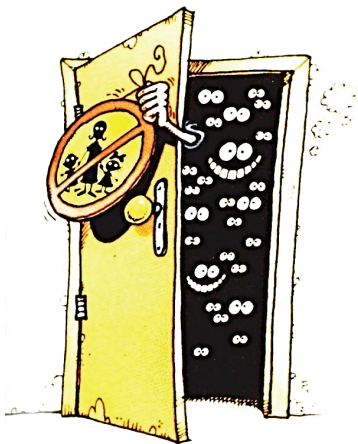

В група: Све је лако кад си млад

Потруди се да из наведеног текста издвојиш што више правила лепог понашања. Поље твог истраживања се односи на правила приликом организовања журки, али и оних којих се треба придржавати приликом коришћења лифта.

Kako naš narod kaže: „Mala deca, mala briga, velika deca, velika briga“ – tako jurcanje male dece kroz kuću, cika i vriska nisu ništa spram urlanja, dranja i skakanja velike dece kroz kuću. Pogađate, reč je o žurkama.

MLADI NA ŽURKAMA

Za razliku od popodnevne posete, svečanih ručkova i večera, porodičnog slavlja i raznoraznih vidova sedeljki, žurka je znatno bučnija, mračnija, originalnija i, samim tim, neobuzdanija zabava. Ali mladi su najpametniji i znaju sve najbolje, pa, razumljivo, ne podnose nikakve savete i nikakva upozorenja. Naročito im nisu potrebna zvocanja matoraca oko provoda na žurkama. Ipak, vredi pokušati!

Pre nego što odvrnete muziku „do daske“ i skočite na noge lagane, pomislite na okolne komšije, na njihove uši, nervni sistem, povišeni pritisak, tahikardiju i ostale zdravstvene i psihosomatske tegobe. Da biste se proveli ludo i nezaboravno, da li je baš neophodno da od basova podrhtavaju lusteri i prozorska stakla? Osim jačine, pomenula bih i izbor muzike. Ne namećite

pošto-poto svoj ukus ostalima. Pustite da i drugi izaberu muziku koju vole.

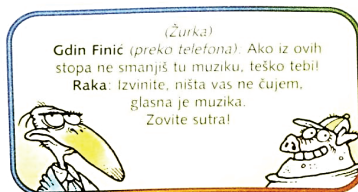
OPREZ:

Ne gledajte s gađenjem na tuđe kasete i diskove, naročito ako pripadaju domaćinu žurke. Svako ima prava na svoj ukus i svoj izbor.

Osim muzike, žurku karakteriše i poslušnje. To su uglavnom sendviči, pite, raznorazne grickalice i, naravno, piće. Ako se ne poslužite ni sa čim, velika je verovatnoća da ćete uvrediti domaćine, ali ako u sebe unesete prevelike doze hrane i alkohola (koji se tu nekako uvek nađe), velika je verovatnoća da ćete žurku završiti sa glavom iznad WC šolje. Još gora je varijanta ako povraćate sa terase ili prozora. Ubedljivo najgora varijanta je ako sa žurke odete u kolima hitne pomoći. Zato budite umereni u jelu a piće izbegavajte, ma koliko bili tužni ili veseli.

VAŽNO SAOPŠTENJE:

Ne vršite pritisak na bilo koga da radi ono što ne želi. Ovo se posebno odnosi na piće, pušenje, drogu, društvene zabave, igranje i sl. Svako ima pravo na svoje NE! To što je vama „super“, drugome je „bljak“. Imajte poštovanja prema razlikama.

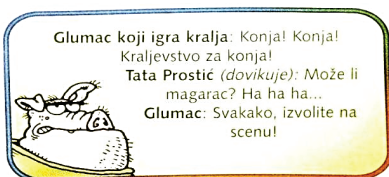
Илустрације су из књиге Јасминке Петровић *Бонтон* у издању Креативног центра.

Потражи је у библиотеци наше школе!

Г група: Позориште у кући

Потруди се да из наведеног текста издвојиш што више правила лепог понашања. Поље твог истраживања се односи на правила понашања којих треба да се придржаваш приликом одласка у позориште или у биоскоп.

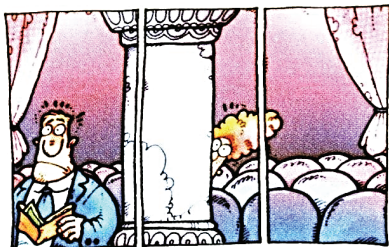
У ПОЗОРИШТУ

Za razliku od bioskopa, odlazak u pozorište zahteva znatno ozbiljniju pripremu, kako spoljašnju tako i unutrašnju. Dobro je znati bar osnovne informacije o predstavi (vreme i mesto dešavanja radnje, imena glumaca, reditelja, tekstopisca...).

Karte za pozorište se kupuju najmanje nekoliko dana unapred. Kupovina karata neposredno pred predstavu može biti rizična iz tri razloga:

a) dobićete najbolja mesta po najskupljoj ceni	b) dobićete najlošija mesta po najjeftinijoj ceni	c) nećete dobiti ništa

Nekada je odlazak u pozorište bio prava svečanost. Muškarac je oblačio smoking, a njegova žena koktel-haljinu. Danas to nije slučaj, osim u pojedinim „gala“ prilikama. Mladi čak dolaze u farmerkama i izlzanim jaknama. Da se razumemo, na ulazu u pozorište ne visi nikakav propis o oblačenju, ali poželjno je doći u najboljem odelu, pod

uslovom da nije suviše svetlo i da nije trenerka. Podrazumeva se da odevni predmeti budu čisti, ispeglani i celi.

Za pozorište se koristi blag i diskretan parfem. Biti pokretna izložba nakita, uopšte nije preporučljivo. Šešir se ostavlja na garderobi, osim ako nije sasvim mali, tako da ne smeta drugim posetiocima

(Došaptavaju se dvoje koji sede iza Finicke koja na glavi ima ogromni šešir)
POSETILAC br. 1 Da li ti vidiš glumce?
POSETILAC br. 2 Samo kad su na konjima.

Kašnjenje u bioskop ne spada u pristojno ponašanje, ali kašnjenje na pozorišnu predstavu, operu, balet ili koncert spada u ozbiljno kršenje bontona. Podični ceo red da bi se došlo do svog mesta, uz usputno zahvaljivanje, izvinjavanje, pozdravljanje, saplitanje i preznojavanje, uznemirice čitavu salu, pa i glumce na sceni.

Da bi svi bili srećni i zadovoljni, vrlo je važno stići na vreme. Na miru ostavite stvari u garderobi i tamo popravite šminku, frizuru i haljinu. O ulaznicama i programu brine muškarac. Onaj kavaljer koji ne kupi program, neka se bar uzdrži od zavirivanja u programe svojih suseda. Do svog mesta kroz red ide najpre muškarac, a za njim žena. Oni koji već sede trebalo bi da ustanu, a oni koji prolaze morali bi da im budu okrenuti licem, a ne leđima.

Ako je kašnjenje neminovno, neka onda bude što neupadljivije. U tom slučaju dobro je sedeti na prva slobodna sedišta, još bolje, sačekati kraj uvertire ili čina, pa tek onda otići na svoja mesta.

Kako se ponašati u toku predstave? Kao prvo i osnovno, svi ti ljudi oko vas nisu došli da uživaju u šuštanju vaših kesica sa bombona-

Илустрације су из књиге Јасминке Петровић *Бонтон* у издању Креативног центра.

Потражи је у библиотеци наше школе!

Д група: *Кад се једе, не прича се*

Потруди се да из наведеног текста издвојиш што више правила лепог понашања. Поље твог истраживања се односи на правила која треба да познајеш при коришћењу прибора за јело и уопште у понашању за столом.

Кад сте за столом, седи се и једе, што значи да нема клатарења, кривељења, гађања, лупања, скакања, прескакања, подвлачења, ђуфтанја, сркања, мљачкања, поднигања и испљивања.

За столом се седи на пристојном одстојању од суседних особа. Лактови се држе уз тело, а не на столу и по танјирима. Ребра околних гостију такође није пожељно додиривати, ударати и пробадати.

Са јелом се почиње тек када је свима сипано и када домаћин пожели „пријатно“. До тада не сипајте храну у танјир, не једите, не пијте и не устајте.

Илустрације су из књиге Јасминке Петровић *Бонтон* у издању Креативног центра.

Потражи је у библиотеци наше школе!

***

* **Представници групе излажу резултате рада**

* **Могући резултати групног рада:**

Нека од правила из Бонтона

- ✓ Предност има онај ко излази из просторије.
- ✓ Придржаваш се правила куће у којој си гост.
- ✓ Не поклањаш неприкладне поклоне.
- ✓ Ако мушкарац и жена стоје пред лифтом, у лифт улази прво мушкарац јер се лифт сматра небезбедном и непознатом територијом.
- ✓ Приликом упознавања трудиш се да запамтиш име оног кога си упознао.
- ✓ На позив у госте, мораш одговорити и обавестити домаћина да ли долазиш или не.
- ✓ Поклоне отвараш чим их добијеш.
- ✓ Трудиш се да не показујеш разочараност ако ти се не допада поклон који си добио.
- ✓ Када си завршио са јелом, прибор поставиш паралелно – једно до другог.
- ✓ Журку мораш најавити на време уз дозволу од комшилука да немају ништа против.
- ✓ При проласку до свог места у биоскопу, позоришту или слично, окренут си лицем ка онима наспрам којих пролазиш.
- ✓ Када ти телефон звони, а имаш друштво, уз извињење се јављаш и брзо завршиш разговор.
- ✓ При одласку у посету, обавезно се најавиш.
- ✓ У посету се може понети резано цвеће, непаран број; обично га носи мушкарац и поклања домаћици.

Потом, своје новостечено знање проверити у квизу: *Није тешко бити фин*. При одговору на свако питање закључити које је од наведених правила демонстрирано.

Kviz

Завршни део часа (5 минута)

Закључити да су многа позната правила обновљена, а нова научена.

За домаћи задатак ученици треба да напишу кратак драмски текст на тему *Изгубљена књига*, и у њему покажу правила понашања у библиотеци и правилан однос према књизи.

(Само)евалуација и корекција часа: Према учешћу ученика у раду и њиховој ангажованости, праћењу излагања, постављању питања и укупној ангажованости, наставник ће проценити ученичко залагање и ниво размевања књижевног текста.

Методички коментар

Усвајању правила лепог понашања, која су изузетно важна у свакодневном животу (ученика), приступило се креативно, коришћењем занимљивог књижевног предлошка. Текстови на којима ученици истражују правила су забавни, духовити, добро илустровани, ведри. Сасвим у складу с наставном темом, као доминантан примењен је групни облик рада, што овде има и додатну васпитну вредност.

Саша Костадиновић
ОШ „Коле Рашић”, Ниш

ВРСТЕ РЕЧИ

Методичка припрема часа српског језика у категорији
Берлинског модела планирања наставе кроз сценски приступ

Општи подаци о часу

Разред и одељење: V/1,2

Наставни предмет: Српски језик

Методички подаци о часу

Наставна тема: Граматика

Наставна јединица: Врсте речи

Тип часа: утврђивање

Образовни стандарди: **СЈ.1.3.4.** препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима реч, **СЈ.2.3.3.** познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи, **СЈ.3.3.4.** познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама;

Циљ часа: утврђивање градива о врстама променљивих и непроменљивих речи

Образовни задаци: Повезивање градива; Обнављање знања из морфологије; Одређивање врста променљивих и непроменљивих речи;

Функционални задаци: Поступно и систематично упознавање граматике српског језика; Повезивање знања и примењивање усвојеног знања на задацима; Неговање примењеног знања и умења; Овладавање врстама променљивих и непроменљивих речи;

Васпитни циљеви: Неговање љубави према матерњем језику и потребе да се он унапређује; Уочавање везе између граматичких садржаја и свакодневних прилика;

Наставне методе: дијалoшка, текстoвна, метода сценског приступа

Облик рада: фронтални, индивидуални

Наставна средства: хамер, табла, драмски текст, сликовни приказ

Литература:

М. Јањић, Ј. Максимовић, Г. Ђикић, С. Божић, *Практикум за реализацију професионалне наставне праксе*, Филозофски факултет, Ниш, 2014.

М. Јањић, *Савремена настава говорне културе у основној школи*, Змај, Нови Сад, 2008.

В. Ломпар, *Граматика 5*, Клет, Београд, 2010.

Упознавање са активностима које су претходиле реализацији овог часа:

Ученици су два дана раније добили текст „Расправа и помирење између променљивих и непроменљивих врста речи. Текст је продукт самог наставника у жељи да свој час приближи креативном и иновативном. Ученици су подељени по улогама и договор је да се делови текста по улогама науче. На час долазе са истакнутим видним натписом врста речи.

УВОДНИ ДЕО (ОКО 10 МИН.)

Фаза мотивације

Наставник открива на табли хамер са реченицама које представљају уводну игровну активност.

Изглед хамера:

Драга децо, ево једне занимљиве игрице! Ви ћете активно учествовати и уживаћемо на часу српског језика. Касније нас очекује још једно велико изненађење. Урааа!

Десеторо ученика глумаца стоји поред табле са натписима на себи (видно је да је сваки ученик представник једне врсте речи).

Ученици из публике имају задатак да редом излазе и бацају по једну лоптицу из корпе сваком ученику који представља одређену врсту речи. Дакле, пошто пратимо редослед речи у овим реченицама, први ученик ће, без усменог

давања одговора, изаћи и бацити лоптицу ученику који представља придев, други ученик ће лоптицу бацити ученику који представља именицу, трећи ученику који представља речцу и тако редом.

Пошто има двадесет и четири речи, код ученика се налази исти број лоптица. На крају ове активности, двадесет и четири лоптице треба да буду распоређене код ученика на следећи начин: именице – 5, заменице – 2, придеви – 4, бројеви – 2, прилози – 3, предлози – 1, везници – 1, узвици – 1, речце – 1.

Фаза информације

На основу претходне игровне активности, ученици су схватили да ће се на овом часу бавити утврђивањем врста речи.

ГЛАВНИ ДЕО (ОКО 25 МИН.)

Фаза утврђивања

Сценски приступ часу кроз драматизацију „Расправа и помирење између променљивих и непроменљивих врста речи“. У сценском приступу учествује половина ученика, док друга половина има задатак бележи (појединачно) карактеристике једне врсте речи. Своје белешке ће правити текстуално, шематски или сликовно (по сопственом избору), које ће након драматизације презентовати.

Инсценирања расправе међу врстама речи

Предлог: И шта више хоћеш, и ја могу да будем поред именице, могу чак и поред именичке заменице, или било које именске речи.

Придев: Хм, знаш ти шта су именске речи!

Предлог: Наравно да знам... ја сам предлог и увек сам исти, не мењам се, а не као ти, сви ви придеви, сви од реда се додворавају именици.

Придев: Ма немој, а како се ми то додворавамо именици?

Предлог: Тако... хахаха, ви се увек мењате у роду, броју и падежу, баш као и именица уз коју се налазите, ето како се додворавају. Ако је клупа, ти си зелена, ако је маче, ти си црно или бело, како ти је већ воља, ако је шешир, ти си плави, хахаха, ако је од шешира, ти си од плавог, ако су клупе, ти више ниси зелена, него си зелене, и није само то...

Придев: Још увек ми ниси објаснио шта су именске речи.

Предлог: Па ти си именска реч, улизицо именска, мењаш се по падежима као именица, и не само ти, већ и заменице и бројеви... сви сте ви именске речи!

Заменица: Е, пусти нас на миру!

Предлог: Ма немооој, тек вас човек не може да ухвати ни за реп ни за главу. Погледајте људи, госпођу заменицу! Она се зове ја, ти, он, она, оно, ми, ви, они, оне, она, али ту није крај приче. Ова господа има падеже па може себи да приушти да се мења, или како то они воле да кажу „Ми имамо дефлексију!“. И гле чуда, више није ЈА, сад отрчи у генитив па буде МЕНЕ, па се сакрије иза датива па буде МЕНИ, па јој и то мало па може да има скраћени облик МИ, па онда ускочи у акузатив и гле, сад је МЕНЕ МЕ, како је луда, чуди ме да се у вокативу сама не дозива, па у инструменталу С ЊОМ, у локативу О МЕНИ! Хахаха... али локатив никада не може без менееее, а и у другим падежима се често јавља... Ух, уморио сам се само док сам вам испричао о промени њеног величанства заменице ЈА, а ви, ако ме не слушате добро, тражићу од вас да промените све остале заменице по падежима. А надам се, сећате се кад смо их мењали на табли, да их има достааа!

Заменица: Охохо! Очигледно да сам ти занимљива кад знаш толико тога о мени, али ипак ниси рекао све!

Прилог: Па ти имаш СЕБЕ, па причај сама о СЕБИ, и овако се хвалиш како ти је то заменица за свако лице.

Заменица: Имам, и ту сам лична, драги моји, лична! А могу бити и нелична!

Прилог: Како то?

Број: Она некада може бити нелична. Тада јој се не види лице. Може бити:

упитно-односна: КО, ШТА

неодређена: НЕКО, НЕШТО

одрична: НИКО, НИШТА

општа: СВАКО, СВАШТА

Предлог: Хаха и опет дефлексија!

Број: Децо, пазите, када је нелична, посебно је незгодна у промени по падежима када је одрична, у генитиву није ОД НИКОГА, него НИ ОД КОГА, у инструменталу није С НИКИМ, него НИ СА КИМ, и у локативу није О НИКОМЕ, него НИ О КОМЕ!

Именица: Па и ти знаш да будеш незгодан. Члан си породице именских речи, а некада се нерадо мењаш по падежима!

Број: (покуњено) Знам, али шта ћу...

Прилог: Је л` вам то можда проблем деклинација? Хаха, па ви се поносите њоме!

Број: Јесте, кад сам један, лако се мењам по падежима, али кад сам два, три, четири, баш ми отежано иде ова промена, а од пет не могу да се мењам. Зато кад сам редни, мењам се без проблема!

Речца: Ти све као нешто покуњено, ко би рекао да си лопов!

Број: Ја лопов? Нисам!

Речца: Како ниси, украо си бројне именице са завршетком на -ица. Ево, да питамо именицу! Колико врста она има?

Именица: Ја могу бити властита, заједничка, збирна, градивна, мисаона...могу имати само једнину па да се зовем сингуларија тантум, или само множину па сам тада плуралија тантум.

Речца: Ето, видиш да не помиње бројне именице!

Број: Али ја нисам ништа украо, други су одлучили да тако буде!

Именица: Ма пусти их, па имам и ја бројне именице као што су четвртина, петак, стотина и слично.

Везник: Ехеј другари, не расправљајте се више! То је проблем именских речи. И ми имамо нешто слично њиховом. Како би нама било кад би нас оптужили да смо им узели то?!

Речца: Шта то имамо?

Везник: Знаш да њихови придеви имају компарацију, тачније описни придеви – леп, лепши, најлепши / брз, бржи, најбржи / спор, спорији, најспорији. На описни придев додају неки од наставака –ши, -ји, ији, па добију компаратив, а испред компаратива додају нај- па добију суперлатив. Присвојни, временски, месни и градивни придеви ово задовољство немају.

Речца: Знам, али откуда то код нас, ми немамо компарацију?

Везник: Како нема? *(показује прстом на прилог)*

Речца: Спусти руку, није пристojно показивати прстом. Како има, шта има?

Везник: Знаш да прилог може бити за време, место, начин, количину и узрок.

Придев: И као што се ја налазим поред именице, тако се и он налази поред глагола! Хихи!

Прилог: Добро, знамо то, ближе одређујем глагол, па шта!

Везник: Е, па кад је прилог за начин или некада за место, може имати компарацију, нпр. брзо, брже, најбрже / близу, ближе, најближе.

Речца: А је л`? Нисам знала.

Узвик: Ах, јој, их, ех и не само то, он нас понекад изда па стоји уз именицу, а не само уз глагол. Јесте, стоји када одређује количину именице. Ми смо навикли на пример „много ради“, зато бих му за глаголе и опростио, али кад неко има „много новца“, ето га наш прилог и уз именицу новац!

Заменица: Предлог нам је уђутао, о чему ли размишља? Немој да си тужан, како бисмо ми без тебе? Никако! Не бих могла да замислим да немамо: ИЗА, ИСПРЕД, ИЗНАД, ПОРЕД, ПРОТИВ, НА, У, О, КА, СА, ПРЕМА, ОД, ДО, ИЗ, УЗ, НИЗ, КРОЗ, ПО...

Именица: БЕЗ, ОКО, КРАЈ, ИСПОД, НАД, ПРЕКО...

Заменица: Шта то значи? То значи да не можемо без њега. Сви ми међусобно не можемо једни без других, а ту је и наш везник да нас спаја и раздваја, повезује и са свима нама чини једну целину, јер тек са И, ПА, ТЕ, НИ, НИТИ, А, АЛИ, НЕГО, НО, ВЕЋ, ДОК...тек тада смо прави тандем.

Глагол: И на крају ја остадох да висим, заборавили сте на мене!

Број: Нисмо, таман посла, ти си наш, променљива врста речи, само ниси именска реч.

Предлог: Па кад сте толико великодушни, зашто га не примите у своју групу, групу именских речи?

Број: Не можемо, и он зна да је то из оправданих разлога, јер се ми мењамо по падежима, а он по лицима и временима.

Предлог: Па да, опет деклинација! Али срећан сам јер сам схватио да и мени значи деклинација, јер се на основу мене одређује и врста падежа.

Број: Али ми се поносимо глаголима, поносимо се тиме што показују радњу, стање и збивање, поносимо се њиховим глаголским видом и родом!

Узвик: Шта све ви имате, не може човек ни да запамти.

Глагол: Тачно је, ми се можемо делити према трајању радње, то је глаголски вид и он може бити свршени и несвршени, нпр. ЧИТАТИ и ПРОЧИТАТИ, а некада можемо бити и двовидски, тј. понашамо се и као свршени и као несвршени, нпр. ТЕЛЕФОНИРАТИ, ДОРУЧКОВАТИ, РУЧАТИ, ВЕЧЕРАТИ, КРСТИТИ итд.

Прилог: А по глаголском роду, тј. по предмету радње можете бити прелазни, непрелазни и повратни.

Речца: О, види шта све овај зна... Хм, па мора да зна кад он стоји уз глаголе и ближе их одређује.

Именица: А повратни могу бити прави, неправи и узајамно повратни.

Предлог: Пристајем на помирење, нема више ривалства међу нама. Хоћу боље да вас упознам. Како да знам када је глагол прави, неправи или узајамни?

Придев: Ако поред себе има краћи облик (СЕ), мора бити повратни. Ако краћи облик (СЕ) можемо заменити дужим обликом (СЕБЕ), онда је прави повратни, нпр. ЧЕШЉАТИ СЕ, ЧЕШЉАТИ СЕБЕ. Ако краћи облик (СЕ) не можемо заменити дужим обликом (СЕБЕ), онда је неправи повратни, нпр. БОЈАТИ СЕ, не можемо рећи БОЈАТИ СЕБЕ. Ако нам је потребан још неко да би се реализовала радња дата глаголом, онда је то узајамни повратни глагол, нпр. ДОГОВОРИТИ СЕ, РАСПРАВЉАТИ СЕ, као што смо се ми мало расправљали, или ПОМИРИТИ СЕ, као што се сада миримо.

Узвик: А која је разлика између прелазних и непрелазних глагола?

Именица: Ако поред глагола могу да стојим у акузативу без предлога, он ће бити прелазни, нпр. ЧИТАТИ (КЊИГУ), ако не могу да стојим у акузативу без предлога, он ће бити непрелазни, нпр. ЛЕТЕТИ (АВИОНОМ), то је инструментал.

Предлог: Охохо, опет падежи и деклинација, али добро, нећу се љутити, сад си бар поменула и мене, акузатив без предлога, рекох ја малопре да падежи не могу без мене, зато се и зову независни, додуше, постоје два која могу без мене, номинатив и вокатив, и зато се они зову независни.

Везник: Другари, да ли примећујете да смо ми врло различити, али ипак имамо много тога заједничког, чинимо једну реченицу, једну мисаону, говорну или писану целину. Врло често не можемо једни без других, јер једино тако пружамо целовиту информацију.

Заменица: Ура за све променљиве и непроменљиве речи, држаћемо се заједно у граматици јер једино тако можемо опстати!

Сви: Ура!

Глаголи: Ето, да нам није узвика, како бисмо сада изразили своју радост и усхићење због тога што смо учврстили наше другарство?! Срећан сам и саветујем вам, драга децо, да и ви негујете љубав и другарство у свом одељењу, јер једино заједно можемо опстати и радовати се животу. Праве школске мере су знање, другарство и културно васпитање!

Сви: Браво за све нас!!!

Фаза дискусије

Ученици дискутују о сценском приказу и износе своје утиске.

Извлачимо и неке васпитне поруке: међусобно треба да се дружимо и поштујемо / заједно смо јачи / није пристојно показивати прстом / треба неговати другарство / у говору се обраћамо пристојним тоном и користимо пристојне речи...

Након сценског приказа, ученици испред табле презентују своје белешке о врстама речи које су направили посматрајући дешавања на сцени. Наставник разговара са ученицима о потешкоћама и недоумицама на које су наишли.

Фаза осигурања знања

Наставник са ученицима појашњава евентуалне дилеме и проверава да ли је све јасно.

ЗАВРШНИ ДЕО (ОКО 10 МИН.)

Фаза генерализације

Пред ученицима се налази следећи сликовни приказ. Њихов задатак је да осмисле по неколико реченица у којима ће употребити разноврсне врсте речи. Циљ је да буду што разноврсније са равноправном употребом променљивих и непроменљивих речи.

Нпр. Иза жабаца на локвањима налази се велика дружина других жабаца. Један жабац је на чамцу, а други на камену. Неки жапци на себи имају црвену машну, а неки уз музичке инструменте поносно увесељавају зелену дружину. Они се налазе на обали испред шуме. Дружина жабаца лепо се забавља између шуме и воде. Један жабац на моноциклу је раширио руке и жмурећи вози. Мали разиграни жабац скаче по локвању, док се други одмара на локвању испод трске. Свако од њих се нечим бави. Они су занимљива дружина... итд. Стимулишем ученике да употребе и неки пример неправилне компарације придева (добар, зао, мали, велики).

Фаза евалуације

Сређивање утисака о часу. Ученици износе своје мишљење о томе какав је час био и како су се осећали. Укратко износе свој став о томе шта им је било најзанимљивије и шта би волели чешће да примењујемо на часу.

РЕФЛЕКСИЈЕ О ЧАСУ

Фаза мотивације:

Ученици су врло радо учествовали у мотивационој игри и успели да постигну циљ игре, тј. да лоптице бацају ученицима према утврђеном редоследу а у складу са врстом речи коју они представљају. Није било грешака у реализацији игре и решавању задатог проблема.

Фаза информације:

Након мотивационе игре и раније задатог задатка, ученици су имали свест о томе да ћемо на часу утврђивати знање о врстама речи.

Фаза утврђивања кроз сценски приступ:

Ученици су два дана раније добили задатак да науче текст по улогама. Текст је учила половина ученика која се добровољно јавила за учешће у драматизацији. Друга половина ученика добила је задатак да на самом часу прави белешке пратећи одређеног глумца, тј. одређену врсту речи. Белешке треба да буду што исцрпније на основу информација из драмског текста. Током реализације драмског приказа ученици су били јако заинтересовани и успели су да, и без дидаскопија, верно пренесу атмосферу из драмског комада. Добили су кратка упутства од наставника, али се стиче утисак да је жеља за глумом

надоместила недостатак дидаскалија. На овај начин открили су се нови ученици са талентом за глуму. Ученици који су водили белешке врло пажљиво прате догађаје на сцени и активно учествују сталним ажурирањем својих белешака.

Фаза дискусије:

Утисци ученика говоре о томе да су једнако уживали и ученици на сцени, и ученици који су посматрали драматизацију. Занимљив податак је да су се ученици, који су правили белешке, осврнули на шематски и сликовни приказ, док текстуалног приказа није било. Такође, занимљив податак је и тај да су сликовни прикази умали форму мапе ума, тј. били су конципирани тако да централно место заузима најбитнији податак а гранањем се обухватају додатне информације о одређеној врсти речи.

У овој фази ухваћен је и васпитни моменат на основу којег смо истакли моралне вредности и значај пристојног говора и обраћања, као неодвојивог дела језичке културе и културе говора.

Фаза осигурања знања:

Драгоцен је податак да су ученици били веома активни и заинтересовани и да је било неколико нејасних питања која су појашњена.

Фаза генерализације:

Завршна активност у циљу утврђивања градива јако је добро прихваћена код ученика. Изненађујућа је њихова креативност у осмишљавању реченица на основу садржаја са слике. Продукти њихог рада су богати и разноврсни а у складу са захтевом који је постављен у задатку.

Фаза евалуације:

Ученици су задовољни часом, циљ је постигнут, а њихова активност и комуникација су на високом нивоу. Драматизацију издвајају као посебно задовољство на часу што је у складу са мојим наставничким очекивањима. Одлучио сам се за ову методу јер је искуство показало да ученици лакше уче кроз практичне „живе“ ситуације. Сценски приступ градиву једна је од метода којом се кроз забаву материја приближи ученицима.

Методички коментар

Изузетно креативно и иновативно поступање у настави језика. У овој припреми примењене су све вредности савремене наставе, почев од игровних и имагинативних метода, преко интерактивности ученика, до теорија активне наставе и примене комуникацијских модела у настави граматике. Ова припрема показује како се сложено граматичко градиво може детаљно обрадити на часу на начин који истински заокупља пажњу ученика до краја и чини их активним учесницима наставе све време.

Јелена Станковић
ОШ „Бранко Миљковић”, Ниш

ПОКОНДИРЕНА ТИКВА ЈОВАНА СТЕРИЈЕ ПОПОВИЋА

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

РАЗРЕД: СЕДМИ

ОБЛАСТ: КЊИЖЕВНОСТ

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: *Покондирена тиква* Јована Стерије Поповића

Тип часа: обрада градива

Облик рада: фронтални, индивидуални, групни

Наставне методе: дијалoшка, монолошка, демонстративна, драматизација

Наставна средства: комедија *Покондирена тиква* Јована Стерије Поповића, текст из читанке за седми разред, адаптирани текстови, ученичке свеске, електронски упитник (аутоматска анализа одговора), презентација, мобилни телефони, лаптоп, пројектор, костими за ученике који учествују у драматизацији текста.

Корелација: Историја, Информатика, унутарпредметна корелација

Образовни циљеви: упознавање ученика са животом и радом комедиографа Јована Стерије Поповића; упознавање са друштвеним околностима као окосницом књижевног дела; анализирање ликова у комедији; упознавање са појмом хумора; оспособљавање ученика за самостално разумевање и тумачење књижевног текста; оспособљавање ученика за драматизацију књижевног текста; оспособљавање ученика за коришћење интернета и упитника.

Васпитни циљеви: развијање етичких вредности; уочавање карактерних особина; развијање свести о матерњем језику; развијање свести о књижевном језику и језичким нормама; развијање свести о значају и поштовању породице; истицање културе самопоштовања и поштовања других.

Функционални циљеви: осамостаљивање ученика за читање и тумачење књижевних текстова; јачање самопоуздања кроз јавни наступ; оспособљавање ученика за критичко размишљање; правилна употреба матерњег језика; развијање свести о давању предности матерњем језику у односу на употребу страних термина и позајмљеница.

Истраживачки задаци:

Истраживачке задатке наставник даје ученицима месец дана пре реализације часа. У међувремену активно прати и пружа помоћ, инструкције и савете у решавању задатог.

1. Сви ученици имају задатак да прочитају *Покондирену тикву* Јована Стерије Поповића.
2. Два ученика треба да припреме два слајда о животу и раду Јована Стерије Поповића.
3. Два ученика припремају два слајда о средини у којој је живела Стеријина Фема и друштвеним околностима тог времена.
4. Шесторо ученика добијају текст из *Покондирене тикве*. То су сцене из комедије које изводе три ученице-Феме са још три јунака из комедије. Наставник уз текст ученицима даје и објашњења и упутства за драматизацију. На часовима секције наставник, од поделе задужења до самог часа, једном недељно проверава напредовање у извођењу ученика.
5. Три ученице добијају текст за савремене Феме и упутства за понашање на сцени. На часовима секције наставник, од поделе задужења до самог часа, једном недељно проверава напредовање у извођењу ученица.
6. Наставник припрема папире са именима познатих личности које су значајне за развој једног друштва и цивилизације уопште. Ученици извлаче папире са именом познате личности коју имају задатак да представе у пар реченица. Наставник даје смернице и прати израду задатка, док извођење текста проверава и прати на часовима секције.

Напомена:

Час се планира и реализује као пројекат у трајању од месец дана.

Час се реализује као двочас.

Час се реализује у учионици са интернетом и пројектором. Наставник клупе и столице унапред распореди тако да учионицу претвори у малу сцену. У средину учионице ставља шест столица (три напред, три иза њих) са довољно простора да се око њих формира круг. Около распоређује столице за публику.

ТОК ЧАСА

Уводни део часа

Наставник улази у учионицу, поздравља ученике и задаје им један кратки задатак. Каже им да провере своју одељењску вибер групу јер је тамо пре часа поставио упитник. Ученици имају задатак да попуне упитник док наставник упише час и одсутне ученике.

Задатак је врло једноставан, мотивациони, и полако уводи ученике у тематику. Садржи два питања са понуђеним одговорима од којих треба штиклирати тачан одговор:

1. Шта је кондир?
  - кондор, птица
  - бокал
  - биљка

2. Шта је тиква?
  - глава
  - тикван
  - биљка

Упитник је рађен као Гугл упитник. Линк за увид у упитник је: https://drive.google.com/open?id=1wDMI5L4gab5gU-ICn02FB5Tj7kPadiDn_AWp4o3djb8

Након минут-два и након што ученици попуне упитник, наставник има резултат (увид у ученичке одговоре), на основу кога започиње час. Саопштава број тачних и нетачних одговора и почиње разговор о наслову дела.

Наставник најављује да ће се бавити књижевним делом које спаја ова два изглед неповезана појма. Причу о појму кондира и тикве поткрепљује првим слајдовима презентације на којима су фотографије и објашњење ових појмова. Наставник је све слајдове које су ученици припремили као истраживачке задатке склопио у комплетну презентацију додајући прве и завршне слајдове.

Уводни разговор се наставља у правцу асоцијативног повезивања ова два појма. Наставник разговор покреће низом питања: Да ли тиква може стати у кондир? Каква је разлика у изгледу кондира и тикве? Каква би то била „покондирена тиква“? Како ученици то замишљају? Очекивани одговори треба да доведу до закључка да је тиква здепаста, широка, ниска и да никако не може стати у знатно тањи, финији и узак кондир, као и да тиква треба много да се мења, гланца, деље, бруси и обрађује како би имала изглед кондира. Овим закључком се завршава уводни део часа у трајању од десетак минута и најављује наставна јединица *Покондирена тиква* Јована Стерије Поповића.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА

Главни део часа почиње кратким повезивањем уводног и главног дела часа од стране наставника. Он истиче да замишљена „покондирена тиква“ вероватно делује смешно свакоме од ученика и да ће на данашњем часу имати прилику да виде како изгледа чувена *Покондирена тиква* Јована Стерије Поповића.

Два ученика презентују кратку биографију Јована Стерије Поповића, водећи присутне кроз унапред припремљене слајдове о животу и раду овог чувеног комедиографа.

Након биографије писца, два ученика појашњавају друштвене прилике у којима је живела Стеријина *Покондирена тиква*.

Наставник затим каже да је крајње време да се ученици упознају са Фемом, најчувенијом *Покондиреном тиквом* на нашим просторима.

Час се наставља трима ситуацијама из комедије које је наставник издвојио и у виду истраживачких задатака дао ученицима као сценарио за кратку драматизацију.

Шесторо ученика изводи драматизацију неколико сцена које упечатљиво показују Фемин однос према најближима, њен говор и најважније ставове о животу који су предмет комедије. Од шесторо ученика, три девојчице глуме Фему. Суштина је да имамо три Феме, донекле слично обучене и са сличном гестикулацијом, али не потпуно идентичне. Све три ученице након изведене сцене седају на столице које су у централном делу учионице.

Наставник води разговор са ученицима о одгледаним сценама. Разговор се подстиче следећим питањима: Шта вам је било смешно код све три варијанте Феме? Како она изгледа? Како говори? Како се понаша према најближима? Ко је Фема у ствари? Шта би желела да буде? У чему је разлика између њених жеља и могућности? Шта јој недостаје да би била оно што жели? Како сада тумаче назив комедије?

Ученике потпитањима треба усмеравати да дођу до закључка да су смешни Фемини покрети, изглед и стране и непознате речи које користи неправилно, као и њено уверење да је од грубе удовице опанчара преко ноћи постала дама тако што је научила пар старних речи и обукла се по најновијој моди. Посебно треба истаћи да људи постају отмени образовањем и улагањем у унутрашњу лепоту, а не преоблачењем.

Два ученика воде присутне кроз слајдове на којима је кратки речник страних речи и израза које Фема говори, а које су издвојили као најинтересантније.

Наставник затим најављује три ученице које глуме савремене Феме уз напомену да ће им њихов језик бити блискији од језика Стеријине Феме. Текстова за ученице припрема наставник и оне су те текстове и упутства добиле као

истраживачке задатке. Наставник је аутор два текста, а трећа Фема говори адаптацију кратког текста Мирјане Бобић Мојсиловић „Причај српски да те цео свет разуме“.

Прва савремена Фема: „Позз, ја сам Миа! Данас у школи представљам свој нови аутфит... Ја се, као што знате, бавим писањем и модом. Да, креирам, али и пишем. Мој модни блог је хит, прави модни водич за младе; ја ту представљам један life style, појашњавам како треба да изгледа outfet једне младе девојке. Данас човек просто мора да изгледа добро. Да, да, то нам је свима императив!“ (ауторски текст наставника).

Друга савремена Фема: „Ја сам Ниа! И нема ја времена за писање! Ја се у своје слободно време обично сликам. Инстаграм, то се подразумева! Волим да се возим са добрим колима да не бих закаснила на нокте, код фризера. Ја и студирам, неки бизнис. Често касним на предавања, али знам да човек мора да буде образован. Срамота је да човек не зна свих шест падежа. Мислим, стварно. Срамота је да сада у 20. веку, када је већ Тесла измислио електронику, ми не знамо ништа. Мора човек да ради на себи!“ (ауторски текст наставника).

Трећа савремена Фема: „Да употребимо савремени српски језик, може се рећи свашта-нешто, а да се човек не смори - па, реално! Тако је наш језик, брате, постао - супер. Све остало је смарање, другим речима, смор сморова. Реално! А врх врхова је кад је супер, оно баш топ! Све остало је мрачење и мрак, госпођо-брате, седи доле, један! Иначе, баш нам је кул! И фул фулова. То јест, ко хоће, лако може да буде у фулу. И све тако, свашта-нешто. А кад је нешто хит, то се зове доминација. Ок је кад је ок, иначе је топ. Реално! Оно, као, кида колико смо постали модерни, то јест ин! Ова прича се може схватити као кул српски језик за почетнике. Како вам се чини!“ (адаптација текста Мирјане Бобић Мојсиловић „Причај српски да те цео свет разуме“).

Наставник води разговор са ученицима о томе какав је њихов однос према савременим Фемама, да ли им је такво понашање познато, где се сусрећу са тим, зашто су такве јунакиње популарне, да ли су им смешне и поставља кључно питање: **ДА ЛИ СУ ФЕМЕ ВАЖНЕ ЗА ЈЕДНО ДРУШТВО?**

Одговор до кога треба доћи **јесте да су Феме постојале, постоје и постојаће, али да међу њима нема суштинске разлике, оне нису битне за историју, њихова улога је да видимо колико је то лоше и примитивно. Феме су међу нама да нам скрену пажњу, да нас натерају да се запитамо шта је исправно и да нас кроз хумор натерају да преиспитамо своје ставове, жеље и амбиције.**

Долази се до закључка да СВАКО ВРЕМЕ ИМА СВОЈЕ ФЕМЕ.

Стерија је оживео врло упечатљиве и свевремене ликове, и данас присутне на нашим сценама. Није био противник савремености, већ претеривања и

помодарства. Изнео је своје мишљење да сви они који преко ноћи хоће да ускоче у виши сталеж испадају смешни у својој тежњи, јер њихов материјални успон није праћен духовним успоном. Фемин лик је прерастао и простор и време и постао симбол свих ображених примитивних особа.

Наставник најављује оне који за разлику од Феме чине историју, који су били или јесу важни за развој једног друштва и цивилизације уопште.

Око Фема, које седе у централном делу учионице, направиће се круг важних позитивних примера из Србије и света. Сваки ученик истиче оно по чему је пример кога заступа значајан и важан. Око Фема ће продефиловати они који чине точак историје: Иво Андрић, Никола Тесла, Стеван Сремац, Бранко Коцкица, Драган Николић, Ана Франк, Тамара Драгичевић, Исидора Секулић, Моша и Тирке, Бранко Миљковић, Десанка Максимовић, Галилео Галилеј, Ивана Шпановић, Алберт Ајнштајн, Новак Ђоковић, Коста Вујић, истакнути ученик из одељења са наградама и похвалама за успех, владање и школска такмичења или ваншколске активности.

Ученици говоре своје текстове које су припремили као истраживачке задатке у сарадњи са наставником. Имали су задатак да у неколико реченица представе познату личност, чије име су извукли из шешира када су се делили истраживачки задаци.

Иво Андрић: „Живот је несхватљиво чудо које се стално троши и осипа, а ипак и даље траје”, записао сам у једном делу. Да, живот јесте чудо. Чудо које живимо, које нас запањује, плаши, разочарава...

Човек има потребу да размишља о себи, свету, ономе што се дешава њему и око њега. Људи размишљају, а они даровити пишу. Пишу да нешто истакну, да нешто похвале, да нешто исмеју. Ја сам Иво Андрић, Нобеловац.

Никола Тесла: Ја сам човек који је променио свет. Људи су у прошлости живели теже, само уз помоћ пламена и свеће. Када сам измислио струју, цео свет се променио. Људи се поносе мноме. Ја сам Никола Тесла.

Стеван Сремац: Спојио сам две средине и два темперамента, мирну Војводину и узбуркани југ. Написао сам *Поп Ђиру и поп Спиру* и *Зону Замфирову*. Ја сам Стеван Сремац.

Бранко Коцкица: Драги другари, татататирци! Детињство је дивно, понекад чаробно, али брзо прође. **(сви певају)** У свету постоји једно царство, у њему царује другарство. Ја сам био, јесам и бићу ваш друг, Бранко Коцкица.

Драган Николић: Ако ти волиш живот, волеће и живот тебе. Ако ти волиш камеру, волеће и камера тебе. Како зрачиш, тако и привлачиш. И кад будем мртав и бео, ја бих ипак хтео да будем каква-таква светиљка. Ја сам Драган Николић.

Ана Франк: „Дете је дете, да га волите и разумете“, требало би да је тако. Међутим, различите страшне ствари учине детињство тешким. Рат, страх и скученост уништили су моју дечију безбрижност, али су пробудили писца у мени, писца који је сведок Другог светског рата. Ја сам Ана Франк-дете-писац.

Тамара Драгичевић: Дивно је кад човек може да ради оно што воли. Волим да се смејем, да глумим, плешем и певам, то је мој посао и мој живот. Али, упамтите! Не глумите у животу. Будите своји! Ја сам Тамара Драгичевић.

Исидора Секулић: Нежно је женско перо, нежније од мушког. Нежније, суптилније, лепо, емотивно и интелектуално. Ја сам Исидора Секулић, прва жена академик, једна од зачетница женског писма.

Моша и Тирке:

Моша: Успех је лепши када је заједнички. Најслађе је када се заједно радујемо.

Тирке: Буди увек тимски играч. Играј у тиму јер ћеш се у тиму и радовати.

Моша: Буди пријатељ! Ја сам Моша, Тиркетов пријатељ!

Тирке: Пријатељски успех је највећи успех! Ја сам Тирке, Мошин пријатељ.

Бранко Миљковић: Добар дан, драги моји ученици! Рођен сам у Нишу 29. 1. 1934. Један сам од најпознатијих српских песника. „Један малени цвет не зна да чита и пише, ал` зна шта је живот, шта је свет, и мирише, мирише“, драги моји мирисни цветићи. Ја сам Бранко Миљковић.

Десанка Максимовић: Верујем у стрепњу, верујем у опомену, верујем у законик. „Не, немој ми прићи, јер срећа је лепа само док се чека“, а никако ме не остављај саму док неко свира јер знам колика је моћ поезије и музике. „Ја знам ко сам по господству својих пријатеља“, а сви сте ви пријатељи ваше песникиње, Десанке Максимовић.

Галилео Галилеј: Живео сам у 16. веку. Бавио сам се оним што волим, а врхунски резултати су само тада и могући. Свет је велики и нас је много и захваљујући свима нама коло среће кружи и окреће се око свих нас. Као што рекох - Ипак се окреће. Ја сам Галилео Галилеј.

Ивана Шпановић: Брз човек брзо трчи и брзо мисли. Ја сам вицешампионка света у скоку удаљ. Већ годинама сам у врху светске атлетике. Како то успевам? Висок циљ, широк осмех и срце до неба. Ја сам Ивана Шпановић.

Алберт Ајнштајн: Здраво, млади физичари! Физика може бити итекако занимљива. Ја сам доказ за то. Био сам теоријски физичар и један од најважнијих умова 19. века. Најпознатији сам по теорији релативитета. Све је релативно, али ја сам сигурно Алберт Ајнштајн.

Новак Ђоковић: Хтео сам бити број један онда када сам био само једно од много себи сличне деце. Шта ме је разликовало? Јасан циљ, моја плава звезда

која је и тада као и сада најсветлија у свемиру. За долазак на циљ потребан је јак мотив, дечачки сан и храбро срце. Ја сам Новак Ђоковић.

Коста Вујић: Ко се дружи са децом, остаје у души вечно млад. Привилегија је бити део нечијег одрастања, постати део бића младе особе. Поносан сам на своје ученике онако како је сваки професор поносан на своје ђаке. Ја сам Коста Вујић.

Истакнути ученик: Ја сам велико дете и поносан ученик наше школе. Моји другари и ја желимо да будемо људи који су добри према другима, који знају шта причају и како то причају. Желимо да будемо људи.

Завршни део часа:

Наставник дефиле ученика - познатих ученика завршава подвлачењем најважније мисли коју ученици треба да понесу са часа: „Свако време има своје Феме“, које ће нас засмејати и показати да се nobles постаје учењем и својом културом и духовношћу. Наставник истиче да се не треба повинovati захтеву да сви будемо исти, модерни и да се облачимо и понашамо на исти начин. Треба поштовати и неговати своју индивидуалност, свој унутрашњи глас, потребе и жеље и радити на себи, свом образовању и својим урођеним потенцијалима.

Наставник час завршава као што је час и почео. Даје задатак ученицима да попуне упитник на одељењској вибер групи у коме треба штиклирати кога би од наведених познатих личности издвојили као неког ко би им могао бити узор. Упитник садржи само једно питање: Ко ти од понуђених личности може бити узор? Уз наведене личности додају се још две опције: нико од понуђених и нико. Упитник је рађен као google упитник. Линк за увид у упитник је: <https://drive.google.com/open?id=1-73yi6UTDdyUAl0Dwshujo6RjrK-TxxhJz9lZ9Eb0lM> Након минут-два наставник саопштава резултат упитника - личност која се може сматрати узором одељења на основу највећег броја гласова.

Синописис часа:

У уводном делу електронски упитник је мотивација чијом се анализом долази до значења наслова књижевног дела.

У главном делу часа:

- биографија Јована Стерије Поповића
- друштвене околности у којима живи Фема
- Фемин језик
- савремене Феме
- уочавање сличности међу свим Фемама уз закључак да „свако вре-

ме има своје Феми”

- значајне личности које су утицале на цивилизацијски ток се дају као супротност Феми.

У завршном делу часа ученици попуњавају електронски упитник како би се прогласио водећи узор датог одељења.

ПРИЛОЗИ:

Линк за упитник у уводном делу часа:

https://drive.google.com/open?id=1wDMI5L4gab5gU-ICn02FB5Tj7kPadiDn_AWp4o3djb8

Покондирена тиква

*Обавезно

Шта је кондир? *

кондор, птица

бокал

биљка

Шта је тиква? *

глава

тикван

биљка

ПРОСЛЕДИ

Линк за упитник у завршном делу часа:
<https://drive.google.com/open?id=1-73yi6UTDdyUAl0Dwshujo6RjrK-Txxhjz9IZ9Eb0IM>

Личности које су мењале историју...

Узори

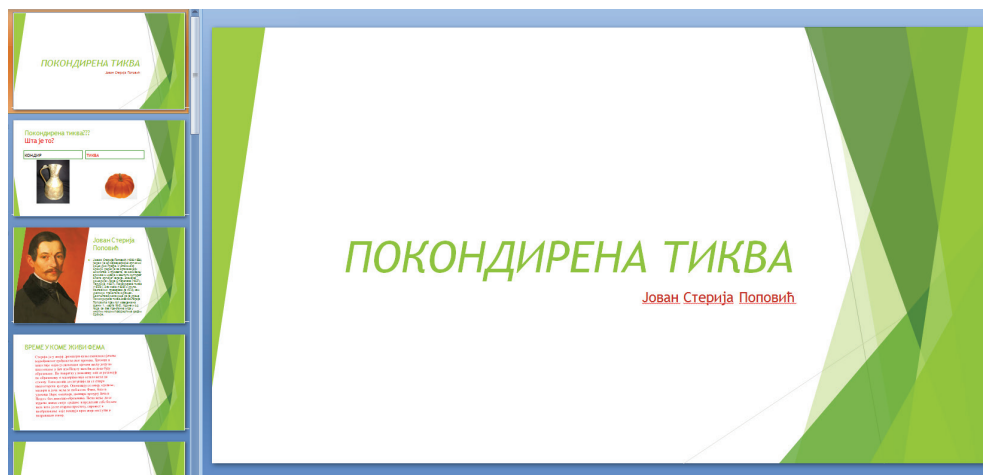
Ко би од понуђених личности могао бити твој узор?

- Иво Андрић
- Никола Тесла
- Стеван Сремац
- Бранко Коцкица
- Драган Николић
- Ана Франк
- Тамара Драгичевић
- Исидора Секулић
- Моша и Тирке
- Бранко Миљковић
- Десанка Максимовић
- Галилео Галилеј
- Алберт Ајнштајн
- Новак Ђоковић
- Ивана Шпановић
- неко други
- Остало: _____

ПРОСЛЕДИ

Презентација која прати час

Текстови:

Прва сцена коју ученици изводе показује однос Феме према ћерки Евици. Ученици уз текст добијају и упутства наставника како да се понашају на сцени. Напредовање у драматизацији текста наставник прати у току целог месеца на часу драмске секције једном недељно.

ДЕЈСТВО ПРВО

Позорје прво

Лица: Фема и Евица

Фема: *Девојко, та ваљда ниси сасвим изгубила мозак. Ни толико не можеш да расудиш да он мој брат бити не може. Ко је још видео да ја овако обучена пођем са њим издртним и јадним; црне му се руке, никаква резона не зна, видиш и сама да се од њега гадиш.*

Евица: *Није тако, мајко.*

Фема: *Каква мајка, ваљда ми није седамдесет лета! Зар ти ниси чула да кћери кажу својој матери мамица?*

Евица: *Али кад сам се тако научила.*

Фема: *То те је научио тај твој уја и други њему подобни; но ја теби кажем девојко, учи се по моди говорити ако мислиш да останеш моја кћи.*

Евица: *Мени је уја...*

Фема: *Опет она уја? Јесам ли ти казала једанпут да он нама не може бити род? Шта ћеш код њега, да му переш судове? Погледај какве су ти руке, кукавицо, канда си најгора паорентина... Нека најми слушкиње ако је рад имати послуге, а не да му ти диринциш.*

Евица: *Он ме нигда није терао радити, али ја сама имам вољу.*

Фема: *Ето ти, исти отац! Тако је и он имао то лудило у глави да ради, па да ради. Нити маре какве се хаљине носе, нити како се господа унтерлондују. Иди, кукавицо, на огледало, погледај се каква си, стојиш као ступа, без мидера и неутегнута.*

Евица: *Ја не могу мидер да трпим, кад се заптијем у њему.*

Фема: *Така дрнда и не може, него које су добро воспитане. (Затеже се) Ја могу, видиш, а теби је тешко.*

Друга сцена коју ученици изводе показује понашање Феми према шегрту Јовану.

Позорје шесто

Јован: *Ево ме, мајсторице!*

Фема: *Гледај опет овог! Сад да не свиснем од једа! (Подбочи се) Море, имаш ли ти памети или немаш? Море, зар ме не видиш како сам обучена. Кад си још овакву мајсторицуу твом веку видео?*

Јован: *Па добро, а што сам ја крив што ме је покојни мајстор тако научио?*

Фема: *Твој је мајстор био, да ти кажем, магараца; ти треба да будеш паметнији.*

Јован: *Шегрт од мајстора?*

Фема: *Дакако, медведе! Видиш и ја како сам се променила. Да знаш, ја ти више нисам мајсторица. Госпођо, фрау фон, или ма... ма..., као врагу Французи кажу, не могу од љутине да погодим.*

Јован: *Шта сте ме дакле звали, ма...мајс... госпођа, хоћу да рекнем.*

Трећа сцена коју ученици изводе показује Фемино понашање према брату Митру.

Митар: *Помози Бог, Фемо.*

Фема: *И овај је дошао да ми смиради нос. (Метне мараму на нос, па се окрене огледалу).*

Митар: *Шта је теби, Фемо? Шта си се нарогушила као патак?*

Фема: *Коми фо! Коми фо, данас имам једну сосбиту визиту. Јокан, ауфшпонен. (Оде)*

Митар: *Шта је овој мојој сестри? Где је Евица? Ког врага, или је полудела или се чини. Какве су то речи: мико! Мико! Канда краве ваби!*

Текст савремених Фема. Ауторско дело наставника.

Прва савремена Фема: „Позз, ја сам Миа! Данас у школи представљам свој нови аутфит. Ја се, као што знате, бавим писањем и модом. Да, креирам, али и пишем. Мој модни блог је хит, прави модни водич за младе; ја ту представљам један life style, појашњавам како треба да изгледа outfit једне младе девојке. Данас човек просто мора да изгледа добро. Да, да, то нам је свима императив!“ (ауторски текст наставника).

Друга савремена Фема: „Ја сам Ниа! И нема ја времена за писање! Ја се у своје слободно време обично сликам. Инстаграм, то се подразумева! Волим да се возим са добрим колима да не бих закаснила на нокте, код фризера. Ја и студирам, неки бизнис. Често касним на предавања, али знам да човек мора да буде образован. Срамота је да човек не зна свих шест падежа. Мислим, стварно. Срамота је да сада у 20. веку, када је већ Тесла измислио електронику, ми не знамо ништа. Мора човек да ради на себи!“ (ауторски текст наставника).

Текст треће савремене Феме је адаптација текста Мирјане Бобић Мојсиловић, „Причај српски да те цео свет разуме“. Ауторски текст М. Б. Мојсиловић објављен је на њеном блогу. Линк за текст у целости је: <https://www.facebook.com/AllMeCosmetics/posts/pri%C4%8Daj-srpski-mirjana-bobi%C4%87-mojsilovi%C4%87pro%C5%A1le-nedelje-matija-be%C4%87kovi%C4%87-napisao-je-/1028877603830984/>

Садржај прилагођеног текста је:

„Да употребимо савремени српски језик, може се рећи свашта-нешто, а да се човек не смори-па, реално! Тако је наш језик, брате, постао-супер. Све остало је смарање, другим речима, смор сморова. Реално! А врх врхова је кад је супер, оно баш топ! Све остало је мрачење и мрак, госпођо-брате, седи доле, један! Иначе, баш нам је кул! И фул фулова. То јест, ко хоће, лако може да буде у фулу. И све тако, свашта-нешто. А кад је нешто хит, то се зове доминација. Ок

је кад је ок, иначе је топ. Реално! Оно, као, кида колико смо постали модерни, то јест ин! Ова прича се може схватити као кул српски језик за почетнике. Како вам се чини!

Кратки текстови ученика о изабраним истакнутим личностима већ су дати у самој припреми.

Литература:

Наташа Станковић-Шошо, Бошко Сувајџић, *Уметност речи*, Читанка за седми разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2012.

Наташа Станковић-Шошо, *Мали речник књижевних термина за основну школу*, Нови Логос, Београд, 2012.

Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1992.

Миодраг С. Лалевић, *Синоними и сродне речи српскохрватског језика*, Нолит, Београд, 1974.

Материјал са семинара *Бесплатна виртуелна учионица*, кат. број 596-20/2014, од 28. 4. 2014. (на семинару савладана израда електронског упитника и презентације).

Материјал са семинара *Креативна будућност кроз креативно дете (методе и технике развоја креативности)*, кат. број 860-351/2012 од 9. 5.2012.

Материјал са семинара *Тумачење драмског дела у настави*, кат. број 860-679/2012, 9. 5. 2012.

Методички коментар

Представљена методичка припрема доноси инвентивно осмишљен приступ датом драмском тексту, уз сврсисходну употребу савремене технологије, наглашен васпитни ангажман, актуелизацију и изразиту укљученост ученика, како у припремним активностима, тако и у самој реализацији часа.

Милица Стојиљковић
ОШ „Предраг Девеџић”, Врањска Бања

ЛЕКСИЧКЕ И СЕМАНТИЧКЕ ВЕЖБЕ

I ОПШТИ ПОДАЦИ

Назив школе:
Датум:
Разред: Шести
Наставник:

II ОПШТИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ

Наставни предмет: Српски језик
Редни број часа у школској години: 49.
Наставна област: Језичка култура
Наставна јединица: Лексичке и семантичке вежбе
Тип часа: Усмено изражавање

III ОСТАЛИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ

Наставне методе: Дијалoшка, истраживачка, текст-метода, монолошка

Облици наставног рада: Фронтални, индивидуални, рад у пару, групни рад

Наставна средства: Хамер-папир, лингвостилистички предложак

Наставни објекат: Учионица

Образовни стандарди:

СЈ.1.1.5. Проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима.

СЈ.1.2.8. Примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима.

СЈ.1.3.4. Препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи.

СЈ.1.3.21. Разуме значај књижевног језика за живот заједнице и за лични развој.

СЈ.2.1.1. Чита текст користећи различите стратегије: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, извршавања различитих задатака, решавања проблема); читање ради уживања.

СЈ.3.2.5. Зна и доследно примењује правописну норму.

Литература:

За наставнике:

Павле Илић, *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*, Змај, Нови Сад, 2003.

Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.

Зона Мркаљ, *Српски језик 6, приручник за наставнике*, Klett, Београд, 2013.

Душка Кликовац, *Граматика српског језика (за основне школе)*, Српска школска књига, Београд, 2008.

За ученике:

Весна Ломпар, *Српски језик 6, граматика*, Klett, Београд, 2010.

Наташа Станковић Шошо, Весна Ломпар, *Српски језик 6, радна свеска*, Klett, Београд, 2010.

IV НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Образовни циљеви: Поступно и систематично упознавање српског језика, уочавање језичких појава и усвајање термина, проширивање знања о лексичким и семантичким појавама, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима матерњег језика.

Васпитни циљеви: Развијање вољне активности и стваралачке способности ученика, подстицање радозналости ученика, развијање љубави према књижевном језику и дијалекту, уочавање богатства српског језика.

Функционални циљеви: Оспособљавање ученика за служење књижевним језиком у свим његовим видовима, развијање појачаног осећаја за језик и језички израз, подстицање ученика на маштовитост, оригиналност и креативност, повезивање знања и закључивање, побуђивање такмичарског духа, активна сарадња у групи.

V ТОК ЧАСА

Уводни део часа

Уводни део часа започињемо игром која је у функцији мотивације за најаву наставне јединице. Делим ученицима одштампане слике девојчица/дечака у зависности од тога да ли је пар из клупе особа мушког или женског пола. На тим сличицама остављено је довољно места како би испунили задатак. Док делим сличице, ученицима јасно објашњавам задатак који имају – навести што више особина које уочавају код свог пара из клупе. (Ученици који седе сами, бирају особу из одељења чије ће особине навести.)

Предвиђено време за рад је два минута. Након тога, ученици се јављају да читају особине својих другова. Овим задатком поспешује се обогативање речника – ученици слушају особине својих другова, те допуњују на својим папирићима и на тај начин проширују свој лексички фонд.

Најављујем наставну јединицу и бележимо наслов на табли и у свескама за школски рад.

Оперативни део часа

Оперативни део часа започињемо објашњавањем појмова *лексика* и *семантика*. Лексика је скуп свих речи једног језика. Семантика је наука која се бави значењем речи. Ученици бележе појмове, а ја на табли.

Делим ученицима наставне листиће на којима се налазе задаци за вежбање предвиђени за овај час.

1. У следећем одломку из песме, на основу разлике у изговору једнако написаних речи, уочи значење тих речи, тј. којој врсти припадају.

Годишње доба

Душан Матић

У прòлеће нешто прòлѣћѣ

Лѣти све лѣти

У јесен све је сенка

Зими нешто зими.

пролеће - именица

пролеће - _____

лети - _____

лети - _____

зими - _____

зими - _____

Након индивидуалног рада, фронталним обликом проверавам тачност одговора. Ученици уочавају да су ове речи исто написане, али имају различито

значење; упућујем их да се такве речи називају хомоними, што потом бележе у свескама, а ја на табли (* ХОМОНИМИ – РЕЧИ ИСТОГ ОБЛИКА, АЛИ РАЗЛИЧИТОГ ЗНАЧЕЊА (ИСТО СЕ ПИШУ, А РАЗЛИЧИТО ИЗГОВАРАЈУ).

2. Пронађи речи истог или сличног значења наведеним речима:

немаштина~ _____
ученик~ _____
говорити~ _____
кретати се~ _____
бесан~ _____
смирен~ _____

Фронталним обликом рада проверавам(о) тачност одговора. Овакве речи у српском језику називају се синоними (* СИНОНИМИ – РЕЧИ РАЗЛИЧИТОГ ОБЛИКА, А ИСТОГ/СЛИЧНОГ ЗНАЧЕЊА). На табли и у свескама бележимо дефиницију.

За трећи задатак потребни су ученици-добровољци. Испред табле излази десеторо ученика, док остали посматрају. Насумичним одабиром делим им папире у боји на којима се налазе појмови супротног значења окренути наопако како се не би видели појмови (једна боја – један појам, друга боја – његов антонимски пар; пр. весео – тужан). Објашњавам ученицима циљ овог задатка – што пре пронађи реч супротног значења и груписати се у пару, у једном углу учионице. Победник је група која се прва повеже. Остали ученици бележе појмове на наставним листићима.

На овај начин, уз помоћ игровне методе, ученици-учесници, али и ученици-посматрачи се забављају и усвајају појам антонима. Након урађеног задатка упућујем ученике да се речи супротног значења називају антоними, што истичу у свескама црвеном хемијском у виду дефиниције – * АНТОНИМИ – РЕЧИ СУПРОТНОГ ЗНАЧЕЊА.

3. Напиши речи супротног значења:

висок – _____;	весео – _____;
леп – _____;	спреман – _____;
јак – _____;	истина – _____.

4. На основу понуђених слика, са другом из клупе, одредите назив предмета и разврстајте у колоне (речи које значе нешто умањено или речи које значе нешто увећано):

Умањенице	увећанице

* ДЕМИНУТИВ

* АУГМЕНТАТИВ

Након извршене провере одговора, бележимо појмове деминутив и аугментатив на табли и у свескама (* ДЕМИНУТИВ – речи које значе нешто умањено; умањенице и * АУГМЕНТАТИВ – речи које значе нешто увећано; увећанице).

Следећи сегмент часа предвиђен је за рад по групама. Размештам ученике како би формирали групе и делим им наставне листиће на којима се налази текст на дија-

лекту (призренско-тимочком). Испод текста стављене су слике појмова које треба заменити. Група која прва уочи речи које се могу чути у нашем локалном говору, а именице замени књижевним облицима, победник је.

5. Текст: Од пенџер гледам кој што работи. Жена ми копа мумуруз, а ја сам гу послаја за кромит и бостан. Све сам на астал припремија. Док сам то радија, џопке и све остало сам си замазаја по мене. Зато оточ је баба по мене викала. Због све тој сам се посрамија, али у башчу ни д'н-д'н'с не излазим.

Задатак: Следећи текст садржи речи на нашем локалном говору (дијалекту). Уз помоћ слика одредите именице које су написане нестандарним обликом и замените их књижевним.

Бонус-затак: Подвучите и остале облике који су на дијалекту.

Свака група добија исти текст и око пет минута за рад. Док ученици извлаче некњижевне речи, шетам се између клупа и упућујем им сугестије, уколико је потребно. Група која је прва урадила победник је у случају да је све предвиђене речи уочила и заменила књижевним. Одређена група чита одговоре, остале проверавају са својим члановима, те допуњују/коригују одговоре.

На овај начин, осим групног рада који подстиче солидарност и осећај припадности, међу ученицима се развија и такмичарски дух, који им је посебно интересантан.

Након урађене вежбе, ученике упућујем у то да се овакве речи називају некњижевне речи; у некњижевне речи спадају дијалектизми, жаргонизми и позајмљенице. У нашем тексту налазе се примери дијалектизама, али и позајмљеница. Наводимо по један пример за сваку врсту, поред поделе коју бележимо на табли и у свескама. (НЕКЊИЖЕВНЕ РЕЧИ: 1. ДИЈАЛЕКТИЗМИ (џопка); 2. ЖАРГОНИЗМИ (кева); 3. ПОЗАЈМЉЕНИЦЕ (фудбал)).

У последњем сегменту оперативног дела часа ученици добијају задатак у којем је потребно схватити значење израза из леве колоне и повезати их са оним у десној. Могућност рада у пару.

6. Пронађи значење следећих израза из леве колоне одговарајуће значењима у десној колони и повежи их линијама.

Тражи длаку у јајету. Док трепнеш оком. Лупиће главом о зид. Млатити празну сламу. У свакој чорби мирођија. Узели га на зуб. Соли му памет. Превео га жедног преко воде.	Бавити се узалудним послом Оговарају га, не воле га Насамарио га За час, на брзину Тражи оно и чега нема Непромишено и брзо поступа Онај ко се свуда и у све уплиће Саветује те преко мере
---	---

Ученици усвајају нови појам – фразеологизам (* ФРАЗЕОЛОГИЗМИ – УСТАЉЕ-НИ ИЗРАЗИ У ЈЕЗИКУ).

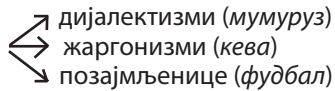
Завршни део часа

У завршном делу часа обнављамо знања са данашњег часа. Јавља се неколико добровољаца да изађу испред табле. Сваком од њих делим папире у боји на којима се налазе исписани појмови које смо употребљавали (хомоними, синоними, антоними, деминутиви, аугментативи). На хамер-папиру исписани су стихови о појмовима које би требало довршити понуђеним одговором (ученици који држе папире). Када се да тачан одговор, ученик са тим појмом прилази до хамер-папира и лепи тачан одговор у том реду.

- Речи истог облика, а различитог значења, сад то „сними” – зову се _____.
- Речи различитог облика, а истог/сличног значења, сада знамо и ми – зову се _____.
- Са речима које имају супротно значење морамо бити фини, то су _____.
- Речи које значе нешто умањено на нашој „језичкој њиви” зову се _____.
- Од главе је главурда и ми за то нисмо криви, такве речи зову се _____.

За домаћи задатак урадити вежбања у *Радној свесци* на стр. 100–102.

Изглед табле

Лексичке и семантичке вежбе	
Лексика – скуп речи једног језика Семантика – значење речи	
*антоними *хомоними *синоними *деминутиви *аугментативи	Некњижевне речи * фразеологизми
102.	ДЗ: <i>Радна свеска</i> 101,

ПРИЛОЗИ

Наставни листић 1

1. У следећем одломку из песме, на основу разлике у изговору једнако написаних речи, уочи значење тих речи, тј. којој врсти припадају.

Годишње доба

Душан Матић

У пролеће нешто пролеће

Лети све лети

У јесен све је сенка

Зими нешто зими.

пролеће - именица

пролеће - _____

лети - _____

лети - _____

зими - _____

зими - _____

2. Пронађи речи истог или сличног значења наведеним речима:

немаштина~ _____

ученик~ _____

говорити~ _____

кретати се~ _____

бесан~ _____

смирен~ _____

3. Напиши речи супротног значења:

висок – _____;

леп – _____;

јак – _____;

весело – _____;

спреман – _____;

истина – _____.

4. На основу понуђених слика, са другом из клупе, одредите назив предмета и разврстајте у колоне (речи које значе нешто умањено или речи које значе нешто увећано):

Умањенице	увећанице

6. Одреди(те) значење израза из леве колоне са значењима у десној колони и повежи(те) их линијама.

Тражи длаку у јајету.
 Док трепнеш оком.
 Лупиће главом о зид.
 Млатити празну сламу.
 У свакој чорби мирођија.
 Узели га на зуб.
 Соли му памет.
 Превео га жедног преко воде.

Бавити се узалудним послом
 Оговарају га, не воле га
 Насамарио га
 За час, на брзину
 Тражи оно и чега нема
 Непромишено и брзо поступа
 Онај ко се свуда и у све уплиће
 Саветује те преко мере

Наставни листић 2

астал

ТЕКСТ

Од пенџер гледам кој што работи. Жена ми копа мумуруз, а ја сам гу послаја за кромит и бостан. Све сам на астал припремија. Док сам то радија, џопке и све остало сам си замазаја по мене. Зато оточ је баба по мене викала. Због све тој сам се посрамија, али у башчу ни д`н-д`н`с не излазим.

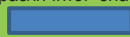
ЗАДАЦИ: Следећи текст садржи речи на нашем локалном говору (дијалекту). Уз помоћ слика одредите именице које су написане нестандартним обликом и замените их књижевним.

Бонус-задатак: Подвучите и остале облике који су на дијалекту.

Изглед сличица са почетка часа:

Изглед хамер-папира

 * Речи истог облика, а различитог значења, сад то „сними“ – зову се .

* Речи различитог облика, а истог/сличног значења, сада знамо и ми – зову се _____.

* Са речима које имају супротно значење морамо бити фини, то су _____.

* Речи које значе нешто умањено на нашој „језичкој нјиви“ зову се _____.

* Од главе је главурда и ми за то нисмо криви, такве речи зову се _____.

ЕВАЛУАЦИЈА ЧАСА

Часу присуствовали:

Методички коментар

Ова припрема илуструје игровне методе и креативан рад на часу чиме се разбијају стереотипи о сувопарној настави граматике. Спајање језичке теорије и праксе доприноси развоју језичких компетенција код ученика.

Јелена Ћетковић
ОШ „Карађорђе“, Горњи Матејевац
Весна Андрејевић
ОШ „Стеван Синђелић“, Каменица

ДНЕВНИК АНЕ ФРАНК

Наставни предмет: Српски језик

Наставна тема: У вихорима рата

Наставна јединица: *Дневник Ане Франк*

Разред: седми

Време: два часа

Наставне методе: дијалогска, монолошка, демонстративна, истраживачка, хеуристички разговор, интерактивна (галеријска шетња)

Облици рада: групни, индивидуални и фронтални

Образовни циљеви: дефинисање и усвајање појма дневника као књижев-нонаучне врсте; увођење ученика у потпунију анализу лика (унутрашњи монолог, физичке и карактерне особине, поступци); упућивање ученика у друштвеноисторијску условљеност уметничког дела и однос писца према друштвеној стварности; подстицање ученика на усвајање појма *психолошко*; разумевање естетске улоге приповедања у првом лицу.

Васпитни циљ: развијање патриотизма и васпитавање у духу мира и сарадње међу људима; грађење моралних ставова кроз вредновање поступака јунака; развијање љубави према књижевности и стварање читалачких навика; подстицање уметничког доживљаја код ученика и емпатије за дело; охрабривање ученика да изражавају своје мишљење.

Функционални циљеви: прецизним задацима оспособити ученике за самосталан и тимски рад; подстицати развијање вештине уочавања, тумачења и закључивања; оспособити ученике за емотивни доживљај књижевног дела; подстаћи истраживачки рад (учешћем у припреми јавног наступа, изради презентација, блога) и рад у групи; оспособити ученике да користе интернет у образовне сврхе; научити ученике да разликују битно од мање битног; оспособити их за самосталну интерпретацију усвојеног садржаја монолош-ком и дијалогском методом; кроз презентовање рада група, створити поузда-но језичко испољавање ученика и то у свим облицима језичког изражавања (као говорници, саговорници, писци, слушаоци); подстицање на читање књи-жевних дела.

Стандарди:

- СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи,
- СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима,
- СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима,
- СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...,
- СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе,
- СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела,
- СЈ.2.1.1. стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања,
- СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања,
- СЈ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник, путопис и научно-популарне текстове;
- СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту,
- СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже.

Активност наставника: Наставнице договарају време и техничке услове реализације часа са кустосом Меморијалног музеја „12. фебруар“; ученицима дају задатке и упутства како да их ураде, прате рад ученика и воде рачуна да сваки ученик добије задатке према личним способностима и интересовањима, као и о томе да сви узму равноправно учешће у припреми и извођењу часа. Осим тога, показују ученицима како да израде презентације на Гугл диску, прате њихову израду, објашњавају, усмеравају и координирају рад ученика. Наставнице покрећу блог и на њему објављују садржаје који ученицима могу бити корисни и занимљиви, постављају садржаје које ученици припремају за реализацију часа.

Активности ученика: Ученици читају одломке романа *Дневник Ане Франк* и првих 35 страница романа, а по личној одлуци и цео роман. На Гугл диску израђују презентације у групама, презентују друговима своје радове. У књигу утисака бележе свој доживљај логора у Меморијалном музеју „12 фебруар“. Сарађују са наставницама у изради блога намењеног теми *У вихорима рата*. Осим тога, на другом часу лепе слике, тумаче текст у контексту постављених задатака, износе своје мишљење, учествују у галеријској шетњи.

Корелација: историја и географија

Наставна средства: лектира, видео-бим, рачунари, картони у боји, слике

Уводне активности

Припреме за реализовање часа почеле су две недеље пре самог извођења часа. У припремним активностима наставнице су посетиле Меморијални комплекс „12. фебруар“, тј. логор на Црвеном крсту у Нишу и у договору са кустосом музеја планирале активности које ће бити изведене у логору, а све у циљу приближавања тематско-идејне суштине текста, схватање историјских и друштвених околности у којима је настао *Дневник Ане Франк*. То је подразумевало договор о приказивању кратког документарног филма о самом логору, обилазак логора у пратњи кустоса који је разговор водио и у правцу холокауста, и на крају презентацију радова ученика у модерно опремљеној пројекционој сали (сала поседује интерактивну таблу).

Пратећи савремене трендове у образовању, што подразумева излагање из учионица и постављање деце у нову улогу истраживача, аутора и сарадника у пројекту, као и њихово повезивање преко друштвених мрежа, сматрале смо да је неопходно повезати се и у директном контакту нарочито када су у питању школе из непосредног суседства.

Како се наставна тема Други светски рат и холокауст у оквиру наставе историје обрађује тек у другом полугодишту осмог разреда, наставнице су на часовима додатне наставе овај период ученицима приближиле кроз лични доживљај логора Аушвиц фотографијама и снимцима са свог путовања.

С обзиром на то да су у питању пројектни часови као и амбијентална настава, ученици су у складу са својим могућностима, мотивисаношћу и интересовањима, добили припремне истраживачке задатке које су израђивали у групама и уз подршку наставница.

Први час

Ученици су са наставницама дошли у Меморијални комплекс „12. фебруар“ у Нишу и у првој фази посете погледали кратак документарни филм о Концентрационом логору Црвени крст, упознали се са чињеницама везаним за оснивање логора, ко су били заточеници (осим Срба и Рома у логору је страдао и велики број Јевреја), о неподношљивом животу логораша, сазнали да је једна група логораша организовала бекство из логора 12. фебруара 1942. године, видели сведочења људи који су преживели заточеништво у овом логору. После пројекције ученици и наставнице су кренули у обилазак музејског комплекса и у пратњи кустоса музеја обишли зграду у којој су били смештени логораша, ћелије-самице, погледали поставку – изложене фотографије, личне предмете и документа заробљеника, сведочанство једног тешког времена у историји не само српског народа него и осталих народа, које је захватила недаћа Другог светског рата. Овде су ученици доживели реалистичан сусрет

са страхотама логора, а нарочит утисак су оставиле ћелије на чијем поду је бодљикава жица. Наставнице су ученике приликом обиласка усмериле на то да обрате пажњу на укупну атмосферу логора, логорске зграде и посебно на атмосферу дела где су ћелије самице. На мрак, тесан простор, жице, поруке логораша урезане на зидове, на мале округле отворе у крову и трачак светлости који пролази кроз њих. Поједини ученици су ушли у ћелије, што је појачало њихов доживљај атмосфере логора.

Ученике упућујемо да у књигу утисака упишу свој доживљај логора.

Повратак у пројекциону салу, нашу учионицу за овај час, у којој водимо разговор о утисцима које је на ученике оставила посета, обилазак логора.

Напомена: Због специфичности часа (боравак у простору Меморијалног комплекса, пројекција филма, обилазак музејске поставке, разговора са кустосом, и других фактора) временска организација првог часа се не може прецизно дефинисати, па ни фазе часа нису прецизиране. Припрема стога садржи оријентациону процену.

Уводни део часа (10 минута)

Наставнице воде разговор са ученицима о доживљају који су понели из просторија логора.

Где смо се данас нашли? Шта су видели? Шта је оставило најјачи утисак на њих? У великој соби, у којој је било смештено и више од стотину логораша, на поду је слама. Чему је она служила? Шта су запамтили од онога што су чули од кустоса музеја? На спрату се налазе ћелије-самице. Шта су доживели улазећи у њих? Којим чулом су најснажније доживели логор? За које концентрационе логоре су ученици чули? Шта знамо о њима? Ко је и зашто правио логоре? Кога су Немци слали у те логоре? Зашто?

Поновно наглашавамо да је са ученицима на часовима додатне наставе, као један од припремних задатака за наставника, вођен разговор о холокаусту и ученици су, иако из историје још не уче Други светски рат и фашизам, упућени у терминологију и историјске чињенице.

Главни део часа (25 минута)

Наставнице најављују циљ данашњег часа. Ученици су се нашли међу зидовима логора да би осетили део ратне атмосфере и страхоте кроз које су заробљеници прошли. Скрећемо пажњу на то да Логор „12. фебруар” није један од радних логора где је ужас рата већи и страшнији. У једном радном логору, мада то не сазнајемо из дела, завршила је јунакиња и уједно аутор дела које обрађујемо. Реч је, наравно, о Ани Франк и делу *Дневник Ане Франк*.

Наставнице саопштавају да су три групе ученица из двеју школа спремиле

презентације којима ће представити садржај дела, објаснити књижевнотеоријске појмове везане за дело као и пут који је дневник прошао до објављивања.

Прва група

Прва наступа група чији су чланови, иначе, прочитали дневник у целости. Излагање ученици започињу питањем шта је дневник и ко га обично пише, а онда пратећи слајд по слајд упознају слушаоце са биографијом јунакиње и ауторке дела, одређују књижевни род и врсту дела, представљају чланове породица Франк и Ван Дан, локализују дело. У наставку презентације ученице у најкраћим цртама, компаративном анализом, показују Анин начин живота у почетку дела и касније. Кроз одабране примере (један део њих је из одломка у читанци) наглашавају да је са променом начина и услова живота дошло и до промене њеног психолошког стања. На крају наводе када је написала последњи део дневника и изражавају публици захвалност на пруженој пажњи. Током презентовања, наставници према потреби помажу ученицама, а после тога покрећу разговор.

Ана Франк је рођена у Франкфурту у Немачкој. Како се нашла у Амстердаму? Какав је био њен живот у почетку? Наведите један пример који то потврђује (ученици су читали првих 35 страна дневника, а и гледали филм који је постављен на блог). Шта је условило промену њеног психолошког стања? Зашто Ана поткровљу куће даје назив Тајно скровиште? Зашто по скровишту ходају боси, шапућу? Колико се филм и литетарно дело преплићу и слажу у причи о Ани Франк? Шта је у филму другачије представљено? Колико је гледање филма помогло да се разуме судбина не само Ане и њене породице, него и свих људи које је Хитлер прогласио за непријатеље?

Ана Франк се са породицом склонила из Немачке после доношења Нирнбершких закона који су јасно заступали идеју антисемитизма. Амстердам је у том периоду, непосредно после 1934. године, био сигурно уточиште за њу и њену породицу. Почетак *Дневника* осликава радосну и прилично живахну особу, која изузетно воли да прича и због тога упада у конфликт са професором, а опет захваљујући својој речитости успева да се извуче из њега. Она је девојчица као и све данашње девојчице у томе што се спрема да прослави рођендан у биоскопу, прича и размишља о симпатијама, ужива у несташлукима. Све се то мења са бежањем у Тајно скровиште. Плеоназам у његовом називу појачава утисак изолације који је присутан у остатку *Дневника*. У страху, да не би привукли пожњу погрешних на себе, Ана и осталих седам житеља поткровља ходају на врховима прстију, гледају кроз прозор иза завесе.

Друга група

Ради припреме презентовања рада друге групе, наставнице подсећају да је претходна група рекла да дневник Ане Франк спада у епска дела. У вођеном

разговору сазнајемо разлоге за то тврђење. Дело садржи развијену причу у којој јунакиња приповеда и описује догађаје и људе, свој замршени живот препун успона и падова. Специфичност овог дела огледа се и у врсти којој припада.

Ученице враћају слушаоце на појам дневник, подсећајући их на уводни разговор и закључке. Показују фотографије Аниног дневника, а затим пратећи слајдове објашњавају порекло и основно значење речи дневник, уводе појам *епистола* и наводе одлике дневника, стављајући акценат на појмове документарна вредност и књижевнонаучне врсте. Разговор после презентације има за циљ потпуније тумачење и усвајање књижевнотеоријских појмова.

Како сте разумели да дело припада књижевно-научном стилу? Зашто се дневник не може узети као апсолутни извор чињеница? Шта значи појам субјективност у контексту дневника? Зашто је дневник интимне природе?

Књижевнонаучне врсте, а ту спада и дневник, имају одлике и научног, а и литерарног стила. Као научно дело пружа чињенице о познатим личностима, догађајима које је аутор можда сам видео или учествовао у њима. Са друге стране, ове врсте су стилски изузетно богате, хармоничне, обилују мноштвом стилских фигура и јако су субјективне. Управо због субјективности и емотивности у виђењу друштвене стварности и догађаја не могу се узети као поуздани извор информација. Чињеница да дневник писац намењује пре свега себи и да носи лични исповедни тон, чини га интимним те стога и непоузданим документом.

Трећа група

Задатак ове групе био је да кажу како је дневник дошао до читалаца. Кроз ПП презентацију *Пут Дневника Ане Франк* ученице су испричале причу о судбини дела, а самим тим и о судбини Ане и њене породице. Дневник је објавио једини преживели члан породице, Анин отац Ото, који је на повратку из логора добио Анин дневник од Мип. Ученице су истакле и да је дневник од првог објављивања 1947. године прошао кроз фазу различитих верзија (Анина и очева), негирања, затим проверу аутентичности, до тога да је објављен на многим светским језицима и постао широко позната књига. Тиме се, у ствари, и испунила Анина жеља да једног дана буде писац. Овај део часа је презентација онога што је урађено, без додатног разговора, али ако је ученицима посматрачима остало нешто нејасно, или желе да сазнају нешто више, ученице их могу упутити на изворе података за припрему ове презентације (интернет и др.).

Завршни део часа (10 минута)

На овом часу је у сали седело 40 ученика распоређених у 7 редова. Тако су и подељени у групе са задатком да напишу утисак о данашњем дану проведенем у логору. Писање је ограничено, троминутно, прелази се на читање

утисака и избор најупечатљивијег који ће бити уписан у Књигу утисака. На крају часа подсећамо ученике да је следећи час обраде овог дела у учионици у матичним школама и да ће се наставити рад на конкретним одломцима у Читанкама.

Други час

Уводни део часа (7 минута)

Да би се остварила успешна мотивација ученика за час као и да би се постигла неопходна емпатичност за књижевно дело, наставник пушта песму Леонарда Коена, *Плеши ме до краја љубави*. Наставник објашњава ученицима пут настанка песме. Наиме, Коен је песму написао мотивисан страшном судбином музичара који су били приморани да испред крематоријума и гасних комора свирају најлепше композиције док хиљаде људи пред њима иде у смрт. Управо због тога су музичари, иако у бољем положају у неким логорима, најчешће извршавали самоубиство. Подсећамо се претходног часа и доживљаја рата који смо имали у Меморијалном центру „12. фебруар“.

Где смо јуче били? Шта смо обишли? Шта смо у логору видели? Ког историјског периода смо се подсетили? Зашто смо посетили логор?

Покретање ретроспективе претходног дана, враћа ученике у слике Другог светског рата и ствара полазиште за анализу одломка у читанци. Подсећамо да је и Ана Франк живот окончала у логору и тако поделила судбину милиона Јевреја.

Ради потпунијег враћања у доживљај посећеног логора, наставнице су на блогу, направљеном са циљем да се сачувају садржаји које су спремили ученици и наставници, везаном за наставну тему У вихорима рата (то је уједно и назив поста објављеног на блогу <https://umenje.blogspot.rs/>) већ поставиле фотографије ученика снимљене у логору претходног дана. У пролазу кроз гиф, заустављамо се код двеју фотографија. Прва приказује ентеријер логора и ту се подсећамо чулног доживљаја логора (мириса влаге и мемле, хладноће која долази из зидова, непријатности). Поново оживљавамо сазнање да рат доноси само страхоту, а да живот за његове учеснике, у једном градацијском низу ужаса, врло често, престаје одвођењем у логор. Указујемо на то чињеницом да је Ана прекинула писање дневника у тренутку када је одведена у Берген-Белзен.

Следећа фотографија код које се заустављамо приказује ученике у тумачењу књижевнотеоријских појмова. Наставник пита ком књижевном роду, а онда и којој књижевној врсти припада дело. Посебну пажњу посвећујемо појму *дневник*. Наставник поставља питање зашто дневник може имати докумен-

тарну вредност, а потом и зашто се не може узети као апсолутно поуздан извор чињеница. Задржавамо се на тумачењу тврдње да је дневник интимне природе. Наставник поставља питање шта значи појам интимно у спреси са дневником. Очекивани и добијени одговор је да је дневник аутор наменио само себи и да зато носи искрени лични доживљај као и потпун приказ емотивног стања, ставова, размишљања...

Конкретно везивање за текст подстичемо питањима која имају за циљ прецизну локализацију радње дела.

У ком граду се дешава радња дела? Шта је Тајно скровиште? Ко се налази у њему? Зашто?

Подсећамо на чињеницу да одломак, као и дело у целини, приказује Анин живот у Амстердаму, у поткровљу једне зграде или како га је она назвала Тајном скровишту. Наводимо и чињеницу да Тајно скровиште представља намерно и добровољно заточеништво породице Франк, а све са циљем да избегну застрашујућу судбину Јевреја.

Главни део часа (28 минута)

Након уводног разговора наставник позива ученике да у читанкама пронађу одломке из *Дневника Ане Франк* и да се спреме за слушање, тј. читање текста и тако заједно још једном прођу кроз Анин доживљај света и положаја у ком се наша.

Са оловком у руци (ученици добијају задатак да подвуку непознате речи мада се очекује да на основу јасног контекста у ком су употребљене могу да одреде, разумеју њихово значање) слушају интерпретативно читање .

Након читања, наставник прави кратку паузу пружајући тако ученицима могућност да у тишини доживе прочитани одломак, а онда поставља питања која артикулишу доживљај текста и подстичу интелектуалну ангажованост.

Која је осећања у вама одломак пробудио? Шта је у тексту подстакло таква ваша осећања? Колико Ана има година у тренутку када пише? Како њене године утичу на језик дела (разумљивост текста)? Која страна реч присутна у првом дневнику, ипак, није честа у речнику ученика седмог разреда? На маргини поред текста налази се објашњење. Како сте разумели њено значење? Како је време проведено у тајном скровишту утицало на Анино психичко стање?

Текст буди снажно осећање туге и потиштености, као и узнемирености. Таква осећања су побуђена чињеницом да Ана живи у непрестаном страху, да су јој ускраћене многе животне радости као и најобичнија људска права и слободе, попут слободе кретања. Питањем колико Ана Франк има година, подсетили

смо ученике да је сам писац дела њиховог узраста и тако још више приближавамо ученике књижевном лику, што уједно продубљује идентификацију и подстиче снажнији доживљај положаја јунакиње дела. Уједно се скреће пажња и на то да је захваљујући узрасту језик којим Ана пише јасан, и читаоцу седмог разреда разумљив. Ипак, издвајамо реч *депресија* и након тумачења њеног основног значења, преносимо на ниво текста, враћајући се на животни положај у коме се јунакиња нашла. Осим ускраћивања слобода и права, подсећамо се и тога да је у изолацији Тајног скровишта Ана провела две године (од 9. јуна 1942. до 4. августа 1944) што свакако води у потиштеност, безвољност или како каже сама јунакиња, депресију.

Следећи корак је подела ученика на групе и то тако што сваки ученик извлачи по папирић са једним од датума који носе одломци дневника. Према датумима дневника ученици су подељени у четири групе, тј. у онолико група колико је дневника у читанци. У свакој групи су по четири ученика.

Пошто су ученици заузели места у оквиру група, наставница их позива да још једном летимично прочитају дневник са датумом своје групе и тако се подсети садржаја конкретног записа у оквиру ког ће имати задатке. Предвиђено време за ову активност је један минут.

По истеку договореног времена (наставник прати да ли је оно довољно или га треба продужити) свака група ученика, према садржају текста бира картон одговарајуће боје који ће користити са заједнички рад. Ученици бирају и сличице (наставник их је већ спремио) које се уклапају у садржај њиховог одломка и лепе за изабрану боју картона.

Шта вас је руководило да изаберете једну од понуђених боја? Зашто су изабрали одређену боју (црвену, зелену, жуту и црну)? Наведите доказ који оправдава ваш избор. Шта закључујемо о емотивном стању Ане Франк, с обзиром на то да сте бирали различите боје за свој рад?

Боја картона за рад била је условљена емоцијама Ане Франк. Свака група је изабрала другачију боју, што наводи на закључак да су расположења у којима се Ана налазила била променљива. Црна боја припала је првом запису у коме је Ана депресивна и у сталном страху. Том су картону ученици придружили и комадиће плавог папира као и слике Тајног склоништа и зграде у којој се оно налази. Тегет је боја дневничког записа са датумом 12. фебруар 1944. јер га испуњава чежња, а сличице замишљене девојчице и школе представљају визуелни одраз текста. Зелене или жуте боје је дневник написан једанаест дана касније, 23. фебруара 1944. Боје су мотивисане доласком пролећа и позитивним мислима. Ученици су за овај картон изабрали сличицу отвореног прозора. За последњи дневнички запис (16. март 1944) ученици су изабрали црвену боју, сличицу наговештаја пољупца јер је садржај дневника испуњен мислима о љубави.

Након ових, врло кратких образложења, свака група добија следеће задатке: подвуците кључне речи у дневнику; одредите емоције које се јављају у тексту; пронађите и подвуците стилске фигуре, а затим одредите њихову функцију у тексту.

Наставник подсећа ученике да изаберу представника који ће презентовати заједнички рад. Ученицима се за ову активност даје 10 минута. Током рада у групама наставник прилази ученицима и помаже, у складу са њиховим потребама.

Извештај о раду група (15 минута)

Прва група

Излагање резултата заједничког рада се изводи хронолошким редом. Прва је група са датумом дневничког записа 8. новембар 1943. Њихов је текст био и најзахтевнији те се њима током рада највише помагало, а и дало више времена за разговор. Очекивало се да ће група за приказ емоција издвојити речи депресија, страх, очај, туга... неке од наведених речи су и кључне. Група је у свом тексту имала и врло развијену метафору, те се на њеном објашњењу дуже задржавамо. Након излагања ученика наставник покреће и води разговор следећим питањима:

Неке од кључних речи текста чине и речи за емоције (депресија, страх). Зашто? Имајући у виду околности у којима се Ана налази, шта условљава њену депресију? Како се бори против ње? Шта у Ани буди страх? Који догађај то показује? Шта представљају речи „после рата“? На вашем картону се нашао и комад плавог папира. Зашто сте га додали? Кога представља „комадић плавог неба“, а кога „тамни облаци“? Како сте разумели да се круг око њих све више сужава?

С обзиром на то да је дневник изразито интимне и исповедне природе, носилац је психолошког стања, расположења, у којима се Ана налази. То условљава и чињеницу да су неке кључне речи уједно и речи које показују емоције у којима се она налази. Закупљена сталним ишчекивањем, окружена атмосфером испуњеном страхом и очајем, и сама јој подлеже. Борећи се са свом том негативношћу, спас налази у читању, међутим, страх је у њој стално присутан. То нарочито показују њене неконтролисани физичке реакције (бледило, мучнина и лупање срца), које је осетила због нечијег неочекиваног снажног звоњења. Сlike у којима види запаљено Тајно скровиште и одвајање од породице, непрестано је прате и скоро пророчки најављују оно што се заиста и десило. Један од кључних израза је и „после рата“, присутан са мало, али ипак довољно идеје о нади да за њих можда постојати и сутра. Њих осморо у тајном скровишту Ана види као комадић плавог неба у коме небо и плава боја носе симболичко значење пространства, слободе, смирености. Тешки, црни облаци са друге стране сужавају њихов простор у свој својој негативности и

у метафоричком значењу наговештавају њихов извесни крај и безизлазност положаја у коме се налазе. Комадић плавог неба и тамни тешки облаци су уједно и кључни изрази у које се слива суштинска слика положаја породице Франк.

Друга група

Друга група је за свој рад изабрала тегет папир јер су емоције и кључне речи на прелазу из депресивног стања у видљиву позитивност. Емоције које боје дневник ове групе су чежња, узнемиреност, збуњеност. То су уједно и кључне речи којима се придружују и речи слобода, пријатељи, разговор. Посебно значење носе и два епитета у одломку.

Ана неколико пута понавља да чезне. Шта значи чезнути? За чим она то чезне? Зашто? Како разумете то да због чежње жели да плаче? Чиме Ана објашњава своје емотивно стање? У контрасту стоје епитети „диван ветрић” и „затворени прозор”. На шта указују?

Чезња је реч која говори да нешто безнадежно желимо, али да не успевамо да дођемо до тога. Ана чезне, како сама каже, за свим. За слободом, за пријатељима, обичним свакидашњим стварима, као што је разговор. Чезне да буде сама јер јој живот са још седам особа на скученом простору одузима сваку могућност приватности и личног простора. Немоћ да промени свој положај изражава у жељи да плаче, али ни то не може да уради. Не може и не сме да покаже своје праве емоције јер могу узнемирити друге. Оправдање за такво своје стање налази у доласку пролећа. Оно је симбол буђења и покрета, али не и за њу. Отуд толика чежња. Огроман раскорак између њеног животног положаја и природе у буђењу показују и епитети које даје ветру и прозорима. Ветар је диван јер се слободно креће, а затворени прозори са друге стране откривају њену безнадежну заробљеност.

Трећа група

Ова група излаже садржај дневника написаног 23. фебруара 1944. Емоције које се сада јављају су срећа, радост и спокој. Сунчева светлост, отворен прозор епитети су који носе ове емоције, а Бог, природа и здравље кључне речи које условљавају емотивно стање Ане Франк.

У овом дневнику Ана је сретна? У ком тренутку је то схватила? Како објашњава вате такву промену њеног емотивног стања? У чему Ана налази разлог за живот? Шта је порука овог дневника?

У тексту се види да је напokon стигло сунчано време бистрог пролећа. Прозори су отворени и чињеница да се пуним плућима дише поред њих, даје Ани утисак слободе за којом толико чезне, као и свест о лепоти коју живот носи. Напokon се са пробуђеном природом пробудила и срећа. Ту су и наговештаји симпатије према Петеру. Осим у природи и љубави, разлоге за живот Ана види и у вери у Бога. Сликoвитим поређењем несигурности и крхкости

материјалног богатства са унутрашњим богатством, продубљује своје мотиве за живот и наду. Самим овим сазнањима поручује да је живот, све док се има вера у Бога, природу и љубав смислен и богат, да га не треба одбацивати већ прихватити таквог какав јесте. Чистота је оно што се носи у срцу, а самим тим и разлог за живот.

Четврта група

Боја ове групе је црвена јер је кључно осећање у њиховом дневнику љубав. Дакле, наставља се започета нит позитивних осећања тако да су срећа, радост и узбуђење речи које се логично нижу у одломку. Кључне речи текста су уједно и његов кључни догађај, тј. први пољубац.

Шта је у овом дневнику узрок среће? Који догађај Ана описује? Зашто га описује врло детаљно? Које осећање је остало у Ани после тог првог пољупца?

Само једном, апостофичном реченицом, Ана читаоца спрема за откривање најважнијег догађаја у животу једне девојке-први пољубац. Тако нагло увођење у опис догађаја који следи, открива снагу емоција које су је преплавиле као и важност првог пољупца. Опис првог пољупца је детаљан у мери која јасно показује значај овог догађаја као и колико је Ана у свом одрастању слична било којој девојчици свог узраста. Као што је присутна у свему, и после првог пољупца живи чежња.

Завршни део часа (10 минута)

Пошто су све групе изложиле радове и дискутовале о њима, наставник позива ученике да у галеријској шетњи и са свеском у рукама (ученици иду од рада до рада сваке групе) погледају радове својих другова, продискутују у оквиру својих група и дају предлоге о томе шта би они урадили другачије или додали. На самом крају излажу своја запажања.

С обзиром на то да је ово други час обраде *Дневника Ане Франк*, наставник оцењује рад ученика, афирмативно коментаришући њихово залагање чиме их мотивише за будуће часове пројектне и амбијенталне наставе.

Литература

Николић 2006: Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Петровић 2002: Ксенија Петровић, "Обрада одломка из Дневника Ане Франк "Комадић плавог неба у црном кругу", *Школски час*, Београд, 2002,71-82.

Росандић 1988: Драгутин Росандић, *Методика књижевног одгоја и образовања*, Загреб: Школска књига.

Станковић/Сувајџић 2016: Наташа Станковић-Шошо, Бошко Сувајџић, *Уметност речи*, читанка за седми разред основне школе, Београд: Нови Логос.

* Линк ка блогу насталом у обради *Дневника Ане Франк* <https://umenje.blogspot.rs/>

У меморијалном комплексу „12 фебруар“

Рад у групи и галеријска шетња

Методички коментар

У датој методичкој припреми за обраду *Дневника Ане Франк* посебно су важне припремне активности, које су сложене, у организационом смислу захтевне, али изузетно ефектне; притом, изразита је њихова васпитна вредност. Представљени двочас прави је пример методички сврсисходне и добро осмишљене реализације амбијенталне наставе, а анализа текста дата у другом делу припреме (други час обраде) ефикасно повезује емоционални и рационални аспект приступа делу (боја као ознака за доминантну емоцију, групни облик рада и др.), при чему је емоционално у првом плану (како је и пожељно).

Весна Филиповић
ОШ „Дринка Павловић», Куршумлија

ИНТЕРВЈУ

Основна школа:
Наставни предмет: Српски језик
Област: Језичка култура
Разред: 7.
Наставна јединица: Интервју
Тип часа: обрада

Циљеви часа

Образовни: Упознати ученике са интервјуом као једним од облика новинарског изражавања и са основним елементима које интервју треба да садржи.

Васпитни: Подићи свест ученика о важности интервјуа као новинарског облика изражавања у неговању језичке културе; развијати код ученика културу говора и културу слушања; развијати код ученика креативност као и моћ запажања, упоређивања и доказивања.

Практични: Кроз писање интервјуа оспособити ученике за препознавање основних елемената које овај новинарски облик изражавања садржи; оспособити ученике да се прецизно изражавају и да језички што боље уобличи интервју у складу са нормом српског језика; оспособити ученике да аргументовано износе критику.

Облик рада: фронтални, индивидуални, групни.

Наставне методе: дијалогска, монолошка, текст-метода.

Наставна средства: табла, креда, новине, часописи, књига *Разумевање језика*, лаптоп, пројектор.

ТОК ЧАСА:

Уводни део:

Најављујем ученицима да ћу им најпре прочитати краћи текст и да ћемо после прочитаног текста погледати један видео-запис. Ученицима напомињем да пажљиво прате текст који читам као и видео-запис.

Читам интервју²⁰ са глумцем из серије *Војна академија* Радованом Вујевићем који у тој серији глуми Риса:

Љубитељи домаће серије *Војна академија* синоћ су били тужни због смрти једног од омиљених ликова из те серије Радисава Ристовића Риса којег игра Радован Вујовић. У серији Рис гине током једне војне интервенције на Блиском истоку. Питали смо Радована Вујовића да нам прокоментарише дешавања у серији и реакцију публике на смрт јунака чији је лик тумачио.

Новинар: - **Како је то наћи се у улози мртвог човека?**

Р. Вујевић: - Као и свако друго биће и ја размишљао понекад о својој смрти, али ово је лудо искуство. Нисам очекивао да ће баш реакције бити толико бурне. Знали смо да ће то бити шок за публику, јер се никад није десило у некој домаћој серији да главни лик умре.

Новинар: - **Пре него што је Рис погинуо направљена је одређена припрема у серији. Како је околина реаговала према Вама, Радоване, шта су Вас питали?**

Р. Вујевић: - Када су видели да је Рис, лик кога ја тумачим, у заробљеништву, кренуле су реакције пријатеља и професора са Академије, а онда су почели и људи да ми пишу на друштвеним мрежама. Одједном сам имао петсто порука у инбоксу.

Новинар: - **Какве су биле реакције публике после Рисове погибије?**

Р. Вујевић: - Изненадио ме је волумен реакције. Стварно нисам очекивао да ће се људи толико потрести. Прво ми је било чудно, а после помало и драго. Кад сам већ отишао, бар сам отишао у великом стилу. Тек тада сам, у ствари, видео колико људи воле ту серију, колико су је пратили и везали се за ликове.

Новинар: - **Јесте ли током емитовања *Војне академије* осетили да ће Вас лик „појести“ и да ће Вас публика и даље идентификовати по њему?**

Р. Вујевић: - То се дешава код вишедеценијских пројеката, овде код нас тога нема. То би евентуално могло да се деси ако годинама не бих радио ништа друго.

Новинар: - **Пошто Вас у *Војној академији* више нема, откријте нам какви су ваши даљи пословни планови.**

Р. Вујевић: - У плану је снимање новог филма са Дејаном Зечевићем, режисером *Војне академије*. Поред тога очекује ме неколико премијера у Народном позоришту, а и сам ћу покушати да се окушам у писању сценарија. Пишем један занимљив, модеран комад. Место дешавања је теретана... Ипак, нећу вам много откривати. Надам се да ћете све видети ускоро на малим екранима.

Ученицима пуштам видео-запис, интервју са Љубивојем Ршумовићем на Сајму књига.²¹ Интервју има следећу садржину:

²⁰ За потребе часа интервју је скраћен и прилагођен. Цео интервју може се пронаћи на следећој адреси: https://glossy.espreso.rs/poznati/intervju/95233/radovan-vujovic-nasao-sam-onu-pravu-foto?fbclid=IwAR1EIZnk07oumJfkL0vvzcyzYs86QBesuMbdRrp3m_QRLcjrBFq2RkXQ.

²¹ Интервју се може пронаћи на следећој адреси <https://www.youtube.com/watch?v=t3euDqqKls0>.

Налазимо се на Сајму књига са човеком који је обележио наша детињства. Љубивоје Ршумовић Ршум!

- Ршуме, да ли су деца и даље украс света или данас имамо неке друге приоритете?

- Ја имам песму која се зове *Песма ме је измислила*. Према томе, ја морам према свом измислиоцу да будем коректан. Деца су, дефинитивно, једини украс света.

- Некад су нам само але фалиле, а данас?

- Данас нам фали мало памети, мало опрезног сељачког разума.

- Од ваших десет, који је најљући гусар на светској политичкој сцени?

- Па ја се у политику не разумем много. Мислим да је најљући гусар тренутно, вероватно, италијански тренер женске одбојкашке репрезентације. Љут на самог себе.

- Шта тренутно боље лечи лењост и самоћу - ријалити програми или Ваша добра, стара школа?

- Ја мислим да је школа ту непревазиђена. Школа је, такође, једна врста ријалита шоуа, али племенитијег мало.

- Јесу ли Срби делије који траже пут до земље „Дембелије“?

- Не бих рекао. Не бих грдио Србе. Срби траже увек неки излаз и оно што је, можда, наш фелер у менталитету, „фелер“, немачка реч, Добрица Ерић би ме сад убио за ову... Грешка у нашем менталитету је то што ми не умемо да ценимо своје. Све нам се чини да је негде на другом месту боље и лепше.

- Који су нам, Ршуме, фазони и форе потребни да бисмо ушли у Европску унију?

- Фазони и форе преведено на српски језик, а можда, и турски, значе марифетлуци, значе лукавство. Као што видимо, сад у последње време и паре, и припадност одређеној религији...

- Да ли је бели слон из Ваше песме престао да телефонира и почео да „твитује“?

- Не, то се надам се неће догодити, мада, немам ништа против „твитовања“. И то је једна врста моде која ће временом ишчилети.

- Да ли ће Американци увести Русима санкције и на ону паприку коју смо давно посадили у Африци?

- Пре свега, не дам ја своју паприку ни Русима, а поготову не Американцима.

- Ево, за крај да Вас још питам, после овог птичијег и свињског грипа прети ли нам мишији и ко ће бити доктор мачак који ће да нас лечи?

- Доктор мачак је бели лук. Ја верујем у лековита својства белог лука и уопште у лековита својства поврћа, трава и златиборског ваздуха који производи невороватне лаке негативне јоне, драгоцене за метаболизам, за хемопоетику и стварање крви. Дакле, јуриш на Златибор по здравље!

- Држаћемо се Ваше терапије ове јесени и зиме свакако. Хвала Вам пуно на издвојеном времену.

- Молим.

Оперативни део:

Питам ученике да, на основу прочитаног текста и погледаног видео-записа, препознају који је облик изражавања у питању. Очекујем да на основу прочитаног и виђеног материјала ученици препознају да се ради о интервјуу. Најављујем наставну јединицу и на табли пишем наслов **Интервју**²².

Од ученика тражим да одговоре ко врши интервју. Очекујем одговор да новинар врши интервју, такође очекујем да на основу њиховог одговора заједно дођемо до закључка да је интервју **новинарски облик изражавања**.

Тражим од ученика да се присете и наброје где све могу наћи интервју. Очекујем да помену новине, часописе, радио, телевизију, интернет... Након њиховог одговора, показујем им новине и часописе са одабраним интервјуима.

Подстичем ученике да уоче основну разлику између интервјуа писаног у новинама и часописима са једне стране и телевизије, радија, са друге. Очекујем да уоче разлику да су **новине и часописи штампани медији**, а да су **радио и телевизија електронски медији**.

Питам ученике да размисле у које би медије спадао интернет. Очекујем одговор да је **интернет електронски медиј**. Питам ученике да на основу свог искуства на интернету одговоре где све могу пронаћи интервјуе. Очекујем да ми одговоре да интервјуе могу наћи на разним друштвеним мрежама, блогovima, страницама, каналима и др.

На основу интервјуа које су чули и видели, тражим од ученика да кажу какву то личност новинар бира за интервју. Очекујем да на основу материјала закључе да новинар одабира **значајне личности**. Питам их да наброје у којим областима значајне личности могу бити истакнуте. Очекујем одговор да су личности одабране за интервју истакнуте **у области спорта, музике, науке, књижевности, филма...**

Ученике питам поводом чега су били интервјуи. Очекујем да из материјала јасно уоче да су интервјуи направљени поводом неке **актуелне теме** (Сајам књига, смрт главног јунака у популарној серији *Војна академија*).

Од ученика тражим да одговоре каква су, по њиховом мишљењу, у интервјуима била питања новинара. Очекујем да ми одговоре да су питања била занимљива.

Говорим ученицима да размисле и одговоре на питање о томе колико је времена новинару потребно да уради један добар интервју. Очекујем да одговоре да му је потребно доста времена. Тражим објашњење и појашњење на примеру интервјуа са Љубивојем Ршумовићем. Очекујем одговор да је нови-

²² Болдиран текст у припреми исписујем на табли.

нару потребно време да истражи неке податке, да упозна добро рад личности са којом обавља интервју (дело Љубивоја Ршумовића), да пронађе неке занимљиве податке, осмисли занимљива питања (називи песама уклопљени у питања)...

Говорим ученицима да новинар, уколико жели да се што боље спреми за интервју, припрема **листу питања са занимљивим**, а понекад и **провокативним питањима**. Такође им говорим да се новинар не мора придржавати листе питања, нека питања могу доћи спонтано, у току разговора.

Питам ученике да на основу интервјуа које су чули закључе о чему новинар мора водити рачуна кад поставља питања. Очекујем одговор да питања морају бити **јасна, конкретна...**

Питам их због чега **није пожељно да питање почиње са да ли, где, ко...** На пример: Да ли волите да једете слаткише? Очекујем одговор да питања тог типа нису добра, јер се на њих може дати кратак одговор (да, не...). После одговора ученика заједно долазимо до закључка да питање треба да буде другачије формулисано да би одговор био дужи. Као пример наводимо: Реците нам Ваше мишљење о слаткишима.

Ученицима објашњавам да **добар интервју треба да буде једна заокружена смислена целина са јасном поруком за гледаоце, слушаоце или читаоце**.

Питам ученике како новинар бележи интервју. Очекујем одговор да се интервју **снима камером, диктафоном, мобилним телефоном, да се бележи на папиру...**

Скрећем им пажњу и на следеће:

- Да би се личност коју новинар интервјуише боље припремила, питања се некад могу послати имејлом.
- Интервјуисана личност има право да готов интервју провери да би се избегле могуће новинарске грешке. Та провера назива се **ауторизација текста**.
- Новинари неретко издају и **књиге добрих интервјуа** са значајним личностима (најчешће у облику **разговора**). Једна од таквих јесте књига *Разумевање језика* Милоша Јевтића, који је урадио низ интервјуа са нашим истакнутим лингвистом Сретом Танасићем. Показујем ученицима књигу.

На основу целокупног разговора и интервјуа који су чули, питам ученике да изнесу своје мишљење о утицају новинара на културу говора и на неговање српског језика уопште кроз интервју као један од облика новинарског изражавања. Очекујем одговор да утицај може бити велики и да новинар као неко ко се обраћа широкој публици мора да води рачуна о неговању културе говора, као и о норми српског језика.

Задатак:

Ученици се деле по принципу пријатељства у три групе: СПОРТ, ГЛУМА, МУЗИКА. Свака група добија картицу. Све групе имају задатак да одаберу једну значајну личност из области спорта, глуме и музике и напишу интервју са њом. Ученици могу писати интервју на полеђини картице. Интервју треба да садржи пет питања, а ученици треба да се придржавају правила за писање интервјуа. Свакој групи одређујем вођу, а осталима у групи препоручујем да се поделе на оне који ће смишљати питања и оне који ће давати одговоре. Напомињем им да воде рачуна о правопису док пишу интервју. Оквирно време за рад је десет минута.

Завршни део:

Након написаних интервјуа вођа групе чита интервју, остале групе слушају, а потом коментаришемо прочитан интервју. Циљ је да ученици коментаришу интервјуе поткрепљујући своја мишљења аргуменатима, као и да покажу висок ниво културе говора и слушања. Како бисмо добили преглед која група је најбоље урадила задатак, сваки интервју коментаришемо по тачкама датим у табели (најбоље сваки ученик из групе по једну тачку) и за сваку остварену бележимо по један поен. Да би се обезбедила непристрасност, свака група која аргументовано износи ставове биће награђена бонусом од два поена. Ако било који ученик из групе да неаргументован коментар, група остаје без бонуса. Победник је група која има највећи број поена. Похваљујем све ученике који су били активни, а победничку групу награђујем оценама.

На самом крају ученици оцењују час. На папиру се налазе скала и емотикони ☺ (задовољан/задовољна), (очекивао/очекивала сам више) или ☹ (нисам задовољан/задовољна), иза којих ученици стављају по једну тачку у зависности од тога колико су задовољни часом.

Домаћи задатак: У *Радној свесци* на 145. и 146. страни урадити вежбања.

Изглед табле:

Интервју

- новинарски облик изражавања
  - *штампани медији (новине, часописи)
  - *електронски медији (радио, телевизија)
  - *Интернет (друштвене мреже, блогови, странице...)
- ✓ познате личности (глумци, спортисти, певачи, писци, научници, сликари...)
- ✓ актуелне теме
- ✓ листа питања (конкретна, јасна, занимљива, захтевају дужи одговор, није пожељно да почињу са да ли, где, ко...)
- ✓ провокативно питање
- ✓ порука коју читалац добија

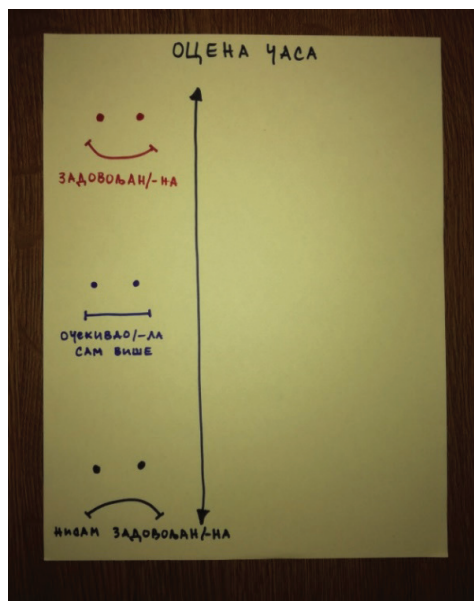
Добар интервју треба да буде једна заокружена смислена целина са јасном поруком за гледаоце, слушаоце или читаоце.

- ауторизација
- интервју се снима камером, диктафоном, мобилним телефоном, бележи се на папиру...
- књига добрих интервјуа, разговори

Табела за међусобно оцењивање ученика:

	актуелна личност и тема	листа питања	конкретна и јасна питања	питања захтевају дужи одговор	порука коју читалац (слушалац, гледалац) добија	аргументовани и непристрасни коментари	збир
Интервју са...							
Интервју са...							
Интервју са...							

Изглед картица и скале за оцену успешности часа:

Литература:

Стручна:

Савовић Слађана и сар., *Граматика „Дар речи“*, Нови Логос, Београд, 2016.

Станковић-Шошо Наташа, *Радна свеска за српски језик*, Нови Логос, Београд, 2016.

Методичка:

Илић Павле, *Српски језик у наставној теорији и пракси*, Змај, Нови Сад, 1998.

Николић Милија, *Методика наставе српског језика и књижевности*, ЗУНС, Београд, 2006.

Методички коментар

Ову припрему чини похвалном њена садржајност, а затим и детаљан приступ елементима доброг интервјуа. Представљање реализованих интервјуа са популарним личностима из света филма и књижевне уметности чине је репрезентативном, а сам рад у осмишљавању овог сложеног облика новинарске конверзације од стране ученика доприноси њеној оперативности, тј. повезивању језичке теорије и праксе. Само/процена и оцена ученичких интервјуа представља неизоставни евалутивни моменат на крају, захваљујући коме се утемељује језичка вештина.

МЕТОДИЧКИ УЗЛЕТИ

Збирка припрема за часове у основној и средњој школи
- филологија, друштвено-хуманистичке науке

Издавач

Филозофски факултет у Нишу
Ђирила и Методија 2

За издавача

Проф. др Наталија Јовановић, декан

Лектура

Аутори

Дизај корица

Дарко Јовановић

Прелом

Милан Д. Ранђеловић

Формат

17x24

Израда CD-а

Филозофски факултет у Нишу

Тираж

80 примерака

ISBN 978-86-7379-534-8

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37:019.3::811.163.41(082)(0.034.2)

37.091.3::821-82(082)(0.034.2)

37.091.3::3(082)(0.034.2)

МЕТОДИЧКИ узлети [Електронски извор] :
збирка припрема за часове у основној и средњој
школи - филологија, друштвено-хуманистичке
науке / приредиле Снежана Божић, Снежана
Милосављевић Милић, Марина Јањић. - Ниш :
Филозофски факултет, 2020 (Ниш : Филозофски
факултет). - 1 електронски оптички диск (CD-
ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са
насловне стране документа. - Тираж 80. - Уместо
предговора / уреднице. - Библиографија уз
поједине радове.

ISBN 978-86-7379-534-8

1. Божић, Снежана, 1974- [приређивач, сакупљач]
[аутор додатног текста] 2. Милосављевић-
Милић, Снежана, 1966- [приређивач, сакупљач]
[аутор додатног текста] 3. Јањић, Марина, 1970-
[приређивач, сакупљач] [аутор додатног текста]
а) Српски језик -- Настава -- Методика --
Зборници б) Књижевност -- Настава -- Методика
-- Зборници в) Друштвене науке -- Настава --
Методика -- Зборници

COBISS.SR-ID 21006857